

**T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**ERGENLERDE SOSYAL MEDYAYA YÖNELİK TUTUM, SOSYAL MEDYA
KULLANIMINDA GELİŞMELERİ KAÇIRMA KORKUSU VE SOSYAL KAYGI
ARASINDAKİ İLİŞKİLER**

HİLAL ALTINAY BOR

**EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK PROGRAMI**

**TEZ DANIŞMANI
YARD. DOÇ. DR. GAMZE İNAN KAYA**

İSTANBUL-2018

T.C
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**ERGENLERDE SOSYAL MEDYAYA YÖNELİK TUTUM, SOSYAL MEDYA
KULLANIMINDA GELİŞMELERİ KAÇIRMA KORKUSU VE SOSYAL KAYGI
ARASINDAKİ İLİŞKİLER**

HİLAL ALTINAY BOR

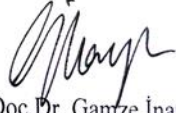
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK PROGRAMI

TEZ DANIŞMANI
YARD. DOÇ. DR. GAMZE İNAN KAYA

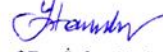
İSTANBUL-2018

3110160210 Öğrenci numaralı Hilal ALTINAY BOR tarafından hazırlanan bu çalışma 13/02/2018 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık programında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

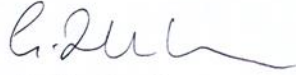
Tez Jürisi

Yrd.Doç.Dr. Ganze İnan Kaya (Danışman)
İstanbul Üniversitesi
Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi

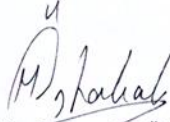
Prof.Dr. İrfan Erdoğan
İstanbul Üniversitesi
Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi

Yrd.Doç.Dr. Çare Sertelin Mercan
İstanbul Üniversitesi
Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi

Yrd.Doç.Dr. Ayşegül Kılıçaslan Çelikkol
İstanbul Üniversitesi
Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi

Yrd.Doç.Dr. Muhammet Ü. Öztabak
Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi
Eğitim Fakültesi

ÖNSÖZ

Bu araştırma ergenlerin sosyal medyaya yönelik tutumları ile gelişmeleri kaçırma korkusu ve sosyal kaygı arasındaki ilişkilerin incelenmesini amaçlamaktadır.

Araştırmanın son halini alıp tamamlanması sürecinde bana yardımcı olan danışmanım Yrd. Doç. Dr. Gamze İnan Kaya'ya teşekkür ederim. Araştırmada katkıları bulunan öğrenciler, öğretmenler ve okul yöneticilerine teşekkür ederim. Bu süreçte benden desteğini esirgemeyen kıymetli eşim ve ailemin tüm bireylerine teşekkür ederim.

Hilal ALTINAY BOR

ÖZET

ERGENLERDE SOSYAL MEDYAYA YÖNELİK TUTUM, SOSYAL MEDYA KULLANIMINDA GELİŞMELERİ KAÇIRMA KORKUSU VE SOSYAL KAYGI ARASINDAKİ İLİŞKİLER

Bu çalışmada ergenlerin sosyal medyaya yönelik tutumları ile gelişmeleri kaçırma korkusu ve sosyal kaygı arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini 2016-2017 Eğitim-Öğretim yılında, elverişli örneklem metodu ile seçilen Gaziantep ili, Şahinbey ilçesinde bulunan devlet okullarındaki 14-18 yaş arası 500 öğrenci oluşturmaktadır.

Verilerin elde edilmesinde “Kişisel Bilgi Formu”; “Sosyal Medya Tutum Ölçeği” (Otrar ve Argın, 2013); “Sosyal Ortamlarda Gelişmeleri Kaçırma Korkusu Ölçeği” (Gökler ve ark., 2016) ve “Ergenler için Sosyal Kaygı Ölçeği” (Aydın ve ark., 2007) uygulanmıştır. Araştırma verilerinin analizinde; SPSS 21.0 programı aracılığı ile tanımlayıcı istatistikler, t-testi, tek yönlü ANOVA, Kruskal Wallis H testi ve pearson korelasyon analizi kullanılmıştır.

Araştırmada elde edilen bulgular kapsamında, ergenlerin sosyal medyaya ilişkin tutumlarının olumlu olduğu sonucuna varılmıştır. Yine ergenlerin gelişmeleri kaçırma korkusu düzeyleri düşük ve sosyal kaygıları da orta düzeyde bulunmuştur. Sosyal ortamlarda gelişmeleri kaçırma korkusu ile sosyal kaygı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Sosyal medya tutum ölçeğinin alt boyutlarından biri olan paylaşım ihtiyacı ile sosyal ortamlarda gelişmeleri kaçırma korkusu arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki, yine paylaşım ihtiyacı ile olumsuz değerlendirilme korkusu arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Sosyal medya tutum ölçeğinin alt boyutlarından biri olan sosyal yetkinlik ile sosyal ortamlarda gelişmeleri kaçırma korkusu arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki ve sosyal yetkinlik ile sosyal kaygı ve alt boyutları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Sosyal medya tutum ölçeğinin alt boyutlarından biri olan öğretmenlerle ilişki ile sosyal ortamlarda gelişmeleri kaçırma korkusu arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Sosyal medyaya yönelik tutum ile sosyal ortamlarda gelişmeleri kaçırma

korkusu arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Sosyal medyaya yönelik tutum ile sosyal kaygı alt boyutlarından olumsuz değerlendirilme korkusu arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Sosyal medyaya yönelik tutum ile ergenler için sosyal kaygı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öte yandan ölçek puanlarının bazı demografik değişkenlere göre anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. Son olarak bulgular kapsamında çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sosyal medya, sosyal medya tutumları, gelişmeleri kaçırma korkusu, sosyal kaygı, ergenlik.

ABSTRACT

THE RELATIONS BETWEEN SOCIAL MEDIA ATTITUDES, FEAR OF MISSING OUT IN USING SOCIAL MEDIA AND SOCIAL ANXIETY IN ADOLESCENTS

In this study, the interrelations among the adolescents' attitude to social media, fear of missing developments in social media use, and social anxiety are investigated. The sample consisted of 500 students who are between 14-18 years old and from public schools in Sahinbey city of Gaziantep province in 2017-2018 education year using convenient sampling method.

The following are used while obtaining the data: "Personal Information Form", "Social Media Attitude Scale" (Otrar and Argın, 2013), the Fear of Missing out Scale at Social Enviroments (Gökler *et al.*, 2016), and the Social Anxiety for Adolescents Scale (Aydm *et al.*, 2007). The data is analyzed with descriptive statistics, t-tests, one-way ANOVA, Kruskal Wallis H test, and pearson correlation using SPSS 21.0 statistics software.

As a result of the study, it was found that the attitudes of the students regarding social media were positive. Again fear of missing out levels of adolescents have been found to be of low level and social anxiety levels of adolescents have been found to be of medium level. It has been determined that there is significant positive relationship between the fear of missing out at social enviroments and social anxiety. There is negative significant negative relationship between the need for sharing subsection of social media attitude scale and the fear of missing out scale at social enviroments. Furthermore, there is significant negative relationship between the need for sharing and the fear of negative evaluation scale. There is negative significant negative relationship between the perceived social competence, a subsection of social media attitude scale, and the fear of missing out scale at social enviroments. There is also significant negative relationship between the perceived social competence and social anxiety and subsections. There is significant negative relationship between the relationships with teachers, a subsection of the social media attitude scale, and the fear

of missing out scale at social environments. There is significant negative relationship between the social media attitude and the fear of missing out scale at social environments. There is significant negative relationship between the social media attitude and the fear of negative evaluation, which is a subsection of social anxiety. There is significant negative relationship between the social media attitude and social anxiety for adolescents. On the other hand it was determined that scale scores differ significantly according to some demographic variables. Finally suggestions are made based on the conclusions.

Key Words: Social media, social media attitudes, fear of missing out, social anxiety, adolescent.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	viii
TABLolar LİSTESİ.....	xiii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xv
GRAFİKLER LİSTESİ.....	xvi
KISALTMALAR.....	xvii
BÖLÜM I: GİRİŞ.....	1
1.1. PROBLEM DURUMU	1
1.2. AMAÇ.....	5
1.3. PROBLEM CÜMLESİ.....	5
1.3.1. Alt Problemler.....	5
1.4. ÖNEM.....	7
1.5. SAYILTILAR.....	8
1.6. SINIRLILIKLAR.....	8
1.7. TANIMLAR.....	9
BÖLÜM II: KAVRAMSAL ÇERÇEVE / ALANYAZIN VE	
İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	10
2.1. SOSYAL MEDYA.....	10
2.1.1. Sosyal Medya Kavramı.....	10
2.1.2. Sosyal Medya Tarihi.....	12
2.1.3. Sosyal Medya Araç ve Ortamları.....	14
2.1.3.1. Bloglar.....	15
2.1.3.2. Mikrobloglar.....	15
2.1.3.2.1. Twitter.....	15

2.1.3.3. Wikiler.....	16
2.1.3.4. Sosyal İşaretleme.....	16
2.1.3.5. Medya Paylaşım Siteleri.....	16
2.1.3.5.1. Youtube.....	17
2.1.3.5.2. İnstagram.....	17
2.1.3.5.3. Pinterest.....	18
2.1.3.6. Sosyal Ağlar.....	18
2.1.3.6.1. Facebook.....	18
2.1.3.6.2. Myspace.....	20
2.1.3.7. Diğer Sosyal Ağlar.....	20
2.1.3.7.1. Whatsapp.....	20
2.1.3.8. Sosyal Medyada Tutum Kavramı.....	20
2.1.3.9. Ergenlik Döneminde Sosyal Medya.....	23
2.2. SOSYAL KAYGI.....	25
2.2.1. Kaygı Kavramı.....	25
2.2.2. Sosyal Kaygı.....	26
2.2.3. Ergenlik Döneminde Sosyal Kaygı.....	34
2.3. GELİŞMELERİ KAÇIRMA KORKUSU.....	39
2.3.1. Gelişmeleri Kaçırma Korkusu.....	39
2.3.2. Gelişmeleri Kaçırma Korkusunun Etkileri.....	40
2.3.3. Gelişmeleri Kaçırma Korkusu ile İlgili Çalışmalar.....	42
BÖLÜM III: YÖNTEM.....	46
3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ.....	46
3.2. EVREN VE ÖRNEKLEM/ÇALIŞMA GRUBU.....	46
3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI.....	47
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu.....	48
3.3.2. Sosyal Medya Tutum Ölçeği.....	48
3.3.3. Ergenler için Sosyal Kaygı Ölçeği.....	49
3.3.4. Sosyal Ortamlarda Gelişmeleri Kaçırma Korkusu Ölçeği.....	50

3.4. VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ.....	50
BÖLÜM IV: BULGULAR.....	52
4.1. SOSYAL MEDYA KULLANIMINA DAİR BULGULAR.....	52
4.2. ERGENLERDE SOSYAL MEDYA KULLANMAYA YÖNELİK TUTUM, GELİŞMELERİ KAÇIRMA KORKUSU VE SOSYAL KAYGI DÜZEYLERİNE İLİŞKİN BULGULAR.....	54
4.3. ERGENLERDE GELİŞMELERİ KAÇIRMA KORKUSU, SOSYAL KAYGI VE SOSYAL MEDYAYI KULLANMAYA YÖNELİK TUTUMLAR ARASINDAKİ İLİŞKİYE DAİR BULGULAR.....	55
4.4. ERGENLERİN SOSYAL MEDYA KULLANMAYA YÖNELİK TUTUMLARI İLE CİNSİYET DEĞİŞKENİNE İLİŞKİN BULGULAR.....	57
4.5. ERGENLERİN SOSYAL MEDYA KULLANMAYA YÖNELİK TUTUMLARI İLE YAŞ DEĞİŞKENİNE İLİŞKİN BULGULAR.....	58
4.6. ERGENLERİN SOSYAL MEDYA KULLANMAYA YÖNELİK TUTUMLARI İLE GELİR DURUMU DEĞİŞKENİNE İLİŞKİN BULGULAR.....	59
4.7. ERGENLERİN SOSYAL MEDYA KULLANMAYA YÖNELİK TUTUMLARI İLE ANNE VE BABALARININ EĞİTİM DÜZEYİ DEĞİŞKENİNE İLİŞKİN BULGULAR....	60
4.8. ERGENLERİN SOSYAL MEDYAYA YÖNELİK TUTUMLARI İLE SOSYAL MEDYA SİTESİNE ÜYELİK DURUMUNA İLİŞKİN BULGULAR.....	61
4.9. ERGENLERİN SOSYAL MEDYA KULLANMAYA YÖNELİK TUTUMLARI İLE SOSYAL MEDYA KULLANIM SIKLIĞINA İLİŞKİN BULGULAR.....	62
4.10. ERGENLERİN SOSYAL MEDYA KULLANMAYA	

YÖNELİK TUTUMLARI İLE SOSYAL MEDYA SİTELERİNİ KULLANIM SÜRESİNE İLİŞKİN BULGULAR.....	66
4.11. ERGENLERİN GELİŞMELERİ KAÇIRMA KORKUSU DÜZEYLERİ İLE CİNSİYETE İLİŞKİN BULGULAR.....	70
4.12. ERGENLERİN GELİŞMELERİ KAÇIRMA KORKUSU DÜZEYLERİ İLE YAŞA İLİŞKİN BULGULAR.....	71
4.13. ERGENLERİN GELİŞMELERİ KAÇIRMA KORKUSU DÜZEYLERİ İLE GELİR DURUMUNA İLİŞKİN BULGULAR.....	71
4.14. ERGENLERİN GELİŞMELERİ KAÇIRMA KORKUSU DÜZEYİ İLE ANNE VE BABALARININ EĞİTİM DÜZEYİNE İLİŞKİN BULGULAR.....	72
4.15. ERGENLERİN GELİŞMELERİ KAÇIRMA KORKUSU DÜZEYLERİ İLE SOSYAL MEDYA ÜYELİĞİNE İLİŞKİN BULGULAR.....	73
4.16. ERGENLERİN GELİŞMELERİ KAÇIRMA KORKUSU DÜZEYLERİ İLE SOSYAL MEDYA KULLANIM SIKLIĞINA İLİŞKİN BULGULAR.....	73
4.17. ERGENLERİN GELİŞMELERİ KAÇIRMA KORKUSU DÜZEYLERİ İLE SOSYAL MEDYA KULLANMA SÜRELERİNE İLİŞKİN BULGULAR.....	75
4.18. ERGENLERİN SOSYAL KAYGI DÜZEYLERİ İLE CİNSİYETE İLİŞKİN BULGULAR.....	76
4.19. ERGENLERİN SOSYAL KAYGI DÜZEYLERİ İLE YAŞA İLİŞKİN BULGULAR.....	77
4.20. ERGENLERİN SOSYAL KAYGI DÜZEYLERİ İLE GELİR DURUMUNA İLİŞKİN BULGULAR.....	78
4.21. ERGENLERİN SOSYAL KAYGI DÜZEYLERİ İLE ANNE BABALARIN EĞİTİM DÜZEYİNE İLİŞKİN	

BULGULAR.....	79
4.22. ERGENLERİN SOSYAL KAYGI DÜZEYLERİ İLE SOSYAL MEDYA ÜYELİĞİNE İLİŞKİN BULGULAR.....	80
4.23. ERGENLERİN SOSYAL KAYGI DÜZEYLERİ İLE SOSYAL MEDYAYI KULLANIM SIKLIĞINA İLİŞKİN BULGULAR.....	80
4.24. ERGENLERİN SOSYAL KAYGI DÜZEYLERİ İLE SOSYAL MEDYA KULLANIM SÜRELERİNE İLİŞKİN BULGULAR.....	81
BÖLÜM V: TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER.....	83
5.1. TARTIŞMA VE YORUM.....	83
5.1.1. Ergenlerde Gelişmeleri Kaçırma Korkusu, Sosyal Kaygı ve Sosyal Medyayı Kullanmaya Yönelik Tutumlara İlişkin Tartışma ve Yorum.....	83
5.1.2. Ergenlerin Sosyal Medya Kullanmaya Yönelik Tutumları ile Bazı Değişkenlere İlişkin Tartışma ve Yorum.....	89
5.1.3. Ergenlerin Gelişmeleri Kaçırma Korkusu Düzeyleri ile Bazı Değişkenlere İlişkin Tartışma ve Yorum.....	94
5.1.4. Ergenlerin Sosyal Kaygı Düzeyleri ile Bazı Değişkenlere İlişkin Tartışma ve Yorum.....	95
5.2. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	99
KAYNAKLAR.....	103
EKLER.....	126
EK 1: Kişisel Bilgi Formu	127
EK 2: Sosyal Medya Tutum Ölçeği.....	130
EK 3: Gelişmeleri Kaçırma Korkusu Ölçeği	131
EK 4: Ergenler İçin Sosyal Kaygı Ölçeği.....	132
EK 5: İzin Belgesi	133
ÖZGEÇMİŞ.....	134

TABLolar LİSTESİ

Tablo 2-1: DSM-V-TR'ye göre Sosyal Kaygı Bozukluğu Tanı Ölçütleri.....	28
Tablo 3-1: Katılımcıların Demografik Bilgilerine İlişkin Tablo.....	46
Tablo 4-1: Sosyal Medya Siteleri Kullanımına İlişkin Tablo.....	52
Tablo 4-2: Sosyal Medya Kullanım Durumlarına İlişkin Tablo.....	52
Tablo 4-3: Sosyal Medya Kullanmaya Yönelik Tutum, Gelişmeleri Kaçırma Korkusu ve Sosyal Kaygı Düzeyleri Tablosu.....	53
Tablo 4-4: Sosyal Kaygı, Gelişmeleri Kaçırma Korkusu ve Sosyal Medyaya Yönelik Tutum Ölçekleri Arasındaki İlişki Tablosu.....	55
Tablo 4-5: Cinsiyete Göre Sosyal Medyaya Yönelik Tutum Analizi.....	57
Tablo 4-6: Yaş'a Göre Sosyal Medyaya Yönelik Tutum Analizi.....	57
Tablo 4-7: Gelir Durumuna Göre Sosyal Medyaya Yönelik Tutum Analizi.....	58
Tablo 4-8: Anne Eğitim Durumuna Göre Sosyal Medyaya Yönelik Tutum Analizi	59
Tablo 4-9: Baba Eğitim Durumuna Göre Sosyal Medyaya Yönelik Tutum Analizi.....	60
Tablo 4-10: Sosyal Medya Üyeliğine Göre Sosyal Medyaya Yönelik Tutum Analizi.....	60
Tablo 4-11: Sosyal Medya Kullanım Sıklığına Göre Sosyal Medyaya Yönelik Tutum Analizi.....	62
Tablo 4-11a: Sosyal Medya Kullanım Sıklığına Göre Sosyal Medyaya Yönelik Tutum İlişkisi Tukey HSD Analizi.....	62
Tablo 4-12: Sosyal Medya Kullanım Süresine Göre Sosyal Medyaya Yönelik Tutum Analizi.....	65
Tablo 4-12a: Sosyal Medya Kullanım Süresine Göre Sosyal Medyaya Yönelik Tutum İlişkisi Tukey HSD Analizi.....	67
Tablo 4-13: Cinsiyete Göre Gelişmeleri Kaçırma Korkusu Analizi.....	70
Tablo 4-14: Yaş'a Göre Gelişmeleri Kaçırma Korkusu Analizi.....	70
Tablo 4-15: Gelir Durumuna Göre Gelişmeleri Kaçırma Korkusu Analizi.....	71
Tablo 4-16: Anne Eğitim Durumuna Gelişmeleri Kaçırma Korkusu Analizi.....	71

Tablo 4-17: Baba Eğitim Durumuna Göre Gelişmeleri Kaçırma Korkusu Analizi.....	72
Tablo 4-18: Sosyal Medya Üyelğine Göre Gelişmeleri Kaçırma Korkusu Analizi.....	72
Tablo 4-19: Sosyal Medya Kullanım Sıklığına Göre Gelişmeleri Kaçırma Korkusu Analizi.....	73
Tablo 4-19a: Sosyal Medya Kullanım Sıklığına Göre Gelişmeleri Kaçırma Korkusu Tukey HSD Analizi.....	73
Tablo 4-20: Sosyal Medya Kullanım Süresine Göre Gelişmeleri Kaçırma Korkusu Analizi.....	75
Tablo 4-21: Cinsiyete Göre Sosyal Kaygı Ölçeği Analizi.....	75
Tablo 4-22: Yaşa Göre Sosyal Kaygı Ölçeği Analizi.....	76
Tablo 4-23: Gelir Durumuna Göre Sosyal Kaygı Ölçeği Analizi.....	77
Tablo 4-24: Anne Eğitim Durumuna Göre Sosyal Kaygı Ölçeği Analizi.....	78
Tablo 4-25: Baba Eğitim Durumuna Göre Sosyal Kaygı Ölçeği Analizi.....	78
Tablo 4-26: Sosyal Medya Üyelğine Göre Sosyal Kaygı Ölçeği Analizi.....	79
Tablo 4-27: Sosyal Medya Kullanım Sıklığına Göre Sosyal Kaygı Ölçeği Analizi.....	79
Tablo 4-28: Sosyal Medya Kullanım Süresine Göre Sosyal Kaygı Ölçeği Analizi.....	80

ŞEKİLLER LİSTESİ

- Şekil 2-1: Başlıca SAS'ların (Sosyal Ağ Sitesi) piyasaya sürülme tarihlerini ve topluluk sitelerinin SAS özellikleriyle güncellenme tarihlerini gösteren zaman çizelgesi 13

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 2-1: Sosyal paylaşım sitelerinin kullanım miktarı ve sıklığı.....	19
Grafik 2-2: GKK' nın olumsuz sonuçları.....	45

KISALTMALAR

GKK : Gelişmeleri Kaçırma Korkusu

ESKÖ : Ergenler İçin Sosyal Kaygı Ölçeği

ODK : Olumsuz Değerlendirilme Korkusu

G-SKHD : Genel Durumlarda Sosyal Kaçınma ve Huzursuzluk Duyma

Y-SKHD : Yeni Durumlarda Sosyal Kaçınma ve Huzursuzluk Duyma

BÖLÜM I: GİRİŞ

1.1. PROBLEM DURUMU

Günümüzde bilişim teknolojilerinin yaygınlaşması, kişilerin internete daha kolay ulaşmalarını sağlamaktadır. TÜİK tarafından 2017 Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması' na göre internet kullanan bireylerin oranı %66.8 olarak belirlenmiş olup ayrıca hanelerin %80.7' si internet erişim imkanına sahip bulunmaktadır. Okullarda kullanılan internet erişimi ve akıllı telefon kullanımının yaygınlaşmasıyla kişiler internete ve dolayısıyla sosyal ağlara daha rahat erişebilmektedir. Her geçen gün kendini güncelleyen sosyal medya, gençler tarafından aktif kullanılmakta ve gerçek dünyayı sanal ortamda deneyimleme imkanı sunmaktadır. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından 2013' de hazırlanan Türkiye' de Ergen Profili Araştırması' na (TEPA) göre, ergenlerin %76.5 gibi önemli bir kısmının internette sosyal paylaşım sitelerini kullandıkları belirlenmiştir. 12-15 yaş aralığında sosyal medya kullanım oranı %73.6 iken, 16-18 yaş arası kullanım oranı %80.2' ye kadar çıkmaktadır (TEPA, 2013). Bu verilere bakılarak ergenlerin internette en çok sosyal medyada zaman geçirdikleri söylenebilir.

Yeniçaktı (2016) tarafından yapılan çalışmada sosyal medya kullanıcılarının sosyal medyayı kullanım amaçlarının vakit geçirme, arkadaşlarıyla sohbet etme ve haber/bilgi kaynaklarına ulaşım şeklinde olduğu bulunmuştur. Bununla birlikte en çok kullanılan sosyal medya sitesinin Facebook olduğu ve kullanıcıların Facebook' u bilgi verme/alma (%13.03), iletişim/sosyallik (%12.53), bağlantı kurma/gözlem (%8.88), eğlenme/vakit geçirme (%7.86) ve merak duygusu (%7.56) gibi motivasyonlarla kullandıklarını belirtmiştir. Ayrıca araştırma sonucunda çalışmaya katılan bireylerin günlük ortalama 4 saat internette vakit harcadıkları ve bu sürenin 3 saatini sosyal medya üzerinde geçirdikleri ortaya konmuştur. Bu sonuç bireylerin internet kullanımında doğrudan sosyal medyaya yöneldiklerini ve sosyal medya sitelerinin arka planda açık bırakıldığını göstermektedir.

Ulaştırma Bakanlığı İnternet Kurulu tarafından, Ortadoğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) ile Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı' nın destekleriyle gerçekleştirilen ve 9-16 yaş grubu çocukların internet

üzerindeki sosyal medya sitelerini kullanım alışkanlıklarının ortaya çıkartılması amaçlanan Şubat 2011 tarihli raporuna göre sosyal ağlar arasında Facebook %99' luk kullanım oranı ile en fazla kullanılan sosyal medya ağı durumundadır. Ayrıca araştırmaya göre söz konusu ağlarda geçirilen zamanın uzun olmasına paralel olarak pek çok çocuk sosyal medya ağlarının günlük yaşamlarını olumsuz etkilediğini vurgulamıştır. Araştırmaya katılan çocukların %60' ı sosyal ağların ders çalışma sürelerine olumsuz etkisi olduğunu söylerken yaklaşık %25' i ise arkadaşlarına ve ailelerine daha az zaman ayırdıklarını ifade etmişlerdir (Aktaran: Demir, 2016). Işıktaş (2016) yaptığı araştırmada öğrencilere göre sosyal medya sitelerinin; iletişim, haberleşme, sosyalleşme, paylaşım, kendini ifade edebilme ve psikolojik rahatlama gibi olumlu etkilerinin bulunduğu ifade edilmiştir. Bununla birlikte sosyal medyanın çok fazla zaman harcama, ders verimliliğini azaltma, ilgiyi dağıtma ve sosyalleşmeyi engellemesi şeklinde olumsuz etkilerinin olduğu da belirtilmiştir.

Sonuç olarak özellikle okul çağında olan gençlerin zamanının önemli bir kısmını sosyal ağlarda geçirmeleri, sosyal medyaya ilişkin tutumlarının da çeşitli değişkenlere göre farklılaştığını göstermektedir (Otrar, 2015). Yapılan çalışmalarda bireylerin sosyal medya tutumlarının yaşa, cinsiyete, internet kullanım sıklığına, internet kullanım amacına, farklı psikolojik etkenlere ve kişilik özelliklerine göre değiştiği saptanmıştır. Ök (2013) yaptığı çalışmada erkeklerin kızlara oranla sosyal medyada daha fazla zaman geçirdiğini ve sosyal medya tutumlarının daha olumlu olduğunu bildirmiştir. Arğın (2013) araştırmasında sosyal medya ağlarını ayda birkaç defa kullanan öğrencilerin sosyal medya tutumlarını, her gün ve haftada en az bir defa kullananlara göre daha olumsuz bulmuştur. Akçay (2011) sosyal medya kullanım motivasyonlarını incelediği çalışmasında sosyal medya kullanımından elde edilen doyumları “sosyal çevre edinme-sosyalleşme”, “eğlence-boş vakit geçirme”, “rahatlama-stresten uzaklaşma”, “bilgi edinme-hayatı tanıma” şeklinde belirtmiştir. Çalışmada katılımcıların büyük bir kısmı sosyal medyayı rahatlama ve stresten uzaklaşma amacı doğrultusunda kullanmaktadır. Ayrıca sosyal medya sitelerinde günlük 6 saatten fazla bulunanlar ile internette olduğu sürece sosyal medya siteleri hep açık olanların sosyal medyayı eğlence aracı veya boş vakit geçirme faktörü olarak algıladıkları bulunmuştur. Koçak (2012) yaptığı araştırma kapsamında sosyal medya kullanım sıklığının en çok 15-24 yaş aralığında olduğu saptanmıştır. Bununla birlikte

sosyal medyayı en çok kullanan kişilerin sosyal etkinliklere daha çok katılan, arkadaşlarıyla daha sık zaman geçiren kişiler olduğu ortaya çıkmıştır. Sosyal medya tutumları ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalarda içedönük ve dışadönük bireylerin sosyal ihtiyaçlarını karşılamak için sosyal medyayı kullanmayı tercih ettikleri belirtilmiştir. Chen ve arkadaşları (2012) tarafından yapılan araştırmada içedönük bireylerin paylaşım yapma ihtiyaçlarının dışadönük bireylere oranla daha düşük olduğu vurgulanmış ve dışadönük bireylerin daha fazla bilgi paylaştıkları saptanmıştır.

Sosyal medya sitelerinin giderek popülerliğinin artmasıyla birlikte, özellikle gençler bu siteler üzerinden çeşitli etkinliklere, olaylara ve gerçek zamanlı aktivitelere çok rahat ve hızlı erişim olanağı bulmaktadır. Gençler sanal bilgi yoğunluğu içinde zamanlarının büyük çoğunluğunu sosyal ağlarda birşeyler paylaşmakla, gündemi ve arkadaşlarını takip etmekle, ayrıca durumlarını güncellemekle geçirebilmektedirler. Sosyal ağlarda yapılan bu devamlı güncelleme, takip etme ve izleme davranışı tüm dünyada Fear of Missing Out (FoMO) olarak adlandırılan yeni bir kavram ortaya çıkarmıştır. ABD' li bilim insanları Przybylski ve arkadaşları tarafından 2013 yılında tanımlanan ve Türkçe' ye 'gelişmeleri kaçırma korkusu' (GKK) olarak çevrilen bu durum ile, bireylerin gelişmeleri kaçırma ve gelişmelerden haberdar olamama korkusu yaşamaları nedeniyle sosyal medyada uzun süreler geçirdikleri öne sürülmektedir (Gökler ve ark., 2016).

Kalecik (2016) yaptığı çalışma sonucunda depresyon ve sosyal kaygı semptomlarının problemlili internet ve akıllı telefon kullanımını yordadığı saptanmıştır. Yine Elhai ve arkadaşları (2016) problemlili akıllı telefon kullanımının anksiyete ve depresyon ile ilişkili doğrusal sonuçlar verdiğini ifade etmişler, aynı zamanda problemlili akıllı telefon kullanımının; telefona dokunmaya duyulan ihtiyaç ve GKK ile yakından ilişkili olduğu ortaya konmuştur. Beyens ve arkadaşlarının (2016) yaptığı araştırma sonucunda ise ergenlerde artan GKK' nın, Facebook kullanımı ile ilişkili yaşanan stresi de arttırdığı bulunmuş, oluşan bu stres durumu özellikle ergenin Facebook' ta bulunan ekranları içerisinde kabul görmeme olasılığı ve popüler olamama kaygısı ile ilişkilendirilmiştir. Bu da GKK' nın ergenlerin sosyal medya kullanımında ve iyilik halinde oynadığı önemli rolü vurgulamaktadır.

Sosyalleşme sürecini yoğun olarak yaşayan ergen, fizyolojisinin de değişimiyle kendine yabancılaşma yaşadığı bu dönemde farklı konularda olduğu gibi duygularıyla da baş etmek durumundadır. Öğretmenlerle, akranları ve ailesiyle etkileşime giren ve kendini ispatlamaya, çevresi üzerinde olumlu bir etki bırakmaya çalışan ergenin üzerinde bu süreç kaygı yaratmaktadır. Kaygı, günlük hayattaki kullanımına bakıldığında olumsuz şeyler çağrıştırıyor olsa da hayatı sadece olumsuz yönde etkileyen bir kavram olarak düşünülemez. Normal kaygı herkeste bulunan, doğuştan var olan, sağlıklı ve yaşanması gereken bir duygudur. Kaygı, insan için şiddeti ve sürekliliği arttığı zaman sorun oluşturmaktadır (Hamarta, 2009). Kalabalık karsısına çıkma ve birçok aktiviteye katılımı ilgili olarak yaşanan kaygı bireyin performansını ve yaşantısını olumsuz olarak etkilemektedir. Bu bakımdan normal bir durum olarak kabul edilmemekte ve sosyal kaygı olarak adlandırılmaktadır (Sungur ve Dilsiz, 1995). Sosyal kaygı, bireyin sosyal ortamlarda uygun olmayan biçimde davranışlarda bulunacağı, kendini kötü bir duruma düşüreceği, karşı tarafta olumsuz bir izlenim bırakacağı ve kötü değerlendirileceği beklentisiyle yaşadığı bir rahatsızlık ve gerilim durumu olarak tanımlanmaktadır (Gümüş, 2006). Çocuk ve ergenlerde ise sosyal kaygı, sınıf arkadaşlarının önünde konuşma ya da tahtaya kalkma, öğretmen ya da karşı cinsiyetten arkadaşları ile konuşma, okul tuvaletlerini kullanma, toplu halde yemek yeme durumlarında ortaya çıkmaktadır (Karacan, Şenol ve Şener, 1996). Sosyal kaygıda, kişinin en belirgin korkusu, başkalarının yanında küçük duruma düşmek, sıkıntı ya da utanç duymaktır. Bu yüzden yüksek kaygılı kişiler, başkalarıyla etkileşimde bulunmalarını gerektiren durumlardan korkarlar ve bu durumlardan olabildiğince uzak durmaya çalışırlar (Karacan, Şenol ve Şener, 1996). Diğer insanlarla olabildiğince az iletişime geçerler bu sebeple de kişiler arası ilişki kurma ve sürdürmede sıkıntı yaşayabilirler. Ayrıca sosyal kaygı yaşayan bireyler eleştirilmeye, olumsuz değerlendirilmeye ya da reddedilmeye karşı aşırı duyarlılık gösterir, haklarını savunmada güçlük çekerler. Benlik saygıları düşük ve kendilerine güvenleri azdır (Işık ve Taner, 2006). Dolayısıyla bunlara paralel olarak başka insanlarla daha yüzeysel ve uzak ilişki kurmak isterler. Çünkü bazen ilişkilerini sürdürüp reddedilme olasılığı ile karşılaşmaktansa, insanlarla olan ilişkilerini en aza indirerek kendilerini çok daha iyi hissetmektedirler (Öztürk, 2004).

Ergenlik döneminin temel ihtiyaçları arasında bulunan beğenilme, takdir edilme, aidiyet gibi durumları, ergenlerin sosyal medyada tatmin ettikleri anlaşılabilir. Bu durumda ergenlerin içinde bulunduğu paylaşım ihtiyacı nispeten kendilerini daha özgür hissettikleri sanal ortamlarda daha kolay giderilebilmektedir. Santrock (2014), ergenlerin kendilerini internette, yüz yüze olduğundan daha rahat ifade edebildiklerini literatürde yaygın bir bulgu olarak belirtmiştir. Aynı şekilde sosyal etkileşim kaygısı yaşayan kişiler de zamanlarının büyük kısmını internette geçirmekte ve yüz yüze iletişime kıyasla internet ortamında kendilerini daha rahat ifade edebildiklerini söylemektedirler (Flanagan, Erath ve Bierman, 2008). Gelişmeleri Kaçırma Korkusu olan bireyler de sosyal medya kullanımını aşırı düzeyde artırmayı, yüz yüze iletişim kurmaya tercih etmektedirler (Dossey, 2014). Bu bağlamda bireylerin sosyal kaygı yaşama durumları ile sosyal medyada gelişmeleri kaçırma korkusu arasındaki ilişkiye bakılması gerektiği düşünülmektedir.

1.2. AMAÇ

Araştırmanın temel amacı; ergenlerde sosyal medyaya yönelik tutumlar ile gelişmeleri kaçırma korkusu ve sosyal kaygı arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu amaçla ergenlerin sosyal medyaya yönelik tutumları, sosyal medyada gelişmeleri kaçırma korkusu ve sosyal kaygı arasındaki ilişki çeşitli değişkenler açısından (demografik, sosyo-ekonomik vb.) araştırılmıştır.

1.3. PROBLEM CÜMLESİ

Ergenlerin sosyal medyaya yönelik tutumları ile gelişmeleri kaçırma korkusu ve sosyal kaygıları arasında ilişki bulunmakta mıdır?

1.3.1. ALT PROBLEMLER

1. Ergenlerin sosyal medya kullanmaya yönelik tutumları ne düzeydedir?
2. Ergenlerin sosyal medya kullanmaya yönelik tutumları, cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?

3. Ergenlerin sosyal medya kullanmaya yönelik tutumları, yaşa göre farklılaşmakta mıdır?

4. Ergenlerin sosyal medya kullanmaya yönelik tutumları, gelir durumuna göre farklılaşmakta mıdır?

5. Ergenlerin sosyal medya kullanmaya yönelik tutumları, anne ve babalarının eğitim düzeylerine göre farklılaşmakta mıdır?

6. Ergenlerin sosyal medyaya yönelik tutumları, sosyal medya sitesine üye olup olmamaya göre farklılaşmakta mıdır?

7. Ergenlerin sosyal medya kullanmaya yönelik tutumları, sosyal medya sitelerini kullanım sıklığına göre farklılaşmakta mıdır?

8. Ergenlerin sosyal medya kullanmaya yönelik tutumları, sosyal medya sitelerini kullanım süresine göre farklılaşmakta mıdır?

9. Ergenlerin gelişmeleri kaçırma korkusu düzeyleri nedir?

10. Ergenlerin gelişmeleri kaçırma korkusu düzeyleri, cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?

11. Ergenlerin gelişmeleri kaçırma korkusu düzeyleri, yaşa göre farklılaşmakta mıdır?

12. Ergenlerin gelişmeleri kaçırma korkusu düzeyleri, gelir durumuna göre farklılaşmakta mıdır?

13. Ergenlerin gelişmeleri kaçırma korkusu düzeyleri, anne ve babalarının eğitim düzeylerine göre farklılaşmakta mıdır?

14. Ergenlerin gelişmeleri kaçırma korkusu düzeyleri, sosyal medya üyeliğinin olup olmamasına göre farklılaşmakta mıdır?

15. Ergenlerin gelişmeleri kaçırma korkusu düzeyleri, sosyal medyayı kullanma sıklığına göre farklılaşmakta mıdır?

16. Ergenlerin gelişmeleri kaçırma korkusu düzeyleri, sosyal medyayı kullanma sürelerine göre farklılaşmakta mıdır?

17. Ergenlerin sosyal kaygı düzeyleri nedir?

18. Ergenlerin sosyal kaygı düzeyleri, cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?

19. Ergenlerin sosyal kaygı düzeyleri, yaşa göre farklılaşmakta mıdır?

20. Ergenlerin sosyal kaygı düzeyleri, gelir durumuna göre farklılaşmakta mıdır?

21. Ergenlerin sosyal kaygı düzeyleri, anne ve babalarının eğitim düzeylerine göre farklılaşmakta mıdır?

22. Ergenlerin sosyal kaygı düzeyleri, sosyal medya üyeliğinin olup olmamasına göre farklılaşmakta mıdır?

23. Ergenlerin sosyal kaygı düzeyleri, sosyal medyayı kullanma sıklığına göre farklılaşmakta mıdır?

24. Ergenlerin sosyal kaygı düzeyleri, sosyal medyayı kullanma sürelerine göre farklılaşmakta mıdır?

1.4. ÖNEM

Hayatımızın her anına eşlik eden sosyal medya, günümüzde yoğun kullanımı sonucu vazgeçilmez günlük ihtiyaçlarımız arasına girmiştir. Özellikle yeni neslin neredeyse bebeklikten itibaren sosyal medyaya maruz kalması ve giderek artan kullanımı nedeniyle gençlerin sosyal medyaya ilişkin tutumları hakkında fikir sahibi olmak adına çalışmaya gereksinim duyulmuştur.

Ergenlerde sosyal medya tutumları, sosyal kaygı ve gelişmeleri kaçırma korkusu arasındaki ilişkinin incelenmesi için yapılmış ilk tez olması; ayrıca sosyal medya kullanımına dair tutumlar ile ilgili olabileceği dşnlen cinsiyet, yaş vb. değişkenleri ve sosyal kaygı düzeyleri farklılaşan öğrencilerin sosyal medya kullanım

tercihlerinin de farklılaşıp farklılaşmadığını inceleyebilme imkanı vermesi tezin bu konudaki başlıca katkılarından olacaktır.

Gelişmeleri kaçırma korkusu ile ilgili yurt içi literatürde çok az sayıda araştırma bulunmaktadır. Yurt dışında ise yakın dönemde artan ancak halen sınırlı sayıda araştırma bulgusu mevcuttur. Bu bakımdan araştırmanın gelişmeleri kaçırma korkusu ile ilgili yapılacak diğer çalışmalar açısından öncü olacağı düşünülmektedir. Ayrıca çalışmanın gelişmeleri kaçırma korkusunun günümüzde giderek artan önemine bakılarak gençlerde bağlantılı olabileceği teknoloji bağımlılığı, anksiyete gibi olumsuz sonuçlar üzerine ışık tutacağı ve benzer konuda yapılacak araştırmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.5. SAYILTILAR (VARSAYIMLAR)

1. Araştırmaya katılan öğrencilerin uygulanan ölçeklere içtenlikle katıldıkları varsayılmıştır.
2. Araştırmada kullanılan model ve veri toplama araçları araştırmanın problem ve alt problemlerine uygundur.

1.6. SINIRLILIKLAR

1. Araştırma konusu açısından, öğrencilerin sosyal medya tutumları, sosyal kaygı eğilimleri ve sosyal medya ortamlarında gelişmeleri kaçırma korkusu ile sınırlıdır.
2. Araştırma zaman açısından 2016-2017 eğitim öğretim yılıyla sınırlıdır.
3. Araştırma örneklem açısından, Gaziantep ili, Şahinbey ilçesinde bulunan devlet okullarında eğitim gören 14-18 yaş arası 500 öğrenci ile sınırlıdır.
4. Araştırma, geliştirilen Kişisel Bilgi Formu, Sosyal Medya Tutum Ölçeği, Sosyal Kaygı Ölçeği ve Sosyal Ortamlarda Gelişmeleri Kaçırma Korkusu Ölçeği ile elde edilen bilgilerle sınırlıdır.

1.7. TANIMLAR

Sosyal Medya: Sosyal medya, kullanıcıların ağ teknolojileri kullanarak etkileşimini sağlayan araç, hizmet ve uygulamaların tümünü temsil eden internet platformlarıdır (Boyd, 2008, s. 92).

Sosyal Kaygı: “Sosyal kaygı, bireyin tanımadık insanlarla karşılaştığı ya da başkalarının gözünün üzerinde olabileceği, bir ya da birden fazla toplumsal eylemi gerçekleştirdiği durumdan belirgin ve sürekli bir korku duyma, kişinin küçük duruma düşeceği ya da utanç duyacağı biçimde davranacağından korkma” olarak tanımlanmaktadır (DSM-IV, 2005).

Gelişmeleri Kaçırma Korkusu: Genellikle bir sosyal medya sitesinde yapılan bildirimler ile tetiklenen ve o sırada heyecanlı ya da ilginç bir gelişmenin/olayın başka bir yerlerde oluyor olabileceği ile ilgili kaygı şeklinde tanımlanmaktadır (Hogan, 2015).

BÖLÜM II: KAVRAMSAL ÇERÇEVE / ALANYAZIN VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. SOSYAL MEDYA

2.1.1. SOSYAL MEDYA KAVRAMI

1991 yılında, geleneksel medya kavramında köklü bir değişikliğe yol açan ‘world wide web’ in kullanılmaya başlanmasıyla yeni medya kavramı ortaya çıkmıştır. (Cardoso, 2006). Yeni medyanın hızla gelişmesi sonucunda oluşan sosyal medya kavramı ilk kez San Fransisco merkezli Guidewire Group’ un kurucularından Chris Shipley tarafından kullanılmıştır. Bu kavram sosyal medyanın online olarak iletişim ve bilgiyi mümkün kılan, katılım ve işbirliğini destekleyen tüm araçları kapsadığını belirterek daha geniş anlamda kullanılmıştır (Dewson, Houghton ve Patten, 2008).

Sosyal medyanın içeriği ve araçları konusunda yapılan farklı tanımlamalar bulunmaktadır. Hatipoğlu (2009), sosyal medyanın özünde iletişimin ve paylaşımın olduğunu belirterek, kısaca sosyal medyayı insanların yazı, resim, video ve ses dosyası aracılığıyla iletişime geçmesini sağlayan internet platformları olarak tanımlamaktadır. Terim olarak sosyal medya, kullanıcıların ağ teknolojileri kullanarak etkileşimini sağlayan araç, hizmet ve uygulamaların tümünü temsil etmektedir (Boyd, 2008). Sosyal medya, zaman ve mekan sınırlaması olmayan en yüksek derecede paylaşımın gerçekleştiği medyanın yeni bir türüdür (Mayfield, 2008). Bir başka tanımda sosyal medya kolay ulaşılabilen iletişim teknolojisi ve bireyin başkalarını etkilemesini sağlayan sosyalleşmek için kullanılan bir teknik olarak değerlendirilmektedir (Kara ve Özgen, 2012). Bireyleri diğer bireylerle sanal ortamda buluşturan sosyal medya, kullanıcılarının kendi içeriklerini yansıtabilmelerini sağlayan web tabanlı hizmetler şeklinde nitelendirilmektedir (Toprak ve ark., 2009).

2004 yılında Morgan Stanley’ in iletişim araçlarını birbirleriyle karşılaştırdığı araştırması sonucunda; 50 milyon kullanıcıya ulaşma sürecinin radyo için 38 yıl, televizyon için 13 yıl, internet için ise 5 yıl olduğu bulunmuştur (Aktaran: Kara ve Özgen, 2012). Dünya genelinde Mart 2017 tarihi itibarıyla 3.739.698.500, Türkiye’de ise 46.282.850 internet kullanıcısı bulunmaktadır (Internet World Stats, 2017).

İnternetin kullanımı bu şekilde hızla artarken, en gözde uygulamalar arasında yer alan sosyal medyanın da kullanım oranı yükselmektedir. Sosyal medya, geleneksel medyadan farklı özelliklere sahiptir. Özgünlüğünü oluşturan en önemli farklılığı, herhangi bir kişinin sosyal medyanın içeriğini yaratabilmesi, yorumda bulunabilmesi ve katkı sağlayabilmesidir (Scott, 2010). Aynı zamanda sosyal medya sürekli güncellenebilmesi, çoklu kullanım ve paylaşımına açık olması gibi sunduğu olanaklar sayesinde geleneksel medya karşısında kısa bir süre içerisinde güçlenerek daha da etkinleşmiştir.

Sosyal medyanın özelliklerini Mayfield (2008, s. 5) şu şekilde sıralamaktadır:

“Katılımcılar: Sosyal medya katılımcıları cesaretlendirir ve ilgili olan her bir kullanıcıdan geri bildirim alır.

Açıklık: En çok sosyal medya servisleri geribildirim ve katılımcılara açıktır. Bu servisler oylama, yorum ve bilgi paylaşımı gibi konularda cesaret aşılarlar. Bunlar çok nadir ulaşımaya yönelik engeller koyarlar.

Konuşma: Geleneksel medya yayına ilişkin iken (içerik aktarımı ya da dinleyiciye bilgi ulaşımı), sosyal medya iki yönlü konuşmaya olanak tanınması bakımından daha iyidir.

Toplum: Sosyal medya topluluklara çabuk ve etkili bir oluşum için izin verir. Topluluklar da böylece sevdikleri fotoğraf, politik değerler, favori TV şovları gibi ilgili oldukları şeyleri paylaşırlar.

Bağlantılılık: Sosyal medyanın çoğu türü, bağlantılı işler gerçekleştirir; diğer siteler, araştırmalar ve insanların ilgili oldukları herhangi bir konuda link verilmesine olanak tanır.”

“Kristina Lerman’ a göre sosyal medya sitelerinin dört ortak özelliği vardır. Bunlar;

1. Kullanıcılar çeşitli medya türlerinde içerik oluşturabilir veya içeriklere katkıda bulunabilirler.
2. Kullanıcılar içerikleri etiketleyebilirler.

3. Kullanıcılar içeriği ya aktif oylama ya da pasif kullanımla değerlendirebilirler.
4. Kullanıcılar diğer kullanıcılar ile kişi ve arkadaşlar gibi ortak ilgi alanları tanımlayarak sosyal medya ağları oluşturabilirler” (Aktaran: Bostancı, 2010, s.37).

“Bir uygulamanın ya da web sitesinin sosyal medya tanımına uygun olması için şu özelliklere sahip olması gerekir;

- a) Yayıncıdan bağımsız kullanıcıları olması,
- b) Kullanıcı kaynaklı içerik olması,
- c) Kullanıcılar arasında etkileşim olması,
- d) Zaman ve mekan sınırlaması olmaması” (Erkul, 2009, s.3).

2.1.2. SOSYAL MEDYA TARİHİ

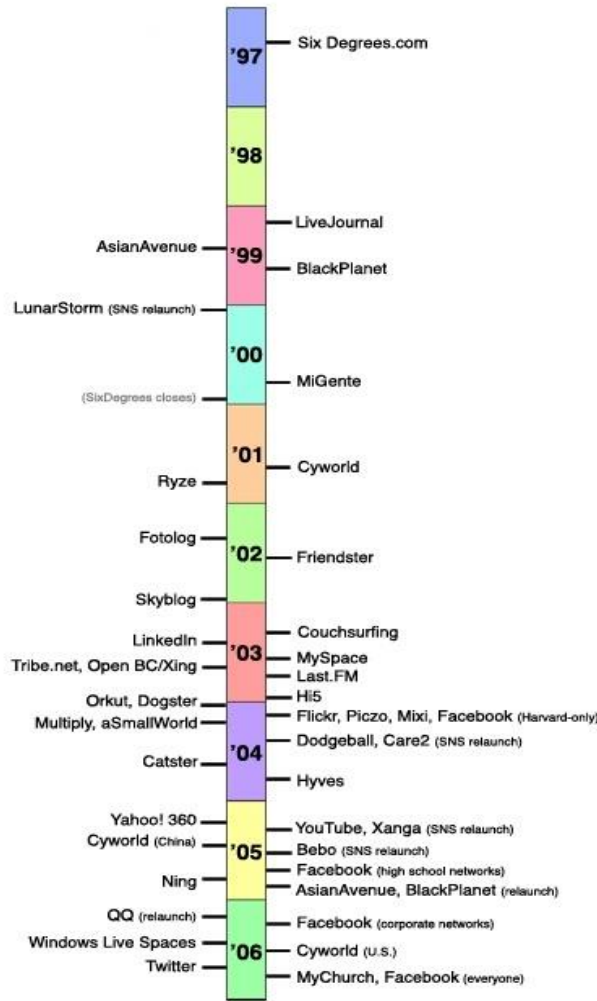
Modern anlamda tanınan ilk sosyal ağ sitesi 1997 yılında yayınlanan sixdegrees.com olmuştur. Site kullanıcılarına profil oluşturma, arkadaşlarını listeleme ve 1998 başlarında da arkadaş listelerinde dolaşma imkanı vermiştir (Boyd ve Ellison, 2007).

Kendini devamlı yenileyebilen bloglar üzerine kurulan LiveJournal 1999’ da piyasaya çıkmıştır. Bu ağ sayesinde kullanıcılar, başkalarını takip etme, grup yaratma ve diğerleriyle etkileşim konularında aktif olmaya başlamışlardır. Aynı yıl AsianAvenue, Black Planet, Napster, Third Voice, Blogger, Epinions, 2000 yılında LunarStorm, 2001 yılında Cyworld, Ryze, Wikipedia, 2002 yılında Fotolog uygulamaları diğerlerinden cesaretle kurulmuştur. 2002 yılında çıkan Friendster ise kimilerine göre gerçek anlamda sosyal medyanın ilk örneğidir (Boyd ve Ellison, 2007).

2003 yılından sonra Couchsurfing, Myspace, LastFm, Tribe.net, Plaxo, LinkedIn, HI5, Photobucket, Second Life, DeLicio.us gibi önemli sayıda uygulama ağa dahil olmuştur. 2004 yılında Facebook, Flickr, Orkut, Dogster, Multiply, Mixi, Dodgeball, Piczo, Care2, Ning, Catster, Digg, BiggerPockets, Hyves, ASmallWorld, 2005 yılında Yahoo!360, Youtube, Cyworld, Xang, Bebo, Reddit, 2006 yılında

Mychurch, Twitter, Stylehive, Fabulously40, 2007 yılında FriendFeed, GlobalGrind, Tumblr, Osmosus, 2008 yılında Ping.Fm, Kontain, 2009 yılında NetLog, Posterous, 2010 yılında ise Google Buzz ile Sportpost ön plana çıkmaktadır (Hazar, 2011).

Yüksek hızlı internet erişimi bu şekilde bir çok yeni sosyal ağ sitelerinin oluşturulmasına ve kavramın popülerleşmesine öncülük etmiştir. Bu da “sosyal medya” kavramının icat edilmesine ve bugünkü önemine katkıda bulunmuştur (Kaplan ve Haenlein, 2009).

Şekil 2-1: Başlıca SAS'ların (Sosyal Ağ Sitesi) Piyasaya Sürülme Tarihlerini ve Topluluk Sitelerinin SAS Özellikleriyle Güncellenme Tarihlerini Gösteren Zaman Çizelgesi

Kaynak: Boyd, D. M., & Ellison, N. B. (2007). Social network sites: Definition, history, ve scholarship. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 13(1), article 11.

2017 Ocak infografik verilerine göre dünya genelinde 2.8 milyar aktif sosyal medya kullanıcısı bulunmaktadır. Facebook, Twitter, LinkedIn, Youtube, Instagram, Pinterest sosyal medyanın popülerleri arasındadır (wordstream.com). Türkiye’de en çok tıklanan sitelere ve sosyal ağlara bakarsak ilk dört sırasıyla Google Türkiye, Youtube, Google, Facebook şeklinde yer almaktadır (alexa.com.tr).

2.1.3. SOSYAL MEDYA ARAÇ ve ORTAMLARI

Bütün sosyal medya araç ve ortamlarını kapsayacak tek bir sistemden bahsetmek zordur, bu nedenle sosyal medya araçları hakkında farklı sınıflandırmalar mevcuttur. Ayrıca kullanıcı ihtiyaçlarına göre sürekli değişime uğrayan sosyal medya için sabit bir sınıflandırma yapılması zorlaşmaktadır (Başer, 2014).

“Akar (2010), günümüzde kullanılan sosyal medya araçlarını aşağıdaki gibi gruplandırmaktadır:

- a) Bloglar (Blogger, Wordpress vb.)
- b) Mikroblogging (Twitter, Tumblr vb.)
- c) Wikiler (Wikipedia vb.)
- d) Sosyal İşaretleme (Pinterest, Delicious vb.)
- e) Medya Paylaşım Siteleri (Youtube, Flickr vb.)
- f) Podcasting
- g) Sanal Dünyalar (Secondlife vb.)
- h) Sosyal Ağlar (Facebook, Myspace, Friendfeed, Google+ vb.)” (Aktaran: Ökte, 2014, s.26)

“Mayfield (2008, s. 6) ise sosyal medya araçlarını şu şekilde sınıflandırmıştır:

1. Sosyal Ağlar
2. Bloglar
3. Wikiler
4. Podcast
5. Forumlar
6. İçerik Toplulukları
7. Microbloglar”

Bu çalışmada sosyal medya araç ve ortamları sekize ayrılıp; bloglar, mikrobloglar, wikiler, sosyal işaretleme siteleri, medya paylaşım siteleri, forumlar, sosyal ağlar, diğer sosyal ağlar başlıkları altında açıklanacaktır.

2.1.3.1. BLOGLAR

Web tabanlı günlükler olarak adlandırabileceğimiz Blog veya Weblog, herhangi bir teknik bilgi gerektirmeden resim, video, ses ve yazının paylaşılabilirdiği web siteleridir (Deperlioğlu ve Köse, 2010). Ülkemizin ilk blogu 2005 yılından itibaren ücretsiz olarak hizmet veren Blogcu sitesidir (Bostancı, 2010). Bloglar kişisel yazıların girildiği ve okuyucuların bu yazılara yorum yapabildiği bir sistem olarak çalışmaktadır (Zafarmand, 2010). Yazarlar blogger olarak adlandırılırken, yazarın yazdığı konular post olarak isimlendirilir (Bat, 2012). Blogların birden fazla yazarı olabileceği gibi ayrıca blog yazıları en güncel yazının en üstte yer alması şeklinde ters kronolojik sıra ile görüntülenmektedir (Demirel, 2013).

“Akar (2006) blogları odalarımızda bulunan post-itler yapıştırılan panolara benzetmiştir. Web'de kişisel olarak gönderilenlerin yer aldığı bu panolarda her post-it farklı bir kişi, farklı bir renktir. Bu renklilik bulunmaz bir fırsat sağlamış, herhangi bir konuya ilişkin düşünce renkliliğini oluşturarak iletişim topluluklarının oluşmasına imkan tanımıştır” (Aktaran: Atalay, 2014, s.35).

2.1.3.2. MİKROBLOGLAR

Mikroblog siteleri kullanıcılarına istediklerini anlık mesaj olarak yazmalarını sağlayan platformlardır. Mobil araçlarla içeriğinin kolayca güncellenebildiği bu paylaşım ağının diğer ağlardan farkı karakter sınırlaması bulunmasıdır (Süzgün, 2013).

2.1.3.2.1. Twitter

2006 yılında Jack Dorsey tarafından mobil bir hizmet olarak ortaya çıkan Twitter, 140 karakterlik iletiye imkan veren bir mikroblogdur (Demirel, 2013). Şu anda neler oluyor? sorusuna tweet adı verilen mesajlarla cevap verilen bilgileri barındırır. Saygın bir akademik sözlük olan Collins; ‘Twitter’ kelimesini sözlüğe dahil ederek uygulamaya akademik bir itibar kazandırmıştır (Demirel, 2013).

2017 Ocak infografik verilerine göre aylık 317 milyon aktif twitter kullanıcısı bulunmaktadır. Her dakika ortalama 98 bin tweet atılmaktadır. 18-29 yaş arası kullanıcıların yoğunlukta olduğu Twitter’da erkek kullanıcı sayısı kadın kullanıcı sayısına oranla daha fazladır. Kullanıcılar her gün ortalama 2.7 dakikalarını bu uygulama üzerinde geçirmektedir (wordstream.com).

2.1.3.3. WİKİLER (Wikipedia)

Wikiler bireylerin bilgi ekleyip, düzenlediği üzerinde değişiklikler yapabildiği erişime açık sanal ortamdaki ansiklopedilerdir (Bostancı, 2010). ‘What I Know is’ kelimelerinin kısaltılmışı olan Wiki, ‘bildiğim kadarıyla’ şeklinde Türkçeye çevrilmiştir (Kahraman, 2010). 2 milyonun üzerinde makalesi bulunan ansiklopedik arşiv de diyebileceğimiz wikilerin en bilineni Wikipedia’dır (Dikme, 2013). Wikipedia ‘wiki’ ile ‘encyclopedia’ kelimelerinin birleşmesiyle oluşmuştur (Bat, 2012). Ocak 2001’ de hizmete giren Wikipedia ortaklaşa hazırlanan, herkesin kullanabildiği sanal ansiklopedidir. Kullanıcılarının üzerinde sürekli değişiklik yapabildiği ve ilave bilgiler eklediği uygulama hiçbir zaman tamamlanmış olmayacaktır (Bostancı, 2010).

2.1.3.4. SOSYAL İŞARETLEME (Sosyal Etiketleme)

Sosyal işaretleme kullanıcıların etiket adı verilen anahtar kelimeler ile beğendikleri web siteleri, resim ve videoları ilişkilendirmesini sağlamaktadır. Kullanıcıların arşivde sakladıkları bilgileri geri dönüp bulma şansını elde ettikleri Digg ve Reddit gibi yapılar bulunmaktadır (Süzgün, 2013).

En çok kullanılan sosyal işaretleme siteleri arasında Friendfeed ve Delicious vardır. Delicious kullanıcıların açıklama yazmalarına ve paylaşımlarına olanak tanıyan, sık girilen web sitelerini etiketleyerek, sınıflandıran ve arşivleyen web ortamıdır. Friendfeed uygulaması ise kullanıcıların web sitelerindeki etkinliklerini arkadaş listesindekilerle paylaşımlarına imkan verir (Akgündüz, 2013).

2.1.3.5. MEDYA PAYLAŞIM SİTELERİ

Gün geçtikçe üye sayısı artan sosyal medyayı artık kullanıcılar sahip oldukları malzemeyi birbirleriyle paylaşma amacıyla kullanmaya başlamışlardır. Medya

paylaşımı denilince de ilk akla gelen video ve fotoğraf paylaşım siteleridir (İşlek, 2012). Video paylaşım ağları aracılığıyla kendinize ait bir videoyu istediğiniz şekilde düzenleyip birçok kişiye ulaştırabilirsiniz. Youtube bu paylaşım ağlarının en bilinen örneğidir (Bayram, 2012). Aynı zamanda video bloglar da belirli bir süre dahilinde video kaydı yöntemi kullanılarak günlük tutulmasıdır. Resmi olarak 2013 Ocak ayında Twitter tarafından başlatılan Vine uygulaması bu sistem için örnek gösterilebilecek bir uygulamadır. Uygulama kullanıcılarına Facebook ve Twitter üzerinden de paylaşılabilen 6 saniyelik kısa videolar çekebilmesini sağlamaktadır (Wikipedia.org).

Fotoğraf paylaşım ağları ise kullanıcıların istediği fotoğrafı anında diğer kullanıcılara ulaşmasını sağlayan bir uygulamadır. Flickr sadece fotoğraf yayınlamak için değil fotoğraf arşivleme, yönetim, düzenlemeye de imkan veren ve yaklaşık 8 milyon kullanıcısı olan bir paylaşım aracıdır. En çok kullanılan Instagram ve Pinterest uygulamalarına mobil araçlar aracılığıyla fotoğraf yüklenebilir ve paylaşım seçenekleri açıksa bu fotoğrafları aynı zamanda Blogger, Facebook, Twitter gibi sosyal ağlara da gönderilebilir (Gülbahar ve ark., 2010).

2.1.3.5.1. Youtube

Youtube 2005 yılında kurulmuş daha sonra 2006 yılında Google tarafından satın alınmıştır. Video barındırma sitesi olan Youtube' a üye olmadan videolar izlenebilir, üye olunursa da videolar eklenebilmektedir (Bostancı, 2010).

Youtube, 2017 Alexa verilerine göre Türkiye' de en çok ziyaret edilen siteler arasında ikinci sırada yer almaktadır (alexa.com). 2017 Ocak infografik verilerine göre aylık 1 milyar aktif kullanıcıya sahip olan Youtube' da dakika da yaklaşık 2 milyon video izlenmektedir (socialmediatoday.com).

2.1.3.5.2. Instagram

2010 yılında Mike Krieger ve Kevin Systrom tarafından üst seviyede filtreleme özelliğiyle kurulan fotoğraf paylaşım ağıdır. 2012 yılında Facebook tarafından satın alınan uygulamanın aylık 600 milyon aktif kullanıcısı bulunmaktadır (socialmediatoday.com).

2.1.3.5.3. Pinterest

2010 yılında California’ da Evan Sharp, Ben Silbermann, Paul Sciarra tarafından kurulan Pinterest, kullanıcıların sevdikleri şeyleri keşfetmek ve bunları gerçekleştirmek için planlamasına yardımcı olan bir sitedir. Bu site sayesinde daha önce beğenilen sonra görmek istenilen ya da paylaşılmak istenen fotoğraflar, videolar iğnelenilerek panoda toplanmaktadır (pinterest.com).

2017 Ocak infografik verilerine göre aylık 317 milyon aktif kullanıcısı bulunan Pinterest’ te dakikada 151.200 dosya iğnelenmektedir (socialmediatoday.com).

2.1.3.6. SOSYAL AĞLAR

Sosyal ağ siteleri, kullanıcıların sınırları belirli bir sistem içinde başkalarına açık ya da yarı açık profil oluşturmasına, kullanıcının ilişkide olduklarının listesini vermesine ve kullanıcının diğer kişilerin bağlantı listelerine ulaşabilmesine olanak sağlayan web tabanlı hizmetlerdir. Bir sosyal ağ sitesinin diğer sitelerden farkı kullanıcılarının profillerini tanımadıkları kişilerle de paylaşmasıdır (Boyd ve Ellison, 2007). Sosyal ağlarda sosyalleşmenin sabit bir zamanı ve yeri yoktur, her zaman çevrimiçi ve aktif olmak vardır (Altunay, 2010).

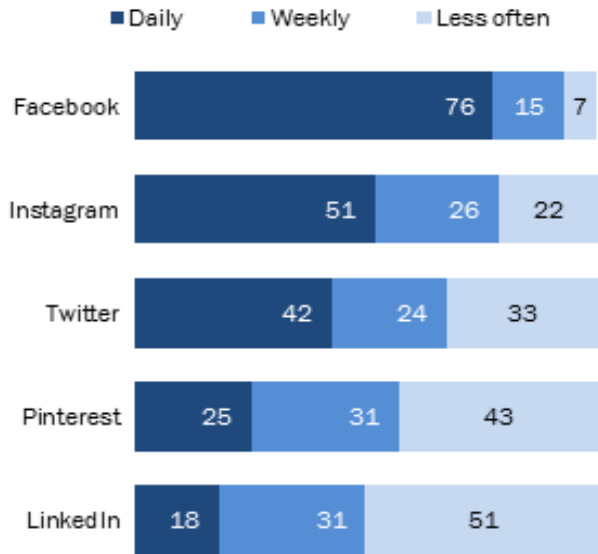
Sosyal ağlar web ortamında birbiriyle ilgili olan aynı zamanda da farklı grupları içinde barındırabilen platformlardır (Vural ve Bat, 2010). Kısa paylaşımlara olanak veren MySpace, iş ve akademik dünyaya hitap eden LinkedIn, her kesimden kullanıcıya açık olan Facebook gibi farklı alanlarda söz sahibi olan sosyal ağlar bulunmaktadır (İşlek, 2012).

2.1.3.6.1. Facebook

Sosyal ağ sitelerinin ilk dönemlerinde birçok site herkese açık şekilde hizmet verirken bazı siteler sadece bir kitleye özgü hizmet vermeyi tercih etmişlerdir. 2004 yılında Harvard’ 1 bir üniversite öğrencisi olan Mark Zuckerberg tarafından sanal okul yıllığı mantığı ile sadece Harvard Üniversitesi’ ne özel hayata geçirilen Facebook, kullanıcı kitlesi dünya çapında yaygınlık kazanarak en fazla kullanılan sosyal ağ sitelerinden biri olmayı başarmıştır (Irak ve Yazıcıoğlu, 2012).

Facebook kullanıcıları kişisel özelliklerini belirtebildiği profillerini oluşturmakta ayrıca profil korumasına imkan veren gizlilik ayarlarını barındırabilen bir hizmet vermektedir. Bununla birlikte kullanıcılar Facebook üzerinden paylaşımda bulunabilmekte, başkalarının paylaşımlarını beğenebilmekte ya da yorum yapabilmektedir. Kullanıcılar listelerinde bulunan kişilere özel mesaj gönderebilmekte, tanıdığı kişilere arkadaşlık isteğinde bulunabilmekte, listesindeki kişilerin duvarına ileti girebilmektedir. Üyeler Facebook üzerinden çevrimiçi olan kişilerle sohbet edebilmektedir (Sönmez, 2013).

Facebook, 2017 Alexa istatistiklerine göre Dünya'nın en fazla ziyaret edilen üçüncü sitesiyken; Türkiye'nin de en fazla ziyaret edilen dördüncü sitesidir (alexa.com). 2017 Temmuz infografik verilerine göre ise Facebook' un 2.01 milyar aylık aktif kullanıcısı bulunmaktadır. Facebook' ta her iki saniyede bir beş yeni profil oluşturulmakta ve her gün yaklaşık 300 milyon fotoğraf yüklenmektedir. Kullanıcıların günde ortalama 20 dakika ve fazlasını Facebook' ta geçirdiği elde edilmiştir (facebook.com).

Grafik 2-1: Sosyal paylaşım sitelerinin kullanım miktarı ve sıklığı

Kaynak: <http://www.wordstream.com/blog/ws/2017/01/05/social-media-marketing-statistics>

2.1.3.6.2. MySpace

MySpace, 2003 yılında Thomas Anderson tarafından kurulmuş, arkadaşlık yeri sloganını kullanarak Facebook' la birlikte üye sayısı en hızlı artan sosyal ağ olarak bilinmektedir (Bat, 2012). Kullanıcılarının duvarlarına kendilerine özgü yazı, fotoğraf ve video koyabildiği bir platform olmasına rağmen birçok müzik grubunun üyeliğini barındırmasıyla üne kavuşmuştur. Ayrıca Amerika' da Facebook piyasaya çıkmadan önce en çok ziyaret edilen sosyal medya sitesi MySpace olmuştur (Kaymak, 2012).

2.1.3.7. DİĞER SOSYAL AĞLAR

2.1.3.7.1. WhatsApp

WhatsApp 2010 yılında Biran Acton ve Jan Koum tarafından kurulmuştur. Akıllı telefonlar için geliştirilen bu uygulamanın mesajlaşma, video ya da ses kaydı gönderme, fotoğraf yollama, grup oluşturup arkadaş ekleme gibi özellikleri bulunmaktadır. 2014 yılında Facebook tarafından satın alınmıştır (Wikipedia.com). Dünyada kullanıcı sayısı en yüksek web hizmetlerinden olan WhatsApp' ın 1 milyar kullanıcıya ulaştığı bilinmektedir (blog.whatsapp.com).

2.1.3.8. SOSYAL MEDYADA TUTUM KAVRAMI

Türk Dil Kurumu sözlüğünde tutum: 'tutulan yol, davranış' olarak tanımlanmaktadır (tdk.gov.tr). İnceoğlu (2010) tutum kavramını, "bireyin çevresindeki durum, nesne, toplumsal konu, kavram ya da olaya karşı deneyim, bilgi, duygu ve güdülerine dayanarak örgütlediği bilişsel, duygusal ve davranışsal bir tepki eğilimi" olarak tanımlamıştır (Aktaran: Argın, 2013, s.55). Zihinsel, duygusal ve davranışsal olmak üzere tutumu oluşturan bu üç öge arasındaki ilişki; "bireyin bir konu hakkındaki bildikleri (zihinsel öge), ona nasıl bir duyguyla yaklaşacağını (olumlu, olumsuz, nötr) ve ona karşı nasıl bir tavır ortaya koyacağını (davranışsal öge) belirler" şeklinde ifade edilmektedir (Aktaran: Argın, 2013, s.56).

Hızla artan sosyal medya kullanıcı sayısı, bireylerin sosyal medyayı ne amaçla kullandıkları ve sosyal medyaya olan tutumlarının nasıl etkilendiği hakkında merak uyandırmaktadır. Her bireyin kişilik özellikleri, beklenti ve ihtiyaçlarına göre sosyal

medyayı kullanım amaçları da değişmektedir. Kimileri izole olduğu, sosyal ilişkilerden kaçtığı ve sadece izleyici durumunda olduğu gibi kimileri de sosyalleşmek, başkaları tarafından beğeni kazanmak ve takdir edilmek amacıyla sosyal medyayı kullanmaktadırlar (Hazar, 2011). Smock (2011) Facebook kullanım motivasyonlarını ortaya çıkarmak için yaptığı çalışmada, fotoğraf, sosyal araştırma ve durum güncellemelerinin kişilerin bu siteyi ziyaret etmelerinin önemli göstergeleri olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca aynı çalışmada Facebook kullanımında dokuz motivasyon belirtilmiştir. Bu motivasyonlar “rahatlama/eğlence”, “anlamlı bilgi paylaşımı”, “gerçeklerden kaçma”, “yeni trend”, “arkadaşlık, profesyonel gelişme”, “sosyal etkileşim”, “vakit geçirme”, “yeni insanlarla tanışma” şeklinde ifade edilmiştir.

Otrar ve Argın (2013) tarafından sosyal medyaya ilişkin tutumları belirlemek amacıyla geliştirilen ölçekte sosyal medya tutumları paylaşım ihtiyacı, sosyal yetkinlik, sosyal izolasyon ve öğretmenlerle ilişki şeklinde dört kısımda toplanmıştır.

“*Paylaşım ihtiyacı*, bireyin sosyal medya aracılığıyla yazı, durum, fotoğraf, yorum paylaşımlarında bulunması bunların beğenilmesi, başkalarını beğenmesi ve iletişim kurması, bu sayede memnun olmasıdır. *Sosyal Yetkinlik*, bireyin sosyal medya sayesinde ilişkiler kurması, kişilik kazanması, duygularını ifade edip kendisine yönelik algısında ihtiyaçlarını karşılayarak kendini yeterli görmesidir. *Sosyal izolasyon*, bireyin sosyal medya nedeniyle kendisini diğerlerinden ayrı, uzak, kopuk görmesi, etkinliklerine ilgi gösterememesi, bir bakıma soyutlanması, izole olması, sosyal bağın hissedilememesi durumudur. *Öğretmenlerle ilişki*, öğretmenlerin sosyal medyada bireyi takip etmesi/edilmesi, beğenmesi/beğenilmesi ile bireyin kendisini değerli hissetmesidir” (Düşünceli, 2016, s. 41).

Sosyal medya tutumlarının çeşitli değişkenlere göre farklılaştığı literatürde ifade edilmiştir. Atalay (2014) tarafından yapılan çalışmada sosyal medyayı destek aracı olarak kullanan bireylerin sosyal medyaya yönelik genel tutumlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda sosyal medyayı destek aracı olarak kullanan bireylerin, kullanmayanlara göre sosyal yetkinlik ve paylaşım ihtiyaçları tutumlarının daha olumlu olduğu ifade edilmiştir (Atalay, 2014). Argın (2013) çalışmasında okul türü ve sınıf düzeyi değişkenine göre sosyal medya tutumları

arasında anlamlı farklılıklar bulmuştur. Okul türünde ortaokul öğrencilerinin lehine farklılık gerçekleşmiştir. Ayrıca sınıf düzeyi arttıkça sosyal medya tutumlarının olumsuz doğru kayma eğiliminde olduğu görülmüştür. Yine Saraç (2014) yaptığı araştırmada cinsiyet değişkeni ile sosyal yetkinlik, sosyal izolasyon ve öğretmenlerle ilişki alt boyutlarında anlamlı farklılıklar elde edilmiş, bu farklılık kız öğrenciler lehine bulunmuştur. Yanar (2015) yürüttüğü araştırmada çalışmaya katılan ergenlerin %59.4' ü kişisel kararlarında sosyal medyanın etkisi olduğu belirtilmiş ve ergenlerin sosyal medyaya ilişkin tutumlarının olumlu olduğu bulunmuştur.

Rosen ve arkadaşları (2013) tarafından teknolojiye yönelik tutumları değerlendirmek amacıyla kullanılan ölçekte dört tutuma dayalı alt ölçek bulunmaktadır. Bunlar olumlu tutumlar, olumsuz tutumlar, teknolojik kaygı/bağımlılık tutumları ve görev değiştirme yönündeki tutumlar şeklindedir. Ölçekte olumlu tutumlar ile ilişkili olan maddeler, sanal ortamda aranılan bilginin bulunmasının önemli olduğu inancı, internete her an erişebilmenin önemli olduğu inancı, teknolojiye ayak uydurabilmenin önemli olduğu inancı, teknolojiyle başarılı olunabileceği ve teknolojinin bir çok soruna çözüm sağlayacağı inancı şeklinde sıralanmaktadır. Olumsuz tutumlar teknolojinin insanları zaman kaybına uğrattığına, hayatı daha karmaşık hale getirdiğine ve insanları daha fazla izole olmalarına yol açtığına inanma şeklinde ifade edilmiştir. Kaygı/Bağımlılık tutumları internet ve telefona ulaşamama durumunda duyulan kaygı durumu, teknolojiye bağımlılık hissetme şeklinde belirtilmiştir. Görev değiştirme yönündeki tutumlar bir projeyi tamamlamadan diğerine geçme ya da birden fazla görevi sürdürme şeklindeki maddelerden oluşmaktadır. Yapılan bu araştırma sonucunda özellikle Facebook kullanıcılarının teknolojiye karşı daha çok olumlu tutum gösterdikleri aynı zamanda sosyal medyayı yeterince sık kontrol etmediklerine dair yüksek kaygı duydukları bulunmuştur. Sosyal medya tutumunun olumlu olmasının günlük medya kullanım oranı ve internet bağımlılığı ile pozitif bir ilişkiye sahip olduğu ortaya konmuştur. Ayrıca bir görevi bitirmeden diğerine geçmeyi ya da aynı anda birden fazla görev yapmayı tercih edenlerin daha fazla sosyal medya ve teknoloji kullanımının mevcut olduğu ve bu kişilerin teknolojiyi yeterince sık kontrol edemedikleri konusunda yüksek kaygıya sahip olduğu ortaya konmuştur. Aynı ölçeği kullanan Costa ve arkadaşlarının (2016) çalışmasında da ergenlerin teknoloji kullanımında olumlu tutum

içerisinde oldukları görülmüştür. Ayrıca olumlu tutumlar ile kaygı/bağımlılık faktörleri arasında yüksek ilişki bulunduğunu belirtmişlerdir. Millia ve Singh (2016) tarafından yapılan araştırmada öğrencilerin eğitimde sosyal medya kullanımına olan olumlu inanç ve tutumlarının akademik başarılarını olumlu yönde etkilediği ifade edilmiştir.

2.1.3.9. ERGENLİK DÖNEMİNDE SOSYAL MEDYA

Ergenlik dönemi çocukluk döneminin sonundan erişkinliğe kadar uzanan fiziksel, zihinsel ve psikolojik değişimlerin yaşandığı ve değişimlerin ergenin kimlik oluşumunu etkilediği özel bir dönemdir. Bu dönemde yaşanan değişikliklerin yanında toplumun beklentileri ve çevresel faktörler de ergenin kimlik oluşum sürecini etkilemektedir (Düvenci, 2012). Gün geçtikçe yaşamımızda daha çok yer edinen internet ergenler üzerinde büyük bir etkiye sahiptir (Zorbaz ve Tuzgöl, 2014). Sosyal medyanın olumlu ve olumsuz etkilerinin en çok ergenlik dönemindeki gençleri kapsayacağı düşünülmektedir (Düvenci, 2012). Bu bölümde ergenlerde sosyal medya kullanımı ile ilgili genel bir bilgi verilip daha sonra internet kullanımının olumsuz sonuçlarına değinilecektir.

Gençlik ve Spor Bakanlığının 2013 yılında yaptırdığı Gençlik ve Sosyal Medya Araştırma Raporu' na göre 15-29 yaş arası internet kullanıcısı gençlerin %96' sı sosyal medya kullanıcısıdır. Gençlerin %86' sı sosyal medyaya günde en az 1 kere; %72' si ise her gün birkaç kere bağlanmaktadır. Her 3 gençten birisi sosyal medyada günde en az 3 saat geçirmektedir. Sosyal medya mecraları arasında Facebook, internet kullanıcısı 15-29 yaş grubunun en çok kullandığı sosyal medyadır (%89); Facebook' un farklı profillerden herkesin hayatına girdiği tespit edilmiştir. Facebook' u ikinci sırada Youtube ve Instagram gibi görsel paylaşım siteleri takip etmektedir (%57). Sosyal medya mecraları arasında Twitter da popüler bir mecradır. Çalışmaya katılan 15-29 yaş grubundaki gençlerin %45' i Twitter kullanıcısıdır. Gençler sosyal medyayı en çok eğlence (%60) ve bilgi alma/sağlama (%59) amacıyla kullanmaktadır. Buradan yola çıkarak, sosyal medyanın gençler açısından sadece eğlence amaçlı değil, aynı zamanda geleneksel medyanın alternatifi olduğu söylenebilir. Sosyal medya gençlerin yaklaşık yarısı için aynı zamanda serbest zaman geçirme (%54), iletişim

kurma (%53), gündemi takip etme/gündem yaratma (%51) ve eğitim-öğretim-araştırma (%47) anlamına gelmektedir (gsb.gov.tr).

İnternetin hayatımızda sağladığı olanaklar ve çeşitliliğin yanı sıra yanlış kullanımının yol açtığı problemlerinde arttığı görülmektedir (Ceyhan, 2011). Sanal ortamlarda yanlış bilgi verme, sahtekarlık, gerçek olmayan sosyal ilişkiler yolu ile doyum sağlama, hatalı bilgi edinme, uygunsuz içeriğe erişim gibi davranışlar örnek olarak gösterilebilir (Ceyhan ve Ceyhan, 2008). Ayrıca internetin patolojik kullanımı sonucu ortaya çıkan internet bağımlılığı kavramı, aşırı kullanımı ve bunun sonucu oluşan problemleri ifade etmek için kullanılmaktadır (Kelleci, 2008).

Bilgisayar ve internet bağımlılığı dışında kullanılan bir başka kavram ise problemlili internet kullanımıdır. Problemlili internet kullanımı kavramı, bireyin aşırı stres yaşamasına ve günlük etkinliklerinin bozulmasına sebep olacak derecede internet kullanımını kontrol edememesini ifade etmektedir (Shapira ve ark. 2000). Bu bağlamda problemlili internet kullanımı bir tür dürtü kontrol bozukluğu olarak belirtilmiştir (Schmitz, 2005). Problemlili internet kullanımının belirtilerinin nedenleri arasında, uyumsuz biliş veya düşüncelerin ve sosyal izolasyonun olabileceği ayrıca depresyon, sosyal kaygı, ve madde bağımlılığının bireyleri bu belirtileri göstermeye daha yatkın hale getireceği ileri sürülmüştür (Davis 2001).

İnternet kullanımının sosyal açıdan oluşturduğu sıkıntılara bakıldığında depresyon, toplumdan bireyin yalıtılması ve yoğun yalnızlık hissi gibi durumlara neden olduğu bulunmuştur (Moody, 2001). Hazar (2011) yaptığı araştırmada sosyal medyanın kişinin ailesi ve yakın çevresi ile yüz yüze ilişki kurmasını engellediği sonucuna ulaşmıştır. Bireyler son zamanlarda internette geçirdiği zaman ile kendisine yeni bir yaşam tarzı geliştirmekte, aradığı sosyal desteği internet ortamında bulmayı ümit etmektedir. Bu durumda bireyin gerçek hayattaki sosyal ilişkilerinin giderek kötüleşmesine sebep olarak internete olan bağımlılık riskini arttırmaktadır (Batıgün ve Kılıç, 2011). Sanders ve arkadaşları (2000) tarafından yapılan bir araştırmada dolaylı olarakda olsa fazla internet kullanımının ergenlerde zayıf aile ve arkadaş ilişkileri ile bağlantılı olduğu sonucuna varılmıştır.

Ebeveynlerin çocuklarının yoğun internet kullanımı karşısındaki tutumlarını araştıran Kırık (2014), anne babaların çok azının çocuklarının internet kullanım sürecini takip ettiğini ayrıca ebeveynlerin çoğunun çocuklarının internet kullandığı süreyi kendilerine zaman ayırmak için bir fırsat olarak gördüğünü belirtmiştir.

2.2. SOSYAL KAYGI

2.2.1. KAYGI KAVRAMI

Türk Dil Kurumu' na göre kaygı “üzüntü, endişe duyulan düşünce, tasa” ifadeleriyle tanımlanmaktadır (TDK, 2017). Psikoloji sözlüğünde ise kaygının tanımı “tehlike ya da başa gelebileceği düşünölen talihsizlik korkusunun ya da beklentisinin yarattığı bunaltı veya tedirginlik durumu” şeklinde yapılmıştır (Budak, 2013). Kaygı terimi dilimize anksiyete sözcüğünün tercümesi sonucu girmiştir. Sebebi olmayan korku, endişe ve sıkıntı ile kendini gösteren kaygı, kişide engel olamayacağı kötü bir şey olacağına dair bir düşünöcenin ortaya çıkmasıyla oluşur (Anthony ve Swinson, 2000).

Kaygı, günlük hayatta kullanımına bakıldığında olumsuz şeyleri ifade ediyor gibi olsa da nerdeyse tüm insanlar tarafından hissedilen, yaşamın devam ettirilmesi için var olması gerekli bir duygudur (Hamarta, 2009). Belirli bir düzeye kadar sağlıklı olan bu duygu, şiddeti ve sürekliliğinin artması durumunda bireyin günlük yaşamını ve sosyal ilişkilerini olumsuz etkilemektedir (Tunç ve ark., 2007). Kaygının öğrenme ile ilişkisine bakılan araştırmalarda düşük seviyedeki kaygının düşük verimliliğe, orta düzeyde bulunan kaygının en yüksek verimliliğe ve çok yüksek kaygının da öğrenmede verimliliğin en düşük seviyeye ulaştığı sonuçlarına ulaşılmıştır (Işık ve Taner, 2003). Bu gibi sonuçlara bakılarak normal düzeyde kaygının bireyin kendini geliştirip başarılı olmak için verimli çalışma performansını arttırdığı ve bireyi güdülediği ortaya çıkmaktadır (Işık, 1996).

Kaygı, çok hafif gerginlik ve endişeden; panik derecesine varana kadar farklı yoğunluklarda olabilmektedir. Kaygının bu farklı yoğunluk dereceleri bu kavramın farklı isimlendirilmesine sebep olmaktadır. Kaygı kavramı ile karıştırılarak zaman zaman birbirinin yerine kullanılan kavramlardan biri korkudur. Korku, kaygıdaki

duygusal tepkinin aksine bilişsel bir süreci ifade eder. Korku, bir durum karşısında gerçek bir tehlikenin bulunduğuna dair yapılan bir değerlendirmeyi içerirken, kaygı bu değerlendirmeye verilen tepkidir. Yani korku olası bir tehlikenin derecesini belirlerken, kaygı ise korku yaşayan bireyde oluşan rahatsızlık veren duyguyu ifade eder (Beck ve Emery, 2006).

Literatürde yaygın kaygı bozukluğu, panik bozukluk, fobi, obsesif kompulsif bozukluk, sosyal kaygı gibi farklı kavramlarla nitelendirilen birçok kaygı bozukluğu geçmektedir (Ninan ve Dunlop, 2007). Bu araştırmada bireyin toplumsal yaşam içerisinde kendini ifade etmekte zorlandığı ve günlük yaşam ihtiyaçlarını karşılamakta problem yaşamasına yol açan bir kaygı türü olan sosyal kaygı üzerinde durulmaktadır.

2.2.2. SOSYAL KAYGI

1903’ de Janet tarafından ilk kez kullanılan sosyal kaygı (social anxiety) kavramı, kalabalık yerlerde konuşmaktan, başkalarının önünde performans sergilemekten ve yazı yazmaktan çekinme durumları için kullanılmıştır. Daha önceleri normal olarak kabul edilen bu belirtiler, psikolojik bir bozukluk olarak görülmemiştir (Aydoğdu, 2013). Sosyal kaygı 1966’ da Marks ve Gelder tarafından kaygıdan ayrılarak farklı bir bozukluk olarak tarif edilmiştir (Koyuncu, 2012). 1970’ de ise Isaac Marks’ ın basit fobi, agorafobi ve sosyal kaygıyı ayrı belirtilerle farklılaştırması sonucu tanımı daha da belirginleşmiştir (Beck, 2011).

DSM-IV’ te sosyal kaygı; (sosyal/anksiyete, fobi) bireyin “tanımadık insanlarla karşılaştığı ya da başkalarının gözünün üzerinde olabileceği, bir ya da birden fazla toplumsal eylemi gerçekleştirdiği durumdan belirgin ve sürekli bir korku duyma, kişinin küçük duruma düşeceği ya da utanç duyacağı biçimde davranacağından korkma” olarak tanımlanmıştır (DSM-IV, 2005). Yalom (2007) göre sosyal kaygı, kişinin sınırlanmış veya genel korkularının çoğunun sosyal ortamlarda var olması şeklinde nitelendirilmektedir. Yine Yalom (2008) göre sosyal kaygı bireyin başkaları tarafından tetkik nesnesi olacağını hissettiği sosyal veya performans ortamlarında şiddetli korku olarak karakterize edilmektedir. Bir başka tanımda Beck (2005) sosyal kaygıyı, bireyin ilgi odağı olmaya ve başkaları tarafından olumsuz değerlendirilip, değersiz sayılacağı hakkında abartılmış korku olarak ifade etmektedir. Sosyal kaygı

sadece başkaları tarafından olumsuz değerlendirilme sonucu oluşmamakta aynı zamanda böyle bir değerlendirmenin olasılığı bile buna neden olmaktadır. Bu sebeple sosyal kaygı değerlendirilme kaygısı olarak da nitelendirilebilir (Beck ve Emery, 2006).

“Beck ve Emery (2006) göre en çok görülen sosyal kaygı durumları şu şekildedir:

1. Birileriyle tanıştırılma
2. Otorite sahibi kişilerle tanıştırılma
3. Başkalarının yanında telefon kullanma
4. Misafir kabul etme
5. Bir işi yaparken izlenme
6. Şakalaşmaya maruz kalma
7. Tanıdıklarla yemek yeme
8. Restoranda yemek yeme
9. Başkalarının önünde yazı yazma
10. Umumi tuvaletleri kullanma
11. Topluluk karşısında konuşma
12. Alışveriş yapma” (Beck ve Emery, 2006, s.260).

Sosyal kaygının en bilinen davranışsal belirtisi sosyal ortamlardan kaçınmaktır. Bireyin reddedilme ihtimalinin olması bu kaçınmanın temel sebebidir (Teachman ve Allen, 2007). Ayrıca sosyal kaygı bozukluğunda en yaygın görülen fiziksel belirtiler; çarpıntı, terleme, titreme, kas gerginliği, ağız kuruluğu, karında ağrı hissi şeklindedir (Aydoğdu, 2013).

Tablo 2-1: DSM-V-TR'ye göre Sosyal Kaygı Bozukluğu Tanı Ölçütleri

A. Kişi, başkalarınınca değerlendirilebilecek olduğu bir ya da birden çok toplumsal durumda belirgin bir korku ya da kaygı yaşar. Örnekler arasında toplumsal etkileşimler (örn. Karşılıklı konuşma, tanımadık insanlarla karşılaşma), gözlenme (örn. Yemek yerken ya da içerken) ve başkalarının önünde bir eylemi gerçekleştirme (örn. Bir konuşma yapma) vardır.
B. Kişi, olumsuz olarak değerlendirilebilecek bir şekilde davranmaktan ya da kaygı duyduğuna ilişkin belirtiler göstermekten korkar (küçük düşeceği ya da utanç duyacağı bir biçimde; başkaları tarafından dışlanacağı ya da başkalarının kırımına yol açacak bir biçimde).
C. Söz konusu toplumsal durumlar, neredeyse her zaman, korku ya da kaygı doğurur.
D. Söz konusu toplumsal durumlardan kaçınılır ya da yoğun bir korku ya da kaygı ile bunlara katlanılır.
E. Duyulan korku ya da kaygı, söz konusu toplumsal ortamlarda çekinilen duruma ve toplumsal-kültürel bağlama göre orantısızdır.
F. Korku, kaygı ya da kaçınma sürekli bir durumdur, 6 ay veya daha uzun sürer.
G. Korku, kaygı ya da kaçınma klinik açıdan belirgin bir sıkıntıya ya da toplumsal, işle ilgili alanlarda ya da önemli diğer işlevsellik alanlarında düşmeye neden olur.
H. Korku, kaygı ya da kaçınma bir maddenin (örn. Kötüye kullanılabilen bir madde, bir ilaç) ya da başka bir sağlık durumunun fizyoloji ile ilgili etkilerine bağlanamaz.
İ. Korku, kaygı ya da kaçınma, panik bozukluğu, beden algısı bozukluğu ya da otizm açılımı kapsamında bozukluk gibi başka bir ruhsal bozukla daha iyi açıklanamaz.
J. Sağlığı ilgilendiren başka bir durum varsa (örn. Parkinson hastalığı, şişmanlık, yanık ya da yaralanmadan kaynaklanan biçimsel bozukluk), korku, kaygı ya da kaçınma bu durumla açıkça ilişkisizdir ya da aşırı düzeydedir (APA, 2013, s. 203-204).

Ruhsal bozukluklardan sosyal anksiyete bozukluğu gerekli tedbirler alınmadığı takdirde, sosyal fobi halini alabilmektedir (Bayramkaya ve ark., 2005). Sosyal kaygı ve sosyal fobi sıklıkla birbirinin yerine kullanılan kavramlar olmasına rağmen fobi aslında abartılarak kişiyi spesifik bir olgu karşısında etkisiz bırakan korku olarak nitelendirilir. Yani sosyal kaygı fobinin aksine sadece bir korkuyu değil birden fazla korkuyu kapsamaktadır. Bu sebeple sosyal fobi sosyal kaygının bir derecesi olarak

görülmektedir (Gümüş,1997). Sosyal fobi herhangi bir yaşta teşhis edilebilir fakat sosyal anksiyetenin de barındırdığı özellikleri itibariyle (karşı cinsle randevulardan, bir grupta konuşmaya katılmaktan, sınıfta sorulara cevap vermekten ve yeni arkadaşlarla tanışmaktan kaçınma gibi) orta ergenlikte daha yaygın görülmektedir. Sosyal fobi devamlılığı olan bir kaygı bozukluğudur ve tedavi edilmezse depresif bozukluklara sebep olmaktadır (Hudson ve ark., 2008).

Utangaçlık da sosyal kaygı ile karıştırılan bir diğer kavramdır. Fakat utangaçlık ile yapılan tanımlamaların özünde sosyal ortamlarda başkalarıyla ilişki kurmakta zorlanmanın olduğu görülmektedir. Zimbardo (1977) göre utangaçlığın temelinde güven duymama nedeniyle tedirginlik duyularak çekingen davranılması yatmaktadır. Stevens (1997) göre ise utangaçlık, sosyal kaygının yalın halidir (Aktaran: Kozanoğlu, 2006). Utangaçlık ve sosyal fobi kıyaslandığında ise, sosyal fobiye sahip bireylerin utangaç bireylere oranla kaçınma ve sosyal değerlendirmeye karşı aşırı derecede tepkiler verdikleri, daha fazla bozukluğa sahip oldukları görülmektedir. Tüm bunlardan yola çıkarak utangaçlık, sosyal kaygı ve sosyal fobi arasında derece farkı olduğunu söyleyebiliriz (Durmuş, 2006). Literatürde sosyal kaygı araştırılırken sosyal fobi ve utangaçlık kavramlarıyla arasında net farklılıklar belirtilememiştir. Bu üç kavram da genel olarak birbirine benzer bilişsel eğilimler göstermektedirler (Ledley ve Heimberg, 2006). Utangaçlık, sosyal kaygı ve sosyal fobi farklı derecelerde sosyal korku içermektedir. Sosyal korkular da şiddetlerine göre dizilecek olursa; utangaçlık-sosyal kaygı-sosyal fobi şeklinde sıralanabilmektedir (Koçak, 2001).

Sosyal kaygı nedenleri ve sonuçları açısından değerlendirildiğinde her geçen gün üzerinde önemle durulan bir sorun haline gelmektedir. Sosyal kaygının uzun süreli sonuçları arasında zayıf sosyal ilişkiler, düşük akademik başarı, mesleki yetersizlik, depresyon ve intihar eğilimi bulunmaktadır (Flanagan ve ark., 2008). Sosyal kaygı bozukluğu çok yaygın görülen bir ruhsal problemdir. Bu bozukluk ABD’de en yaygın görülen psikolojik rahatsızlıklar sıralamasında %13 yaygınlık oranı ile üçüncü olarak yer almaktadır (Hamarta, 2009). Bayramkaya ve arkadaşlarının (2005) Türk ergenler üzerinde yaptığı çalışmada sosyal kaygının görülme oranı %14,4 olarak bulunmuştur. Sosyal kaygının yaşam boyu devam etme oranı ise %13-25 olduğu tahmin edilmektedir (Hamarta, 2009).

Karmaşık bir sosyal durum olan sosyal kaygının birden fazla sebebi olabileceği için olgu incelenirken birçok yönden bakmaya ihtiyaç duyulmaktadır. Bu yüzden literatürde sosyal kaygıyı açıklamaya çalışan pek çok yaklaşım bulunmaktadır. Bu yaklaşımlar; biyolojik yaklaşım, kültürel yaklaşım, psikolojik yaklaşım, beceri eksikliği yaklaşımı ve kendini sunma yaklaşımı şeklinde gruplandırılmaktadır (Öztürk, 2014).

Biyolojik Yaklaşım

Biyolojik yaklaşıma göre kalıtım ve beyin bireyin sosyal kaygı yaşamasında büyük rol oynamaktadır. Stein ve arkadaşlarının (1998) yaptığı araştırmada birinci dereceden yakın akrabalarında sosyal kaygı bozukluğu olan bireylerin olmayanlara oranla sosyal kaygı yaşamaya daha yatkın oldukları ifade edilmiştir. Ayrıca farklı ortamlarda yetişen tek yumurta ikizleri üzerinde yapılan çalışmalar sonucunda eğer kardeşlerden birinde sosyal kaygı bozukluğu oluşmuşsa, diğer ikizde de görülme olasılığı %30 ile %50 arasında mümkün olmaktadır (Aktaran: Öztürk, 2014). Son çalışmalarda beynin kaygı duyma durumunda duyarlı olan bölümlerinden en önemlisinin amigdala olduğu bulunmuştur. Bununla birlikte sosyal kaygı yaşamasına sebep olacak bir olayla karşı karşıya kalan bireyin amigdalasının aşırı duyarlılık gösterdiği belirtilmiştir (Öztürk, 2014). Yine de sosyal kaygının oluşumuna etki eden genetik yatkınlıklar kesin bir şekilde kanıtlanamamakla birlikte, kişinin sahip olduğu mizaç özellikleri önemli bir etken olarak ortaya çıkmaktadır (Mercan, 2007).

Kültürel yaklaşım

Kültürel yaklaşıma göre sosyal kaygıyı etkileyen faktörler arasında sosyal çevre, aile ve akran grupları bulunmaktadır. Kagan (1994) tarafından yapılan bir çalışmada 400 bebek sosyal ve sosyal olmayan uyaranlara maruz bırakılarak duyarlılıklarına göre gruplandırılmıştır. Yüksek duyarlılığa sahip olanların daha utangaç, düşük duyarlılığa sahip olanların ise sadece %10' unun utangaç olduğu sonucu elde edilmiştir. Erken dönemdeki sosyal duyarlılık ve utangaçlığın ileriki yaşlarda sosyal kaygı ile ilişkili olduğu bildirilmektedir (Ledley ve Heimberg, 2006).

Sosyal kaygıyı etkileyen aile faktörüne bakıldığında öncelikle bağlanma ilişkileri üzerine düşünülmektedir. Bağlanma bireyin önce sadece yaşamını devam ettirebilmesi için annesiyle kurduğu bağ iken daha sonra içselleştirilerek geri kalan tüm yaşamsal ilişkilerini etkileyen bir kavramdır. Bağlanma ilişkilerini inceleyen araştırmalar, çocukken güvenli bağlanma ilişkisi oluşturan ergenlerin, arkadaşlık ilişkilerinin daha iyi olduğunu ve daha yüksek özsaygıya sahip olduklarını göstermiştir. Ayrıca güvenli bağlanma ilişkisi kuran kişilerin daha dışadönük, daha sıcak ve kaygı seviyesi daha düşük bireyler oldukları ifade edilmiştir (Deniz, 2006).

Anne baba tutumları da kaygı üzerinde etkili olabilen faktörlerdendir. Bunlardan ilki ebeveynlerin sosyal çevre hakkında hissettikleri tehdit duygularını çocuğa yansıtmalardır. Dört yaş grubu çocuklarla yapılan bir çalışmada Cooper ve Eke (1999), annesi utangaç olan çocukların, annesi utangaç olmayan çocuklara göre dört kat daha fazla utangaç olduklarını ifade etmiştir. Sosyal kaygıya sahip ebeveynler kaygı düzeylerini arttıracak sosyal ortamlardan çocuklarını uzak tutmaktadırlar. Bu sebeple çocuklar dış dünyanın tehlikeli ve olumsuz yönlerine odaklanarak uyumsuz davranışlar geliştirmektedir (Ledley ve Heimberg, 2006). İkinci ebeveyn tutumu ise çocuğa karşı aşırı otoriter, mükemmeliyetçi, kontrol altına alma tutumudur. Bu gibi davranışlar çocukta yetersizlik hissi, aşırı boyun eğme, kendini ifade edebilmede sıkıntı gibi durumlar geliştirmektedir (Türkçapar,1999).

Akran gruplarının sosyal kaygı üzerindeki etkisine bakacak olursak, Vernberg ve arkadaşlarının yürüttüğü bir araştırmada devamlı yer değiştiren ailelerin çocuklarının akran ilişkilerinde zorlandıkları ve sosyal kaygı geliştirdikleri belirtilmiştir (Ledley ve Heimberg, 2006). Düşük akran desteği ve yaşanan akran baskısı bireyde stresi arttırmakta bu da sosyal kaygı ve depresyonu tetiklemektedir (Erath ve ark., 2007). Sadece olumsuz akran yaşantıları sosyal kaygıyı ifade etmemektedir aksine olumlu akran ilişkilerine sahip olup sosyal kaygılı bireyler ya da negatif akran ilişkilerine sahip sosyal kaygısız bireyler de olabilmektedir. Burada sosyal kaygıyı belirleyen kişinin duygusal hassasiyetidir. Eğer bu hassasiyet yüksekse sosyal kaygı oluşma ihtimali de yüksek olabilmektedir (Flanagan ve ark., 2008).

Psikolojik yaklaşım

Psikolojik yaklaşım da sosyal kaygıyı psikanalitik, davranışçı ve bilişsel yaklaşım açısından ele almaktadır (Öztürk, 2014). Psikanalitik yaklaşıma göre sosyal kaygı bireyde kabul edilemez bilinçdışı arzuların ve bunlara karşı ortaya çıkan savunmaların bir ürünüdür. Sosyal kaygıya sahip bireylerde hep başkası tarafından onaylanma ihtiyacı bulunmaktadır. Eğer bu ihtiyaç karşılanmazsa bireyde utanma ve eleştirilme duygusu baskın hale gelir bu da bireyin sosyal ortamlardan uzak durmasına sebep olmaktadır (Türkçapar, 1999).

Sosyal kaygı bir diğer psikolojik yaklaşım olan davranışçı yaklaşıma göre ise, öğrenilmiş davranışların bir sonucudur. Birey kendisinde kaygı oluşturacak sosyal bir durum ile karşılaştığında kaygı belirtilerini göstermeye başlamaktadır. Sonra benzer bir durumla tekrar karşılaştığında aynı tepkileri vermektedir. Bu şekilde birey kaygı oluşturan sosyal duruma karşı koşullanmıştır ve her tekrarda aynı kaygıyı yaşamaktadır (Türkçapar, 1999).

Son olarak bilişsel yaklaşımda kişinin sahip olduğu düşünce, inanç sisteminin ve olaylara yüklediği anlamın sosyal kaygının oluşmasında rolü olduğunu düşünmektedir. Bu yaklaşıma göre sosyal kaygının oluşmasının temelinde irrasyonel denilen yanlış yönlendirilen düşünceler bulunmaktadır. Kişide yanlış oluşturulan bilişsel şemalar sonucunda yaşanan deneyimler bireyin kendisini güvensiz hissetmesine ve sosyal kaygı yaşamasına neden olmaktadır (Beck ve Emery, 1985).

Beceri Eksikliği Yaklaşımı

Sosyal beceriyi Goleman (2000) diğerlerinin duygularını yönetebilme ve karşılıklı ilişkileri devam ettirebilme becerisi olarak tanımlamaktadır (Aktaran: Yurdakavuştu, 2012). Marlow (1986) göre ise sosyal beceri, bireyin kendisi dâhil olmak üzere insanların duygu, düşünce ve davranışlarını anlama ve bu anlayışa uygun davranma yeteneğidir (Aktaran: Bektaş, 2010). Bacanlı (2002) göre kişilerarası ilişkileri başlatma, sürdürme ve sonlandırmaya ilişkin beceriler, aynı zamanda hoş olmayan durumlarla başa çıkma, çatışma çözme ve atılganlıkla ilgili beceriler sosyal beceri kapsamında değerlendirilmektedir (Aktaran: Yurdakavuştu, 2012). Hargie ve

arkadaşları (1994) sosyal becerileri, hedefe yönelik, duruma özgü, öğrenilebilir ve bireyin kontrolü altındaki davranışlar şeklinde gruplandırmaktadır (Aktaran: Bektaş, 2010).

Sosyal ilişki kurabilmek ve bu ilişkiyi sürdürebilmek için bireyin iletişimsel becerilere sahip olması gerekmektedir. Kişilerarası iletişimin başlatılması ve devam ettirilmesi için gerekli olan becerilerin kazanılması çocukluk döneminin önemli kazanımlarındandır. Fakat bazı çocuklar bu becerileri kolay edinmemekte ve çevreleri tarafından beceriksiz, utangaç, çekingen, sosyal fobik şeklinde etiketlenmeye maruz kalmaktadır. Liberman, Derisi ve Mueser (1989) sosyal beceri eksikliğinin nedeni olarak kişinin yaşadığı psikososyal problemler, bireyin çevresindeki stres faktörleri, sosyal desteğin giderek kaybedilmesi gibi durumları ifade etmektedir. Elliot ve Busse (1991) tarafından yapılan çalışmayla sosyal beceri eksikliğinin, ergenlikteki olumsuz tepki verme, düşük sosyal uyum gibi sosyal ve duygusal uyumsuzluklarla ilişkili olduğu ortaya çıkmıştır (Aktaran: Bektaş, 2010). Sosyal kaygıyı açıklamaya çalışan beceri eksikliği yaklaşımına göre sosyal beceri yönüyle zayıf olan bireyler, kendilerini iletişimsel olarak zorlayan sosyal ortamlarda bulunmaktan çekinmekte ve kaygılanmaktadırlar (Öztürk, 2014).

Kendini Sunma Yaklaşımı

Leary (1982) tarafından ortaya konulan kendini sunma yaklaşımı diğer yaklaşımların birtakım görüşlerini de içerisine alarak sosyal kaygıyı en kapsamlı şekilde ifade etmeye çalışmaktadır (Aktaran: Öztürk, 2014). Bu yaklaşımın özünde, bireylerin diğer bireyler üzerinde istedikleri izlenimi bırakmaya çalışırken bu konuda başarılı olup olamayacaklarına dair şüphe duymaları bulunmaktadır. Kişilerin başkaları tarafından nasıl algılandıklarına dair düşünceleri, kaygı durumları üzerinde etkili olabilmektedir. Yani başkaları üzerinde bıraktığımız iyi ya da kötü izlenimler karşımızda ki kişiden alacağımız tepkiyi belirlemektedir (Leary, 2001).

2.2.3 ERGENLİK DÖNEMİNDE SOSYAL KAYGI

Sosyal kaygı her yaş grubunda gözlenebilen bir durumdur. Fakat sosyal ortamlarda yer edinilmeye başlanılan ergenlik döneminde daha fazla önem kazanmaktadır (Gümüş, 2002). Yapılan araştırmalar sonucu sosyal kaygının başlangıç yaşının 12.3 ile 15.7 arasında değişebildiği görülmektedir (Flanagan ve ark., 2008).

Ergenlik dönemi yalnızca fiziksel değişimlerin olduğu bir dönem değil aynı zamanda duygularda da önemli farklılaşmaların meydana geldiği yaşama hazırlık dönemi olarak görülmektedir. Çocukluk döneminde kızgınlık ve mutluluk gibi duygular anında gösterildiği halde ergenlik döneminde bu duygular gizlenmeye çalışılmaktadır. Ergenlikteki hızlı hormonal değişimler yoğun ve istikrarsız duygu değişikliklerine neden olmakta; yeni bir ortama girme, topluluk önünde konuşma, karşı cinsle iletişim kurma gibi durumlar ergende heyecanlanmalara sebebiyet vermektedir. Kendini tam olarak ifade edemeyen ergen heyecan durumunda kızarabilmektedir. Kızarma ihtimalinin varlığı bile ergende kaygı oluşturmaktadır. Çünkü birey kendini o durumda göstermek ve korkak biriymiş gibi izlenim bırakmak istememektedir. Sırf bu durumlara düşmemek için ders esnasında söz almaktan, tahtaya kalkmaktan çekinen ergenler bulunmaktadır (Kulaksızoğlu, 2002).

Bireyin nasıl görüldüğüyle fazlasıyla ilgilendiği ve sosyal çevresinin de ilgisinin en yoğun olduğu dönem ergenlik dönemidir. Dönemsel sosyal kaygı ergenlikte normal kabul edilen bir durum olarak görülmektedir. Fakat şiddetli sosyal kaygı tecrübesi olan bireylerde bu durum artarak yaşam boyu kalıcı hale dönüşebilmektedir (Mash ve Wolfe, 2002). Sosyal kaygılı kişi, özellikle insan topluluklarının kendisini izlemesinden duyulan korkulara sahiptir. Bu durum sosyal kaygının sebep olduğu kaçınma davranışını tetiklemektedir. Kaçınma davranışı anlık çözümmüş gibi gözükse de ileriye yönelik bireyde olumsuz sonuçlar oluşturabilmektedir. Yetişkinlik döneminde farklı psikolojik problemlere sebep olan sosyal kaygı, ergenlikte depresyona, ilerleyen boyutta sosyal kaygı bozukluğu ve ciddi uyum sorunlarına yol açabilmektedir. (Hamarta, 2009).

Literatürde sosyal kaygı ile ilgili çeşitli değişkenlerle, farklı yaş gruplarıyla çok sayıda yapılan çalışma bulunmaktadır.

Ergenlerdeki sosyal kaygının arkadaşlık ilişkisiyle olan bağlantısının araştırıldığı Greca ve Lopez (1998) çalışmasında, kız öğrencilerin erkeklere göre daha fazla sosyal kaygı yaşadıklarını ve sosyal kaygı ile arkadaş kabulünün ilişkili olduğunu bulmuştur. Sosyal kaygı düzeyi yüksek öğrencilerin, arkadaşları tarafından daha az kabul gördükleri ve başkalarının ilgisini daha az çektikleri, arkadaşları ile kısıtlı paylaşım sergiledikleri gözlenmiştir.

İzgiç ve Arkadaşlarının (2000), üniversite öğrencilerinin sosyal kaygılarının bazı sosyo-demografik değişkenlerle ilişkisini saptamak amacıyla yürüttüğü araştırma sonuçlarına bakıldığında; üniversite öğrencilerinde sosyal kaygının yaşam boyu yaygınlığı %9.6, son bir yıllık yaygınlığı %7.9 olarak bulunmuştur. Ayrıca sosyal kaygının kadınlarda erkeklerden daha fazla olduğu bulunmuştur. Yine, kadınlarda yaşam boyu yaygınlığı %9.8, erkeklerde %9.4'tür. Son bir yıl içinde kadınlarda yaygınlık %8.9, erkeklerde %7.1' dir. Sosyal kaygı 21-24 yaş grubunda, düşük ekonomik duruma sahip kişilerde, köyde doğanlarda ve son 15 yıldır köyde yaşayanlarda daha sık görülmektedir. Ailede psikiyatrik hastalık öyküsü bulunan grupta sosyal kaygı yaygınlığı daha fazla bulunmuştur.

Erkan (2002) ergenlerin sosyal kaygı düzeyleri, ebeveyn tutumları ile ilgili çalışmasında, sosyal kaygı düzeyi yüksek olan ergenlerin ailelerinde, koruyucu ve otoriter ebeveyn tutumlarının oranının yüksek olduğu; kaygı düzeyi düşük ergenlerin ailelerinde ise demokratik tutumların oranının yüksek, koruyucu ve otoriter tutumlarının oranlarının düşük olduğu sonucu elde edilmiştir.

Mehtalia ve Vankar (2004), sosyal kaygı bozukluğunu ergenlerde yaygın görülen bir bozukluk olarak sonuçlandığı çalışmasında; sosyal kaygının kız ve erkekte eşit olarak bulunduğunu ayrıca düşük ders başarısı, kilo alımı, olumsuz sosyal ilişkiler ve anne baba ile samimiyetin azalması ile ilişkili olduğu sonuçlarına ulaşmıştır.

Wong ve Sun (2006) sosyal kaygı düzeylerini bilişsel davranışçı grup terapisi ile azaltmak için yaptığı deneysel çalışmanın sonunda bilişsel-davranışçı grup terapisine katılanlarda sosyal kaygı düzeyinin, negatif duyguların ve fonksiyonel olmayan inançların daha düşük; pozitif duyguların ve başa çıkma becerilerinin daha yüksek olduğu gözlenmiştir.

Mercan (2007), sosyal kaygı düzeyi yüksek ergenlerin sosyal kaygı düzeylerini azaltmaya yönelik bir program hazırlamıştır. Uygulanan program sonrasında beceri eğitiminin ergenlerde sosyal kaygıyı azaltmada etkili olduğu bulunmuştur.

Lise öğrencilerinin algılanan benlik saygılarının; sosyal kaygı düzeyine, cinsiyete ve akademik başarı düzeyine göre değişme durumlarını incelemek amacıyla Çankaya (2007) yapmış olduğu çalışmada; öğrencilerin benlik saygısı düzeylerinin cinsiyete göre farklılık göstermediği, akademik başarısı yüksek olan öğrencilerin benlik saygısının yüksek olduğu ayrıca benlik saygısı yüksek olan öğrencilerin düşük sosyal kaygı puanına sahip oldukları sonucu elde edilmiştir.

Subaşı (2007) üniversite öğrencileriyle yaptığı araştırmanın sonuçlarına göre; öğrencilerin sosyal kaygı düzeyleri yükseldikçe yalnızlık düzeyleri artmakta, benlik saygısı düzeyleri düştükçe de sosyal kaygı düzeyleri yükselmektedir. Ayrıca bu çalışmada erkeklerin sosyal kaygı düzeyi kızların sosyal kaygı düzeyinden daha yüksek bulunmuştur. Çalışma sonuçlarına göre ana baba tutumu, akademik başarı ve ailenin gelir düzeyini sosyal kaygıyı yordamadığı sonucuna da ulaşılmıştır.

Erözkan (2007), üniversite öğrencilerinin reddedilme duyarlılıkları ile sosyal kaygı düzeylerini, cinsiyet, sosyo ekonomik düzey ve ebeveyn tutumları açısından incelemek amacıyla araştırma yapmıştır. Araştırma bulgularına göre sosyal kaygı ile reddedilme duyarlılığı arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Ayrıca reddedilme duyarlılığı kızlarda erkeklerden daha yüksek bulunmuştur. Reddedilme duyarlılığı üzerinde ebeveyn tutumları arasında da farklılığa rastlanmıştır. Bir diğer sonuçta ise düşük sosyo ekonomik düzeye sahip kişilerin sosyal kaygı puan ortalamaları daha yüksek bulunmuştur.

Ergenlerin yalnızlık düzeylerinin utangaçlık, sosyal kaygı ve özsaygı ile olan ilişkisini belirlemek amacıyla Erözkan (2009) yapmış olduğu çalışmada; yalnızlık ile sosyal kaygı arasında orta düzeyde ve pozitif yönde bir ilişki olduğu, yalnızlık ile özsaygı arasında ise orta düzeyde ve negatif yönde bir ilişki olduğu sonuçlarına ulaşmıştır.

Hamarta (2009) yaptığı araştırmaya göre, ergenlerin problem çözme ve mükemmeliyetçilik düzeylerinin sosyal kaygı için (olumsuz değerlendirilme korkusu, genel durumlarda sosyal kaçınma ve huzursuzluk duyma, yeni durumlarda sosyal kaçınma ve huzursuzluk duyma) önemli bir değişken olduğunu göstermektedir.

Baltacı (2010), çalışmasında üniversite öğrencilerinin sosyal kaygı, sosyal destek ve problem çözme yaklaşımları arasındaki ilişkiye bakılmıştır. Sosyal kaygının sosyal kaçınma, eleştirilme ve değersizlik duygusu ile aile, arkadaş ve öğretmenden algılanan sosyal destek arasında negatif yönlü anlamlı düzeyde bir ilişki tespit edilmiş; yine aynı kavramların problem çözme yaklaşımları ile arasındaki ilişkiler incelendiğinde ise sosyal kaygının tüm alt boyutları ile problem çözme yaklaşımları arasında pozitif yönlü anlamlı düzeyde bir ilişki bulunmuştur.

Aydın, Tekinsav Sütçü ve Sorias (2010), sosyal anksiyete belirtileri olan ergenlerde bilişsel-davranışçı grup terapisinin etkililiğini belirlemek amacıyla yapmış oldukları deneysel çalışmada kontrol grubu ile yapılan karşılaştırmada grup terapisine katılan ergenlerin sosyal kaygı düzeylerinde anlamlı düzeyde azalma gözlenmiştir.

Çakır (2010) bilişsel davranışçı yaklaşıma dayalı olarak hazırlanan sosyal kaygıyla başa çıkma programının lise öğrencilerinin sosyal kaygı düzeylerini azaltmada etkisi olup olmadığını araştırdığı çalışmasının sonucuna göre, uygulamanın deney grubundaki ergenlerin sosyal kaygısını azaltmasına karşın, deney ve kontrol grubunun sosyal kaygı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farka yol açmamıştır.

Eriş ve arkadaşlarının (2013) ergenlerin benlik saygısı ve sosyal kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesine yönelik yaptığı araştırmada benlik saygısı yüksek ergenlerin sosyal kaygı düzeylerinin düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Aydoğdu (2013) tarafından üniversite öğrencilerinin sosyal kaygı, kaygı duyarlılığı ve madde kullanım durumları ile ilgili yapılan araştırma sonucunda cinsiyet, yaş, annenin sigara içme durumu gibi değişkenlerle, sosyal kaygının alt ölçeklerinden kaçınmanın ve kaygı duyarlılığının alt ölçeklerinden fiziksel ve bilişsel belirtilerin sigara içme durumunu anlamlı düzeyde yordadığını göstermiştir. Yaş, cinsiyet, annenin alkol kullanma durumu, kaygı duyarlılığı alt ölçeklerinden bilişsel belirtiler ve sosyal kaygının alt ölçekleri de alkol kullanımını anlamlı düzeyde yordamaktadır. Diğer maddelerin kullanımını ise sadece cinsiyet değişkeni tarafından anlamlı düzeyde açıklanmaktadır.

Zorbaz (2013) tarafından yapılan lise öğrencilerinin problemleri internet kullanımının sosyal kaygı ve akran ilişkileri açısından incelendiği çalışmada, problemleri internet kullanımının sosyal kaygı değişkeninin alt boyutlarından olan olumsuz değerlendirilme korkusu ile genel durumlarda sosyal kaçınma ve huzursuzluk duyma değişkenleri ile anlamlı derecede ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Canoğulları (2014) internet bağımlılık düzeyleri farklı olan ergenlerin cinsiyetlerine göre psikolojik ihtiyaçları, sosyal kaygıları ve anne baba tutum algıları incelediği çalışmada, her iki cinsiyette de internet bağımlılık düzeyi yüksek olan ergenlerin bağımlılık düzeyi düşük ergenlere göre daha yüksek sosyal kaygıya sahip oldukları belirlenmiştir.

Tunç (2015) tarafından yapılan sporun üniversite öğrencilerinin sosyal kaygı ve öznel iyi oluş düzeylerine etkisinin incelendiği çalışmada, spor yapan kadın ve erkek üniversite öğrencilerinin öznel iyi oluş puanları spor yapmayanlara göre yüksek bulunmuş. Ayrıca spor yapan erkeklerin kritize edilme puanları yapmayanlardan düşük çıkmıştır. Kadın üniversite öğrencilerinin sosyal kaçınma puanlarının erkeklere oranla yüksek olduğu görülmüştür. Spor Bilimleri Fakültesinde okuyanların sosyal kaçınma, kritize edilme ve toplam sosyal kaygı puanları spor yapmayan katılımcılara göre düşük çıkmıştır. Sonuç olarak; sporun üniversite öğrencilerinin sosyal kaygı ve öznel iyi oluş düzeylerine olumlu etkisinin olduğu görülmüştür.

Zörer (2015) tarafından yapılan bağlanma kuramı açısından sosyal kaygı ve erken dönem uyumsuz şemalar ile reddedilme duyarlılığının rolüne bakıldığı çalışmada, saplantılı, kayıtsız ve korkulu bağlanan bireylerin güvenli bağlanan kişilere kıyasla daha fazla sosyal kaygı yaşadıkları belirlenmiştir. Ayrıca sosyal kaygı düzeyi yüksek olan bireylerin diğer bireylere kıyasla reddedilmeye daha duyarlı oldukları bulunmuştur.

Atarbay (2017) farklı bölümlerdeki üniversite öğrencilerinin sosyal kaygı düzeylerinin psikolojik dayanıklılıklarına etkisine baktığı çalışmasında, sosyal kaygı puanlarının, psikolojik dayanıklılığın gelecek algısı, sosyal yeterlilik ve sosyal kaynaklar alt boyutlarını ve psikolojik dayanıklılık toplam puanını yordadığı görülmüştür.

2.3. GELİŞMELERİ KAÇIRMA KORKUSU (Fear of Missing Out-FoMO)

2.3.1. GELİŞMELERİ KAÇIRMA KORKUSU

Son on yılda Facebook, Instagram, Twitter ve Youtube gibi sosyal paylaşım siteleri, insanlar arasındaki sosyal etkileşim ve iletişim için giderek daha önemli araçlar haline geldi. Bu platformlar, yarı kamusal veya halka açık profiller oluşturmamıza, kendimiz ve başkaları tarafından yapılan çevrimiçi ilişkilerin envanterlerini gözlemlememize, incelememize izin vermektedir. Sosyal medyanın yaygın kullanımı Fear of Missing Out (FoMO) olarak adlandırılan Türkçe' ye de 'gelişmeleri kaçırma korkusu' (GKK) olarak çevrilen yeni bir kavram ortaya çıkarmıştır (Gökler ve ark., 2015). GKK, önce günlük yaşamda kullanılmaya başlanan mizahi bir argo sözcük olarak karşımıza çıkmıştır. Daha sonra şirketler, pazarlama stratejileri için GKK' nın önemini farketmişler, bu kavram hakkındaki görüş ve düşünceler gazete ve dergilerde yazılmıştır. Hatta 2013 yılında Oxford İngilizce Sözlüğü, GKK kavramının tanımını yayınlamış; "Genellikle bir sosyal medya sitesinde yapılan bildirimler ile tetiklenen ve o sırada heyecanlı ya da ilginç bir gelişmenin/olayın başka bir yerlerde oluyor olabileceği ile ilgili kaygı" şeklinde tanımlanmıştır (Hogan, 2015). Bireyin kendisinin olmadığı bir ortamda başkalarının daha tatmin edici deneyimler yaşayabileceği konusunda yaygın bir endişe ve kaygı

durumu olarak tanımlanan GKK, başkalarının yaptıklarıyla sürekli bağlantı kurma arzusu ile karakterize edilmektedir (Przybylski ve ark., 2013). Bireyin fiziksel ve psikolojik olarak iyi oluş haline olan etkileri görülen bu yeni olgu, cep telefonunu sürekli eline alma, devamlı sosyal medyada gezinme, sosyal faaliyetleri ve deneyimleri unutarak potansiyel bir tehlikeli ihtiyaç olarak nitelendirilmektedir (Przybylski ve ark., 2013). Hatta GKK, sosyal medyadaki gelişmeleri takip edememekten korkan birey için uzun sürelerini bu mecralarda harcatabilen yeni bir bağımlılık türü olarak düşünülmektedir.

Psikolog John Grohol GKK' yı şu şekilde betimlemektedir; "Gençler ve yetişkinler, araba sürerken mesaj yazıyorlar çünkü sosyal bağlantı imkânı kendi hayatlarından (ve diğerlerinin hayatlarından) daha önemli. Bir aramayı, diğerini almak için kesiyorlar, diğer hatta kim olduğunu bile bilmiyorlar. Bir randevudayken Twitter akışını kontrol ediyorlar, çünkü o esnada daha ilginç veya eğlenceli bir şeyler oluyor olabilir. Kesinti değil, bağlantı bu. Ama bir dakika bu gerçekten bir 'bağlantı' da değil. Bu, sadece farklı bir bağlantı için potansiyel. Daha iyi de olabilir, daha kötü de olabilir; biz kontrol edene kadar bilmiyoruz. Twitter akışlarımız, Foursquare yer bildirimlerimiz, Facebook ve LinkedIn güncellemelerimiz aracılığıyla birbirimize çok bağlıyız ki artık yalnız olamayız. Gelişmeleri kaçırma korkusu yoğun bir hal alıyor bağlantıyı kesmeye karar verdiyse de yine de birşey kaçırmadığımızdan emin olmak için bir kez daha bağlanıyoruz ".

2.3.2. GELİŞMELERİ KAÇIRMA KORKUSUNUN ETKİLERİ

Bir şeyleri kaçırma korkusu gibi yoğun duyguların bireylerin satın alma kararlarını bile etkileme gücü bulunmaktadır. Bir kişi daha iyi bir şey bulma şansını ya da bir fırsatı kaçırmamak için arkadaşından daha iyi, daha pahalı bir ürün satın almayı seçebilir. Böyle durumlarda insanlar sosyal baskılar ve dışlanma korkusu nedeniyle tipik olarak yaptıkları veya satın aldıkları şeyleri değiştirmektedirler (Dykman, 2012). Global araştırma şirketi JWTIntelligence (2012) tarafından yapılan araştırmaya göre, ankete katılanların % 83' ü hayatlarının aşırı hızlı olduğunu, bunun yapılması, okunması, satın alınıp izlenmesi gereken çok fazla şey olduğunu belirtmiştir. İnsanlar, tüketmek ve anlamak için çok fazla veri olduğu şeklindeki

hislerine rağmen, mümkün olduğunca hayatı çabuk özümsemeye devam etmektedirler. Sosyal medya aracılığıyla bilgiye sürekli bağlanması, başkalarının söylediklerini, yaptıklarını ve hatta satın almayı hızlandırırken; kişilerin kendilerini daha kötü hissetmelerine neden olabilmektedir. Aslında sosyal medya, GKK yangınında gazyağı gibidir, artık herhangi birinin güncellemelerini ve tüketicilerin neleri kaçırdıklarını (yeni bir parti, bir akşam yemeği, yeni bir kariyer veya diğer fırsatlar) gerçek zamanlı görebilme ve sürekli erişebilmesini sağlamaktadır. Sosyal medyaya sürekli bağlı olmak ve kaçırdığınız şeyleri her zaman görebilmek, bireylerin memnuniyetsizlik, endişe ve değersizlik duygularını yaşamasına neden olabilmektedir (Miller, 2012). Bireylerin sosyal medyayı izledikten sonra daha endişeli, asabi, daha yetersiz hissetme ihtimali ve geçici olarak benlik saygısının düşme eğilimi bulunmuştur (JWTIntelligence, 2012). Özellikle gençlerin, arkadaşlarının sosyal medya güncellemeleriyle olan sürekli bağlantısıyla, başkalarının ne yaptığını ve ne zaman konuştuklarını bilmemeleri neredeyse imkansız hale gelmektedir. Yine JWTIntelligence (2012) tarafından yapılan ankete göre, 12-67 yaş arasındaki bireylerin yaklaşık % 40' ı sosyal medyanın gelişmeleri kaçırma korkusunu arttırdığını söylemiştir. Dikkat çeken nokta, 18-34 yaşlarındaki gençler ile ilgili sonuçlardır. Bu yaşlardaki kişilerin %70' i, GKK yaşadıklarını bildirmişlerdir. Benzer şekilde, yetişkinlerin % 36' sı da GKK' yı sıklıkla veya bazen tecrübe ettiklerini kabul etmiştir. En önemlisi, yetişkinlerin % 46' sı, sahip oldukları GKK' nın, sosyal medya kullanımını güçlendirdiğini belirtmiştir (JWTIntelligence, 2012). Neredeyse 10 kişiden 8' i kim oldukları ve ne yaptıkları hakkında övünmek amacıyla sosyal medyayı kullanmaktadır (Laird, 2012). GKK, sosyal medya platformlarına katılımı arttırmakta ve tüketicileri daha çok şey yapmaya motive etme potansiyeline sahip bulunmaktadır.

Rifkin ve arkadaşlarının (2015) yaptığı çalışmada, kaçırılan bir sosyal grup olayının sosyal medya fotoğrafları görüldüğünde iki yönlü bir GKK etkisini tetiklediği tespit edilmiştir. Birincisi o an bireyin yaşadığı deneyimden zevk alamaması durumu, ikincisi de kaçırılan deneyimin daha keyifli olduğu düşüncesine yol açması şeklinde gerçekleşmektedir. Bireylerde fotoğrafı gördüğü anda, çok eğlendiği bir arkadaşıyla beraber olsa dahi GKK' nın tetiklendiği ve bireydeki sosyal aidiyet belirsizliğinin daha da şiddetlendiği görülmüştür (Rifkin ve ark., 2015).

1.3.3. GELİŞMELERİ KAÇIRMA KORKUSU İLE İLGİLİ ÇALIŞMALAR

GKK ile ilgili araştırmalar global araştırma şirketi olan JWTIntelligence tarafından başlatılmış olsa da ilk akademik çalışma 2013 yılında Przbylski ve arkadaşları tarafından yapılmıştır. Bu çalışmada bireydeki GKK düzeyini ölçen GKK leğini de geliştiren Przbylski ve arkadaşları, GKK' nin sosyal medya kullanımının arkasındaki itici bir güç olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca bu araştırmanın diğer bulgularına göre, GKK düzeyi özellikle gençlerde hatta genç erkeklerde en yüksek düzeyde grlmştr. Ayrıca düşük seviyede yaşam doyumuna sahip bireylerde yüksek seviyede GKK ile ilişkili bulunmuştur. GKK düzeyi yüksek olanlar uykudan hemen önce, uyandıklarında hem yemek saatlerinde hem de niversite derslerinde sosyal medyayı kullanmaya daha yatkın olarak bulunmuştur. (Przybylski ve ark., 2013).

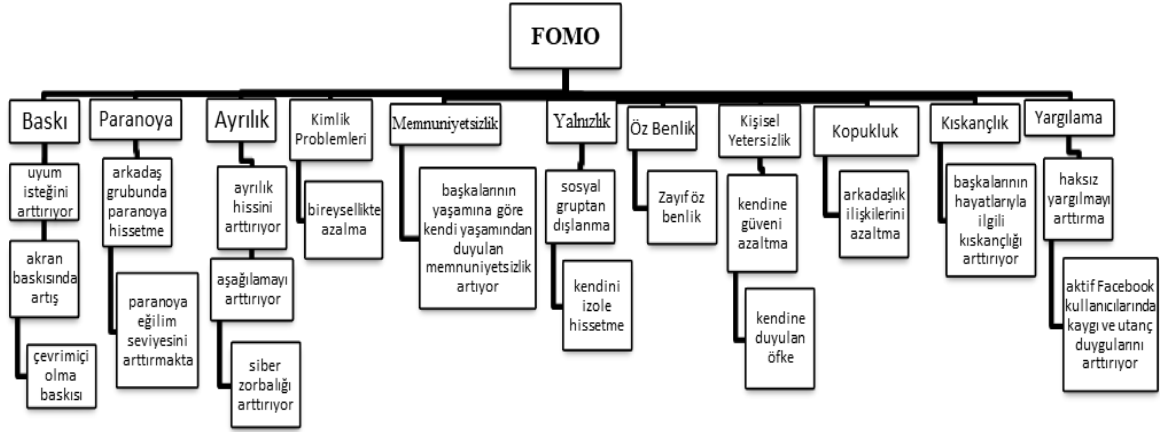
Sosyal medya katılımına yol açan psikolojik ihtiyaçlar üzerine yapılan araştırmalarda, ait olma ihtiyacının ve kendini sunmanın gerekliliğinin yanı sıra yalnızlık ve sıkıntı gibi olumsuz duygusal durumlardan kaçınılması bireylerin farklı sosyal medya kullanımını tercih etmelerine neden olmaktadır (Przybylski ve ark., 2013). Ugent (2015) yaptığı çalışmanın sonucunda GKK' nin ergenlerde problemlili sosyal medya kullanımını açıklamada rol oynayabileceğini göstermiştir. GKK düzeyi yüksek olan bireyler, olumlu sosyal etkileşimlere katılan kişileri yakından takip etmekte ve daha fazla başkaları tarafından onaylanma ihtiyacı göstermişlerdir. Bu onaylanma ihtiyacı ise, olası bir bağımlılığa götürebilecek şekilde sosyal medyanın artan bir şekilde kullanımına neden olmuştur (Lai ve ark., 2016). Bulgular, şiddetli GKK düzeyine sahip bireylerde kısır döngülerin faaliyet gösterdiğini ortaya koymuştur: giderek daha yalnız hissetmeye başlanmış, nk bireyler sosyal medya ile olan iletişimi başkaları ile yüz yüze kurulan iletişimin yerine koymuşlar, bu da izolasyon duygusunu arttırırken aynı zamanda GKK' yı da arttırmıştır. Yani sosyal medya ismindeki gibi her zaman herkes için gerçek sosyallik ifade etmemektedir (Dossey, 2014).

Genellikle nevroitik ile birbirlerinin yerine kullanılabilen duygusal istikrar ya da istikrarsızlık, kaygı, endişe, kıskançlık ve huysuzluk duyguları ile karakterize edilen kişilik özelliklerinden biridir (Goldberg, 1992). Duygusal istikrar ile FoMO arasındaki ilişkiye bakılan bir çalışmada, nevroitik kullanıcıların daha uzun yayınlar yazma ve çevrimiçi metinlerinde olumsuz kelimeler kullanma ihtimalini daha yüksek bulmuştur (Shen, Brdiczka ve Liu, 2015). Duygusal olarak daha dengeli olan insanlar GKK' yı daha az yaşamışlar. Duygusal olarak istikrarsız (nevrozlu) kişilerin de sosyal medyayı yoğun bir şekilde kullanmaları daha olası görülmüştür (Bewley, 2016). Önceki araştırmalarda belirtildiği üzere GKK' nın duyarlılık, kaygı ve yetersizlik duygularından oluştuğunu ve bu duyguların birey sosyal medya sitelerine girdiğinde kötüye gitme eğiliminde olduğunu göstermiştir (Wortham, 2011).

Bireyin psikolojik ihtiyaçlarındaki açıklar gelişmeleri kaçırma endişesine olan duyarlılığı arttırırken, sosyal medya psikolojik gereksinimlerini karşılamak için etkin özdenetim aracı sağlayabileceğinden bireyler bu alana yönelmektedir (Przybylski ve ark., 2013). Son zamanlarda çalışmalar GKK ile algılanan stres arasında pozitif yönde ilişki bildirmiştir (Jones, 2014). Aynı zamanda akademisyenler akran etkileşimlerinin giderek artan bir şekilde çevrimiçi ortamlarda yer aldığından, sosyal medyanın stres algılamının yeni bir ayarı olarak işlev görebileceğini söylemişlerdir. Bir çalışmada Facebook'un, ergenler için stres yaratan yeni bir platform olabileceği bildirilmiştir (Fox ve Moreland, 2015). Yapılan bir araştırmada ergenlerin sosyal ihtiyaçları ve Facebook kullanımı arasındaki ilişkide GKK' nın aracılık etme rolüne bakılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, bireyin aidiyet gereksiniminin artması ve popülerite gereksiniminin yükselmesi durumunun, Facebook kullanımının da artması ile ilişkili olduğu görülmüştür. Bu ilişkilerde GKK' nın aracılık etme rolü mevcut bulunmuştur. Artan GKK, Facebook kullanımı ile ilgili artan stres ile ilişkilendirilmiştir. Bu sonuçlar GKK' nın ergenlerin sosyal medya kullanımında ve refahında oynadığı önemli rolü vurgulamaktadır (Beyens ve ark., 2016). Buglass ve arkadaşlarının (2017) yaptığı çalışmada, GKK' nın artan sosyal medya kullanımı ile azalan benlik saygısı arasındaki ilişkiye aracılık ettiği ileri sürülmüştür.

Yapılan bazı araştırmalar, sosyal medya ile psikopatoloji arasında da bağlantılar göstermiştir. American Academy of Pediatrics' ten yayınlanan bir klinik raporda, 'Facebook Depresyonu' riskleri konusunda uyarılarda bulunulmuştur. Pantic ve arkadaşlarının (2012) yaptığı çalışmada depresyon ile Facebook kullanımı arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur. Bununla birlikte, depresif belirtilerin ötesinde, sosyal medyanın diğer duygudurum bozuklukları ve zihinsel hastalıklarla ilişkisi düşünölmektedir. Rosen ve arkadaşlarının (2013) yaptığı bir çalışmada, kısa mesajların kontrol edilememesi konusundaki endişe ve Facebook kullanımında; depresyon, distimi ve iki kutuplu bozukluk belirtileri ile ilişkili bulunmuştur. Ayrıca, mesajları kontrol etmeme endişesi, antisosyal ve paranoid kişilik bozukluğunun özellikleri ile ilişkilendirilmiştir. Facebook' u kontrol etmeme endişesi ise antisosyal ve narsistik kişilik bozukluğunun özellikleriyle ilişkilendirilmiştir (Aktaran: Tarsha, 2016).

Facebook kullanıcılarının önemli olarak tanımladığı GKK' nın olumsuz sonuçları arasındaki karşılıklı bağımlılıkları keşfetmek için Hogan ve arkadaşları tarafından ilk kez interaktif bir çalışma yapılmıştır. Sosyal medya kullanıcılarıyla yapılan görüşmeler sonucunda Facebook kullanımının çeşitli olumsuz sonuçlar doğurabileceği ve en önemlisi, bu sonuçların bir olumsuz sonuç sisteminde birbiriyle ilişkili olduğu görölmüştür. Özellikle, kişisel gizlilikteki azalma, arkadaş ve aileden ayrılma, artan yalnızlık duyguları ve kişinin yaşamından duyduğu memnuniyetsizlik, GKK' nın diğer olumsuz sonuçlarının temel nedeni olarak görölmüştür. Bu olumsuz sonuçlar sırasıyla başkalarına karşı haksız yargının artması, kişilik değişikliği, paranoya, kıskançlık ve konsantrasyonun azalması ile yakından ilişkili bulunmuş ve bunları önemli ölçüde ağırlaştırmıştır. Ayrıca GKK' nın olumsuz sonuçlarına ilişkin değerlendirmelerde en fazla dile getirilen kavramların baskı, paranoya, ayrılık, kimlik problemleri, memnuniyetsizlik, yalnızlık, negatif öz değerlendirme, kişisel yetersizlik, kopukluk, kıskançlık ve yargılama gibi kilit temalar olduğu görölmüştür (Hogan, 2015).

Grafik 2-2: GKK'nın Olumsuz Sonuçları

Kaynak: Michael Hogan Ph.D. <https://www.psychologytoday.com/blog/in-one-lifespan/201510/facebook-and-the-fear-missing-out-fomo>

Yine yapılan bazı çalışmalarda sosyal medyanın özellikle ergenlerde ve üniversite çağındaki gençlerde zararlı sonuçlarının olduğunu göstermektedir. Okulda uyumsuzluk yaşayan öğrencileri aşırı sosyal medya katılımına yönelecekleri varsayımına dayanarak yapılan çalışmada uyumsuzluk yaşayanların sosyal medya ile artan ilişkisi tespit edilmiş ayrıca GKK' nın da bu ilişki de arabulucu rolü üstlendiği belirtilmiştir (Alt, 2016). Problemlili cep telefonu kullanımı ile yapılan bir araştırmada kişiler bir süre telefonlarından ayrı kalmaları durumu ile anksiyete seviyeleri arasında ilişki tespit edilmiştir. Bu araştırmaya göre bireyler telefonlarına ulaşamadıklarında olayları ve haberleri kaçırma konusunda yüksek kaygı duymuştur. King ve arkadaşları bu özgül endişeye 'nomofobi' adını vermiştir. Bununla birlikte insanlar telefonlarından ayrıldıklarında GKK durumu ile karşılaşmıştır. Bu da kişilerin sürekli olarak telefonlarını kontrol etmelerine, güzel deneyimleri kaçırabileceklerinden korkmalarına neden olmaktadır (Trnkova ve ark., 2015). Yapılan bir diğer çalışmada problemlili akıllı telefon kullanımının kaygı, telefona dokunmaya duyulan ihtiyaç ve GKK ile daha fazla bağlantılı olduğu gösterilmiştir. Telefon kullanım sıklığı depresyon ile ters, dokunma ihtiyacı ile pozitif ilişkili bulunmuştur. Sonuçlar, problemlili akıllı telefon kullanımının, GKK, dokunmaya duyulan ihtiyaç, depresyon ve kaygı ile ilişkisini açıklayabilecek kritik mekanizmalar olarak sosyal ve dokunsal gereksinimi karşılama değişkenlerinin önemini ortaya koymuştur (Elhai ve ark., 2016).

BÖLÜM III: YÖNTEM

Bu kısımda araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, kullanılan veri toplama araçları ve elde edilen verilerin istatistiksel analizi üzerinde durulmaktadır.

3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Araştırma ilişkisel tarama modelinde yapılmıştır. İlişkisel tarama modeli genellikle birden fazla değişken arasında etkileşimin varlığını ve miktarını belirlemede kullanılır. Araştırmada yer alan durum, birey veya nesne olduğu gibi kendi koşulları içinde betimlenmeye çalışılır. Herhangi bir şekilde değiştirme ya da etkileme içine girilmez (Karasar, 2007). Bu çalışmada ilişkisel tarama modeli ile ergenlerin sosyal medyaya yönelik tutumları, gelişmeleri kaçırma korkusu ve sosyal kaygıları arasındaki ilişki incelenmiştir.

3.2. EVREN VE ÖRNEKLEM

Araştırmanın evrenini 2016-2017 Eğitim-Öğretim yılında, Gaziantep ili, Şahinbey ilçesinde bulunan devlet okullarındaki 14-18 yaş arası öğrenciler oluşturmaktadır. Gaziantep'in Şahinbey ilçesinde toplam 217.728 öğrenci bulunmaktadır. Bu araştırmanın örnekleme ise elverişli örneklem metodu ile Şahinbey ilçesinde bulunan devlet okulları arasından seçilen 20 okuldaki, 500 öğrenciden oluşmaktadır. Elverişli örneklem metodu; zaman, maddiyat ve işgücü bakımından var olan sınırlılıklar sebebiyle örneklemin kolay ulaşılabilir ve uygulama yapılabilir birimlerden seçilmesini ifade etmektedir (Büyüköztürk, 2014).

Araştırmaya katılan ergenlerin demografik dağılımına bakıldığında %58.7' sini kızlar, %41.3' ünü ise erkekler oluşturmaktadır. Ergenlerin %11.5' i 14, %21.7' si 15, %29.8' i 16, %20.3' ü 17 ve %16.7' si ise 18 yaşındadır. Diğer demografik değişkenlere ilişkin tespitler Tablo 3-1' de gösterilmiştir.

Tablo 3-1: Katılımcıların Demografik Bilgilerine İlişkin Tablo

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde
Cinsiyet	Kız	327	58.7	58.7
	Erkek	230	41.3	41.3
Yaş	14.00	64	11.5	11.5
	15.00	121	21.7	21.7
	16.00	166	29.8	29.8
	17.00	113	20.3	20.3
	18.00	93	16.7	16.7
Gelir Durumu	Düşük	40	7.2	7.2
	Orta	489	87.8	87.8
	Yüksek	28	5.0	5.0
Annenizin Eğitim Durumu	Okuryazar Değil	52	9.3	9.4
	İlkokul	278	49.9	50.1
	Ortaokul	135	24.2	24.3
	Lise	63	11.3	11.4
	Ön Lisans	15	2.7	2.7
	Lisans ve Üstü	12	2.2	2.2
Babanızın Eğitim Durumu	Okuryazar Değil	6	1.1	1.1
	İlkokul	213	38.2	38.5
	Ortaokul	152	27.3	27.5
	Lise	125	22.4	22.6
	Ön Lisans	21	3.8	3.8
	Lisans ve Üstü	36	6.5	6.5

3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Veri toplama sürecinde, araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu, Sosyal Medya Tutum Ölçeği (Otrar ve Argın, 2013), Sosyal Ortamlarda Gelişmeleri Kaçırma Korkusu Ölçeği (Gökler ve ark., 2016) ve Ergenler için Sosyal Kaygı Ölçeği (Aydın ve ark., 2007) uygulanmıştır.

3.3.1. KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Kişisel bilgi formu, örnekleme oluşturan öğrencilerin demografik özelliklerini (cinsiyet, yaş, gelir durumu, anne ve babalarının eğitim durumu), sosyal medya sitelerine üyelik durumunu, sosyal medya kullanım sıklığı ve süresini, sosyal medya kullanım tercihlerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilmiş dokuz soruluk formdur (EK-1).

3.3.2. SOSYAL MEDYA TUTUM ÖLÇEĞİ

Otrar ve Arğın (2013) tarafından geliştirilen “Sosyal Medya Tutum Ölçeği” çalışmasının temel amacı öğrencilerin sosyal medyaya ilişkin tutumlarını belirlemektir. Toplam 23 maddeden oluşan, Kesinlikle Katılıyorum (5), Katılıyorum (4), Kararsızım (3), Katılmıyorum (2), Kesinlikle Katılmıyorum (1) olmak üzere 5' li Likert ölçeği şeklinde dizayn edilen Sosyal Medya Tutum Ölçeği' nde, dört alt boyut bulunmaktadır. Birinci alt boyut sekiz maddeden oluşan, bireyin sosyal medya üzerinde yazı, durum, fotoğraf paylaşımlarında bulunup bunların beğenilmesi ve bu şekilde kurduğu iletişimden memnun olması şeklinde açıklanan “Paylaşım İhtiyacı”; ikinci alt boyut altı maddeden oluşan, bireyin sosyal medya aracılığıyla ilişkiler kurması, duygularını ifade edip kendisine yönelik algısında ihtiyaçlarını bu platformdan sağlayarak kendini yeterli görmesi olarak ifade edilen “Sosyal Yetkinlik”; üçüncü alt boyut altı maddeden oluşan, bireyin sosyal medya yüzünden kendisini diğer insanlardan uzak görmesi, diğerlerinden soyutlanıp izole olması durumu olan “Sosyal İzolasyon”; dördüncü alt boyut ise üç maddeden oluşan, öğretmenlerin sosyal medya üzerinden kişiyi takip etmesi ya da takip edilmesi, beğenmesi ya da beğenilmesi durumu ile kişinin kendini değerli hissetmesi olarak ifade edilen “Öğretmenlerle İlişki” şeklindedir. Araştırma sonucu elde edilen bulgular bu ölçeğin alt boyutları olan paylaşım ihtiyacı, sosyal yetkinlik, sosyal izolasyon maddeleri üzerinden değerlendirilecektir. Araştırmaya katkısının olmadığı düşünülen öğretmenlerle ilişki alt boyutu bakımından değerlendirmede bulunulmayacaktır.

Sosyal Medya Tutum Ölçeği' nden en düşük 23 puan alınırken, en yüksek alınabilecek puan 115' tir. Ölçekten alınan puanın yüksek olması ölçek maddelerini yanıtlayan öğrencilerin sosyal medyaya ilişkin tutumlarının yüksek düzeyde olduğu

anlamına gelmektedir. Öğrencilerin sosyal medya tutum ölçeğinden aldıkları toplam puanlar “sosyal izolasyon” alt boyutundaki maddelerin olumsuz ifadelerden oluşmasından dolayı ters kodlanarak hesaplanmıştır. Güvenirlik için yapılan analizlerde ölçeğin tümü için Cronbach α =.85 hesaplanmıştır. Alt boyutlar için alpha katsayıları Cronbach α min=.79 ile Cronbach α max=.81 arasında değişmektedir. Öte yandan madde-toplam ve madde-kalan korelasyonları anlamlı ve maddelerin ayırt edici olduğu saptanmış ayrıca faktörler arasında korelasyonların anlamlı olduğu belirlenmiştir. Yine güvenirlik için ölçek üç hafta arayla aynı gruba uygulanmış ve test-tekrar test korelasyon katsayısı da pozitif yönde anlamlı bulunmuştur (r =.83; p <.001). Elde edilen bu bulgular ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğunu kanıtlar niteliktedir (Otrar ve Arın, 2013) (EK-2).

3.3.3. ERGENLER İÇİN SOSYAL KAYGI ÖLÇEĞİ (ESKÖ)

Aydın ve Tekinsav-Sütçü (2007) tarafından geliştirilen Ergenler İçin Sosyal Kaygı Ölçeği, 4' ü ilişkisiz olmak üzere 22 madde ve Olumsuz Değerlendirilme Korkusu (ODK), Genel Durumlarda Sosyal Kaçınma ve Huzursuzluk Duyma (G-SKHD), Yeni Durumlarda Sosyal Kaçınma ve Huzursuzluk Duyma (Y-SKHD) şeklinde üç alt ölçekten oluşmaktadır. Bulgular ESKÖ' nün üç faktörlü yapısını desteklemektedir. Cronbach Alfa ve iki yarım güvenilirlilik katsayıları ölçeğin tümü ve alt ölçekleri için kabul edilebilir düzeydedir. ESKÖ' nün geçerlik ve güvenilirliğini belirlemek için ergenler üzerinde yapılan çalışmalarda ölçeğin iç tutarlılığının .66 ile .91 arasında değiştiği bulunmuştur. ESKÖ' nün alt ölçekleri arasında ise, .52 ile .71 arasında değişen korelasyon katsayıları bildirilmiştir. ESKÖ' nün Çapa Çocuk ve Ergenler İçin Sosyal Fobi Ölçeği (ÇESFÖ) ve Çocuklar İçin Durumluk -Sürekli Kaygı Envanteri- Sürekli Kaygı Formu (ÇDSKE-SK) ile istatistiksel olarak ilişkili bulunması iyi bir yapı geçerliğine sahip olduğunu ortaya koymuştur (Tekinsav ve Aydın, 2007) (EK-3).

3.3.4. SOSYAL ORTAMLARDA GELİŞMELERİ KAÇIRMA KORKUSU ÖLÇEĞİ

Gökler ve arkadaşları (2016) tarafından Türkçe' ye uyarlanan Gelişmeleri Kaçırma Korkusu Ölçeği, Przybylski tarafından geliştirilen, 10 sorudan oluşan beşli Likert tipi bir ölçektir. Ölçek kişilerin kendi yaşamlarıyla ilgili değerlendirmeleri içermektedir. Ölçekte yer alan her madde 1-5 puan (1= hiç doğru değildir, 5= aşırı şekilde doğrudur) arasında puanlandırılmıştır. Kişilerin ölçekten aldıkları puan 10-50 arasında değişmektedir. Ölçekten alınan puan arttıkça bireyin gelişmeleri kaçırma korkusunun olma olasılığı arttığı ifade edilmiştir. Gelişmeleri Kaçırma Korkusu Ölçeğinin (GKKÖ) Türkçe sürümünün geçerlilik ve güvenilirliğinin değerlendirilmesi amacıyla yapılan metodolojik tipteki araştırma ile, GKKÖ'nün Kapsam Geçerliliği İndeksi (KGI) değeri 0,62 olarak bulunmuştur. Faktör analizine göre 10 maddeden oluşan bir boyutlu yapının faktör yükleri 0.36-0.77 arasında değişmiştir. GKKÖ' nün Cronbach alfa katsayısı 0.81 olarak, test-tekrar test güvenilirlik katsayısı 0.81 olarak bulunmuştur. Yapılan analizler ışığında, GKKÖ' nün üniversite öğrencilerinde geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu bulunmuştur (Gökler ve ark., 2016) (EK-4).

3.4. VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ

Bu çalışmada ergenlerin sosyal kaygı, gelişmeleri kaçırma korkusu ve sosyal medyaya yönelik tutumları arasındaki ilişki incelenmiştir. Sosyal kaygı ölçeğinde yer alan alt boyutlar, gelişmeleri kaçırma korkusu ve sosyal medyaya yönelik tutum ölçeğinde yer alan alt boyutlar arasındaki ilişkinin analizi için pearson korelasyonu kullanılmıştır. İlişkilerin tespitinden sonra sırayla sosyal medyaya yönelik tutum ölçeği ve alt boyutları, gelişmeleri kaçırma korkusu ve sosyal kaygı ölçeği ve alt boyutları demografik değişkenlere göre analiz edilmiştir.

Verilerin normal dağılımını incelemek için normallik testleri ve çarpıklık-basıklık değerlerine bakılmıştır. Kutu çizgi grafiklerinden de aykırı birimler tespit edilerek analizden çıkarılmıştır. Tüm alt boyutlar içinde paylaşım ihtiyacı alt boyutunda iki, ergenler için sosyal kaygı alt boyutunda ise üç uçbirim tespit edilerek analizden çıkarılmıştır. Yeniden yapılan Kolmogorov-Smirnov normallik testi sonuçlarında değişkenlerin anlamlı olmadığı ($p>0.05$) yani verilerin normal dağıldığı

tespit edildiğinden analize devam edilmiştir. Büyüköztürk (2014) göre, örneklemin büyüklüğü verilerin normal dağılımını ve kullanılacak testleri etkilemektedir. Örneklemin büyük olduğu veri setlerinin normal dağılıma yakın olduğu kabul edilebilir. Örneklem büyüklüğünün 30' un altında olması verilerin normal dağılım göstermediği, aşırı sapma gösterdiği varsayımı kabul edilebilir. Büyüköztürk (2014), ayrıca örneklem büyüklüğünün 15 ve altında olması durumunda parametrik olmayan testler kullanılması gerektiğini varsayarken, 15 ve üstü olması durumunda parametrik testler kullanılmasının p anlamlılık değerinde önemli bir sapma yapmadığını ifade etmiştir. Demografik değişkenlerden cinsiyet, sosyal medya üyeliğinin olması gibi değişkenler ikili gruplandırıldığı ve gruplar arasında 15'in altında örneklem sayısı olmadığı için parametrik testlerden t-test tercih edilmiştir. Yaş, gelir durumu, sosyal medya sıklığı ve sosyal medya kullanım süresi değişkenlerinde ise üç ve daha fazla grup olduğu, gruplar arasında örneklem sayısı 15' in altına düşmediği için parametrik testlerden tek yönlü ANOVA kullanılmıştır. Anne eğitim durumu ve baba eğitim durumu demografik değişkenlerinde grup sayısı üçten fazla ve gruplar arasında 15' in altında örneklem olan grup olduğu için parametrik olmayan testlerden Kruskal Wallis H testi kullanılmıştır. Veriler SPSS 21.0 programıyla analiz edilmiş ve anlamlılık düzeyi .05 kabul edilmiştir.

BÖLÜM IV: BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın amacı doğrultusunda toplanan verilerin istatistiki analizleri sonucunda ulaşılan bulgular yer almaktadır.

4.1. SOSYAL MEDYA KULLANIMINA DAİR BULGULAR

Tablo 4-1: Sosyal Medya Siteleri Kullanımına İlişkin Tablo

		Yanıtlar		Toplam Yüzdeler
		Sayı	Yüzde	
Sosyal Medya Siteleri ^a	Facebook	363	24.1%	68.2%
	Instagram	429	28.4%	80.6%
	Pinterest	23	1.5%	4.3%
	Myspace	13	0.9%	2.4%
	Twitter	124	8.2%	23.3%
	Youtube	355	23.5%	66.7%
	Blogger	17	1.1%	3.2%
	Vine	43	2.8%	8.1%
	Diğer	142	9.4%	26.7%
Toplam		1509	100.0%	283.6%

Kullanılan sosyal medya sitelerinin dağılımına bakıldığında katılımcıların birden fazla seçenek işaretleyebilmeleri sağlanmıştır. Araştırmaya katılan ergenlerden yaklaşık %68.2' si facebook, %80.6' sı instagram, %4.3' ü pinterest, %2.4' ü myspace, %23.3' ü twitter, %66.7' si youtube, %3.2' si blogger, %8.1' i vine ve %26.7' si ise diğer sosyal medya sitelerini kullanmaktadır. Tabloya bakıldığında ergenler arasında en çok tercih edilen sitelerin instagram, youtube ve facebook olduğu görülmektedir.

Tablo 4-2: Sosyal Medya Kullanım Durumlarına İlişkin Tablo

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde
Sosyal Medya Üyeliğiniz Var Mı?	Evet	471	84.6	84.6
	Hayır	86	15.4	15.4
Sosyal Medya Kullanım Sıklığı	Hergün birden fazla	303	54.4	55.8
	Hergün bir kere	104	18.7	19.2
	Haftada bir kereden fazla	43	7.7	7.9
	Haftada bir kere	31	5.6	5.7
	Ayda bir kereden fazla	30	5.4	5.5
	Ayda bir kere	32	5.7	5.9
Sosyal Medya Kullanım Süresi	15 dk az	176	31.6	32.8
	Yaklaşık yarım saat	136	24.4	25.4
	Yaklaşık 1 saat	90	16.2	16.8
	1-3 saat	60	10.8	11.2
	3-6 saat	31	5.6	5.8
	6-12 saat	43	7.7	8.0
Toplam		557	100.0	

Araştırmaya katılan ergenlerin sosyal medya üyelik durumlarına bakıldığında katılımcıların; %84.6' sının sosyal medya üyeliğinin bulunduğu, %15.4' ünün ise sosyal medya üyeliğinin bulunmadığı ortaya konmuştur. Ergenlerin sosyal medya kullanım sıklığına bakıldığında katılımcıların; %55.8' i her gün birden fazla, %19.2' si her gün bir kere, %7.9' u haftada bir kereden fazla, %5.7' si haftada bir kere, %5.5' i ayda bir kereden fazla, %5.9' u ayda bir kere sosyal medya kullandığı görülmektedir. Ergenlerin günlük sosyal medya kullanım süresine bakıldığında katılımcıların; %32.8' i 15 dakikadan az, %25.4' ü yaklaşık yarım saat, %16.8' i yaklaşık 1 saat, %11.2' si 1-3 saat, %5.8' i 3-6 saat, %8.0' ı ise 6-12 saat süresince sosyal medya kullandığı görülmektedir.

4.2. ERGENLERDE SOSYAL MEDYA KULLANMAYA YÖNELİK TUTUM, GELİŞMELERİ KAÇIRMA KORKUSU VE SOSYAL KAYGI DÜZEYLERİNE İLİŞKİN BULGULAR

Tablo 4-3: Sosyal Medya Kullanmaya Yönelik Tutum, Gelişmeleri Kaçırma Korkusu ve Sosyal Kaygı Düzeyleri Tablosu

	Sosyal Medya Tutum	Gelişmeleri Kaçırma Korkusu	Ergenler İçin Sosyal Kaygı
Ortalama	63.80	23.63	44.98
Medyan	64.00	24.00	46.00
Mod	58.00 ^a	10.00	49.00
Std. Sapma	12.66	7.92	13.23
Minimum	30.00	10.00	18.00
Maksimum	98.00	50.00	80.00
a. Çoklu mod vardır. En düşük değer gösterilmektedir.			

		Yüzdeler						
		5	10	25	50	75	90	95
Ağırlıklı Ortalama	Sosyal Medya Kul. Tutum	42.20	47.00	56.00	64.00	73.00	80.00	85.82
	Gelişmeleri Kaçırma Korkusu	10.00	12.86	18.00	24.00	29.00	34.00	36.00
	Ergenler İçin Sosyal Kaygı	24.00	27.00	35.00	46.00	54.00	62.76	68.00

Sosyal medya kullanmaya yönelik tutum ölçeğinden elde edilecek maksimum puan 115, minimum puan ise 23' tür. Ölçeğin merkezi eğilim ve dağılım değişkenlerine bakıldığında katılımcıların ortalaması $X = 63.80$, medyan= 64, mod= 58 ve $SS = 12.66$ olarak bulunmuştur. Grubun sosyal medya kullanmaya yönelik tutumlarına göre homojen bir grup olduğu görülmektedir. Yine grubun sosyal medyaya yönelik tutumunun yüksek düzeyde olduğu yani sosyal medyaya yönelik olumlu tutum geliştirdikleri söylenebilir.

Gelişmeleri kaçırma korkusu ölçeğinden elde edilecek maksimum puan 50, minimum puan ise 10' dur. Ölçeğin merkezi eğilim ve dağılım değişkenlerine

bakıldığında katılımcıların ortalaması $X= 23.63$, medyan= 24, mod= 10 ve $SS= 7.92$ olarak bulunmuştur. Grubun gelişmeleri kaçırma korkusu ölçeğinden aldığı puanların düşük olduğu ve bu ölçek için sağa çarpık bir grup olduğu söylenebilir.

Sosyal kaygı ölçeğinden elde edilecek maksimum puan 90, minimum puan ise 18' dir. Ölçeğin merkezi eğilim ve dağılım değişkenlerine bakıldığında katılımcıların Ortalaması $X= 44.98$, medyan= 46, mod= 49 ve $SS= 13.23$ olarak bulunmuştur. Grubun sosyal kaygı puanlarına göre homojen bir grup olduğu ve orta düzey sosyal kaygı düzeyine sahip oldukları görülmektedir.

4.3. ERGENLERDE GELİŞMELERİ KAÇIRMA KORKUSU, SOSYAL KAYGI VE SOSYAL MEDYAYI KULLANMAYA YÖNELİK TUTUMLAR ARASINDAKİ İLİŞKİYE DAİR BULGULAR

Tablo 4-4: Sosyal Kaygı, Gelişmeleri Kaçırma Korkusu ve Sosyal Medyaya Yönelik Tutum Ölçekleri Arasındaki İlişki Tablosu

	Paylaşım İhtiyacı	Sosyal Yetkinlik	Öğretmenlerle İlişki	Sosyal İzolasyon (Ters)	Sosyal Medya Tutum	Sosyal Ort. Gelişmeler Kaçırma	Olumsuz Değerlendirilme Korkusu	Genel Sosyal Kaygı ve Huzursuzluk Duyuma	Yeni Durumlarda Sosyal Kaçınma-	Ergenler İçin Sosyal Kaygı
Paylaşım İhtiyacı	r 1									
Sosyal Yetkinlik	r .66**	1								
Öğretmenlerle İlişki	r .28**	.37**	1							
Sosyal İzolasyon (Ters)	r -.08	-.23**	-.20**	1						
Sosyal Medya Tutum	r .84**	.77**	.48**	.25**	1					
Sosyal Ort. Gelişm. Kaçırma	r -.42**	-.31**	-.15**	.11*	-.34**	1				
Olumsuz Değerlendirilme Korkusu	r -.14**	-.31**	-.10*	.08	-.20**	.27**	1			
Genel S. K. ve Huzursuzluk Duyuma	r -.05	-.20**	-.10*	.11**	-.09*	.16**	.64**	1		
Yeni D. S Kaçınma-Huzursuzluk D.	r -.03	-.09*	-.04	.07	-.04	.16**	.54**	.52**	1	
Sosyal Kaygı	r -.09*	-.25**	-.10*	.10*	-.14**	.24**	.89**	.83**	.80**	1

** . Korelasyon 0.01 düzeyinde anlamlıdır (2-tailed).

* . Korelasyon 0.05 düzeyinde anlamlıdır (2-tailed).

Paylaşım ihtiyacı ile sosyal ortamlarda gelişmeleri kaçırma korkusu arasında orta düzey, negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r=-.42$, $p<0.01$). Ayrıca, paylaşım ihtiyacı ile olumsuz değerlendirilme korkusu arasında düşük düzey, negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r=-.14$, $p<0.01$). Paylaşım ihtiyacı ile gelişmeleri kaçırma korkusu arasında dikkat çekici bir ilişki olduğu görülmektedir.

Sosyal yetkinlik ile sosyal ortamlarda gelişmeleri kaçırma korkusu arasında orta düzey, negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r=-.31$, $p<0.01$). Sosyal yetkinlik ile olumsuz değerlendirilme korkusu arasında aynı oranda orta düzey, negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r=-.31$, $p<0.01$). Ayrıca, sosyal yetkinlik ve G-SKHD arasında düşük düzey, negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r=-.20$, $p<0.01$). Son olarak sosyal yetkinlik ile sosyal kaygı arasında düşük düzey, negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r=-.25$, $p<0.01$).

Öğretmenlerle ilişki ile sosyal ortamlarda gelişmeleri kaçırma korkusu arasında düşük düzey, negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r=-.15$, $p<0.01$).

Sosyal izolasyon ile sosyal medyaya yönelik tutum arasında düşük düzey, pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r=.25$, $p<0.01$). Sosyal izolasyon, sosyal medyaya yönelik tutum ölçeğinin bir alt boyutu olmasına rağmen bu araştırmada düşük düzeyde ilişki çıkmıştır.

Sosyal medyaya yönelik tutum ile sosyal ortamlarda gelişmeleri kaçırma korkusu arasında orta düzey, negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r=-.34$, $p<0.01$). Sosyal medyaya yönelik tutum ile sosyal kaygı alt boyutlarından olumsuz değerlendirilme korkusu arasında düşük düzey, negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r=-.20$, $p<0.01$). Sosyal medyaya yönelik tutum ile ergenler için sosyal kaygı arasında düşük düzey, negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r=-.14$, $p<0.01$).

Sosyal ortamlarda gelişmeleri kaçırma korkusu ile olumsuz değerlendirilme korkusu arasında düşük düzey, pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r=.27$, $p<0.01$). Sosyal ortamlarda gelişmeleri kaçırma korkusu ile G-SKHD arasında düşük düzey, pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r=.16$, $p<0.01$). Sosyal ortamlarda gelişmeleri kaçırma korkusu ile Y-DSKHD arasında düşük düzey, pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r=.16$, $p<0.01$). Sosyal ortamlarda gelişmeleri kaçırma korkusu ile sosyal kaygı arasında düşük düzey, pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r=.24$, $p<0.01$).

4.4. ERGENLERİN SOSYAL MEDYA KULLANMAYA YÖNELİK TUTUMLARI İLE CİNSİYET DEĞİŞKENİNE İLİŞKİN BULGULAR

Tablo 4-5: Cinsiyete Göre Sosyal Medyaya Yönelik Tutum Analizi

	Cinsiyet	Sayı	Ort.	Std. Sapma	t	df	P
Paylaşım İhtiyacı	Kız	327	20.15	7.12			
	Erkek	230	19.35	6.42	1.40	555	.16
Sosyal Yetkinlik	Kız	327	19.64	5.96			
	Erkek	230	17.31	5.49	4.68	555	.00
Öğretmenlerle İlişki	Kız	327	9.91	3.60			
	Erkek	230	9.80	3.42	.39	555	.69
Sosyal İzolasyon (Ters)	Kız	327	15.46	6.10			
	Erkek	230	15.82	5.64	.70	555	.48
Sosyal Medya Tutum	Kız	327	65.17	13.67			
	Erkek	230	62.27	13.00	2.51	555	.01

Cinsiyete göre sosyal medyaya yönelik tutum puanları arasında istatistiksel olarak fark olup olmadığı t-test ile analiz edilmiştir. Tablo 4-5'e göre Sosyal Yetkinlik alt boyutunda kızlar ($X: 19.64$) ile erkekler ($X: 17.31$) arasında anlamlı fark bulunmuştur ($t(1.555)=4.68$; $p<0.01$). Kızların sosyal yetkinlik düzeylerinin, erkeklere oranla yüksek olduğu söylenebilir. Sosyal medyaya yönelik tutum ölçeği toplam puanında ise kızların ($X: 65.17$) puanları ile erkeklerin ($X: 62.27$) puanları arasında anlamlı fark vardır ($t(2.555)=2.51$; $p<0.01$). Kızların sosyal medya tutumları erkeklere göre daha olumludur. Paylaşım ihtiyacı ($p>0.05$), öğretmenlerle ilişki ($p>0.05$) ve sosyal izolasyon ($p>0.05$) alt boyutlarında anlamlı fark bulunmamıştır.

4.5. ERGENLERİN SOSYAL MEDYA KULLANMAYA YÖNELİK TUTUMLARI İLE YAŞ DEĞİŞKENİNE İLİŞKİN BULGULAR

Tablo 4-6: Yaşa Göre Sosyal Medyaya Yönelik Tutum Analizi

		Kareler Topl.	Df	Kareler Ort.	F	Sig.	Anlamlı Fark
Paylaşım İhtiyacı	Gruplar Arası	102.92	4	25.73	.55	.70	
	Grup içi	25958.01	552	47.02			
	Toplam	26060.94	556				
Sosyal Yetkinlik	Gruplar Arası	370.41	4	92.60	2.71	.03	15-18,
	Grup içi	18854.74	552	34.15			17-18
	Toplam	19225.15	556				
Öğretmenlerle İlişki	Gruplar Arası	115.43	4	28.85	2.35	.05	16-18
	Grup içi	6793.44	552	12.30			
	Toplam	6908.85	556				
Sosyal İzolasyon (Ters)	Gruplar Arası	209.65	4	52.41	1.51	.20	
	Grup içi	19228.01	552	34.83			
	Toplam	19437.66	556				
Sosyal Medya Tutum	Gruplar Arası	158.16	4	39.54	.22	.93	
	Grup içi	100614.31	552	182.27			
	Toplam	100772.47	556				

Yaşa göre sosyal medyaya yönelik tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olup olmadığına bakılan yukarıdaki ANOVA tablosunda sosyal yetkinlik alt boyutunda ve öğretmenlerle ilişki alt boyutlarında anlamlı fark bulunmuştur ($p < 0.05$). Paylaşım ihtiyacı, sosyal izolasyon ve sosyal medyaya yönelik tutum toplam puanında yaşlar arasında anlamlı fark bulunamamıştır. Anlamlı fark bulunan alt boyutlar içinde hangi yaşlar arasında fark olduğunu görmek için çoklu karşılaştırma testlerinden Tukey HSD yapılmıştır. Tukey testi sonuçlarına göre sosyal yetkinlik alt boyutunda 15 (X: 19.23) ile 18 (X: 16.98) yaş arasında ve 17 (X: 19.39) ile 18 (X: 16.98) yaş arasında anlamlı fark bulunmuştur. 15 yaş ve 17 yaşındaki öğrencilerin, 18 yaşındaki öğrencilere göre sosyal yetkinliğinin daha fazla olduğu söylenebilir. Öğretmenlerle ilişki alt boyutunda ise 16 yaş (X: 10.35) ile 18 yaş (X: 9.08) arasında anlamlı fark bulunmaktadır.

4.6. ERGENLERİN SOSYAL MEDYA KULLANMAYA YÖNELİK TUTUMLARI İLE GELİR DURUMU DEĞİŞKENİNE İLİŞKİN BULGULAR

Tablo 4-7: Gelir Durumuna Göre Sosyal Medyaya Yönelik Tutum Analizi

		Kareler Toplamı	df	Kareler Ort.	F	Sig.
Paylaşım İhtiyacı	Gruplar Arası	234.85	2	117.42	2.52	.08
	Grup İçi	25826.09	554	46.62		
	Toplam	26060.94	556			
Sosyal Yetkinlik	Gruplar Arası	298.11	2	149.05	4.36	.01
	Grup İçi	18927.05	554	34.16		
	Toplam	19225.16	556			
Öğretmenlerle İlişki	Gruplar Arası	200.54	2	100.27	8.28	.00
	Grup İçi	6708.31	554	12.11		
	Toplam	6908.85	556			
Sosyal İzolasyon (Ters)	Gruplar Arası	203.04	2	101.52	2.92	.06
	Grup İçi	19234.62	554	34.72		
	Toplam	19437.67	556			
Sosyal Medya Tutum	Gruplar Arası	1313.17	2	656.59	3.66	.03
	Grup İçi	99459.30	554	179.53		
	Toplam	100772.48	556			

Gelir durumuna göre sosyal medyaya yönelik tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olup olmadığına bakılan yukarıdaki ANOVA tablosunda sosyal yetkinlik, öğretmenlerle ilişki ve sosyal medyaya yönelik tutum toplam puanında anlamlı fark bulunmuştur ($p < 0.05$). Hangi gelir grupları arasında anlamlı fark bulunduğu dair analiz çoklu karşılaştırma testlerinden Tukey HSD ile yapılmıştır. Buna göre sosyal yetkinlik alt boyutunda orta gelir grubu ($X: 18.84$) ile yüksek gelir grubu ($X: 15.50$) arasında anlamlı fark bulunmaktadır. Öğretmenlerle ilişki alt boyutunda düşük gelir grubu ($X: 10.55$) ile yüksek gelir grubu ($X: 7.34$) arasında ve yine öğretmenlerle ilişki alt boyutunda orta gelir grubu ($X: 9.95$) ile yüksek gelir grubu ($X: 7.34$) arasında anlamlı fark bulunmaktadır. Sosyal medyaya yönelik tutumda ise düşük gelir grubu ($X: 67.36$) ile yüksek gelir grubu ($X: 58.45$) arasında anlamlı fark bulunmaktadır. Buradan orta gelir düzeyine sahip ergenlerin, yüksek gelir düzeyindekilere göre sosyal yetkinlik düzeyinin daha fazla olduğu söylenebilir.

Yine düşük gelir grubuna sahip ergenlerin sosyal medya tutumlarının, yüksek gelir grubundakilere göre daha olumlu olduğu görülmektedir.

4.7. ERGENLERİN SOSYAL MEDYA KULLANMAYA YÖNELİK TUTUMLARI İLE ANNE VE BABALARININ EĞİTİM DÜZEYİ DEĞİŞKENİNE İLİŞKİN BULGULAR

Tablo 4-8: Anne Eğitim Durumuna Göre Sosyal Medyaya Yönelik Tutum Analizi

	Paylaşım İhtiyacı	Sosyal Yetkinlik	Öğretmenlerle İlişki	Sosyal İzolasyon (Ters)	Sosyal Medya Tutum
Chi-Square	5.083	4.652	7.044	14.211	.917
Df	5	5	5	5	5
Asymp. Sig.	.406	.460	.217	.014	.969
a. Kruskal Wallis Test					
b. Gruplama değişkeni: 4. Annenizin Eğitim Durumu					

Anne eğitim durumuna göre sosyal medyaya yönelik tutumun farklılaşp farklılaşmadığını gösteren tabloda Kruskal Wallis H testi analizi kullanılmıştır. Analiz sonucunda anne eğitim durumuna göre gruplar arasında sosyal medyaya yönelik tutumda istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 4-9: Baba Eğitim Durumuna Göre Sosyal Medyaya Yönelik Tutum Analizi

	Paylaşım İhtiyacı	Sosyal Yetkinlik	Öğretmenlerle İlişki	Sosyal İzolasyon (Ters)	Sosyal Medya Tutum
Chi-Square	2.327	2.221	6.361	5.668	1.655
Df	5	5	5	5	5
Asymp. Sig.	.802	.818	.273	.340	.895
a. Kruskal Wallis Test					
b. Gruplama değişkeni: 5. Babanızın Eğitim Durumu					

Baba eğitim durumuna göre sosyal medyaya yönelik tutumun farklılaşp farklılaşmadığını gösteren tabloda Kruskal Wallis H testi analizi kullanılmıştır. Analiz sonucunda baba eğitim durumuna göre gruplar arasında sosyal medyaya yönelik tutumda istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>0.05$).

4.8. ERGENLERİN SOSYAL MEDYAYA YÖNELİK TUTUMLARI İLE SOSYAL MEDYA SİTESİNE ÜYELİK DURUMUNA İLİŞKİN BULGULAR

Tablo 4-10: Sosyal Medya Üyelik Durumuna Göre Sosyal Medyaya Yönelik Tutum Analizi

	Sosyal Medya Üyelik	N	Ort.	Std. Sapma	T	Df	P
Paylaşım İhtiyacı	Evet	471	18.99	6.20	6.95	555	.00
	Hayır	86	24.35	8.33			
Sosyal Yetkinlik	Evet	471	18.13	5.82	5.24	555	.00
	Hayır	86	21.67	5.30			
Öğretmenlerle İlişki	Evet	471	9.75	3.53	1.77	555	.08
	Hayır	86	10.48	3.43			
Sosyal İzolasyon (Ters)	Evet	471	15.39	5.75	2.00	555	.06
	Hayır	86	16.78	6.67			
Sosyal Medya Tutum	Evet	471	62.27	12.68	7.29	555	.00
	Hayır	86	73.28	13.90			

Sosyal medya üyeliğine göre sosyal medyaya yönelik tutumda anlamlı farklılık olup olmadığını incelemek için t-test kullanılmıştır. Tablo 4-10' a göre paylaşım ihtiyacı alt boyutunda sosyal medya üyeliği olanlar ile olmayanlar arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır ($t(1.555)=6.95, p<0.05$). Sosyal medya üyeliği olmayanların paylaşım ihtiyacı puan ortalamaları ($X: 24.35$) sosyal medya üyeliği olanların paylaşım ihtiyacı puan ortalamalarından ($X: 18.99$) anlamlı derecede farklıdır.

Sosyal yetkinlik alt boyutunda sosyal medya üyeliği olanlar ile olmayanlar arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır ($t(1.555)=5.24, p<0.05$). Sosyal medya üyeliği olmayanların sosyal yetkinlik puan ortalamaları ($X: 21.67$) sosyal medya üyeliği olanların sosyal yetkinlik puan ortalamalarından ($X: 18.13$) anlamlı derecede farklıdır. Sosyal medya üyeliği olmayanların, üyeliği olanlara göre daha yüksek sosyal yetkinliğe sahip oldukları söylenebilir. Öğretmenlerle ilişki ve sosyal izolasyon alt boyutlarında sosyal medya üyeliği olanlar ile olmayanlar arasında anlamlı fark bulunmamaktadır ($p>0.05$)

Sosyal medyaya yönelik tutumda sosyal medya üyeliği olanlar ile olmayanlar arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır ($t(1.555)=7.29, p<0.05$). Sosyal medya

üyeliği olmayanların sosyal medyaya yönelik tutumları (X: 73.28), sosyal medya üyeliği olanların (X: 62.27) sosyal medyaya yönelik tutumlarından anlamlı derecede farklıdır. Sosyal medya üyeliği olmayanların sosyal medyaya yönelik tutumları, sosyal medya üyeliği olanlara göre daha yüksek bulunmuştur.

4.9. ERGENLERİN SOSYAL MEDYA KULLANMAYA YÖNELİK TUTUMLARI İLE SOSYAL MEDYA KULLANIM SIKLIĞINA İLİŞKİN BULGULAR

Tablo 4-11: Sosyal Medya Kullanım Sıklığına Göre Sosyal Medyaya Yönelik Tutum Analizi

		Kareler Toplamı	Df	Kareler Ort.	F	Sig.
Paylaşım İhtiyacı	Gruplar Arası	2672.53	5	534.51	14.25	.00
	Grup içi	20141.52	537	37.51		
	Toplam	22814.04	542			
Sosyal Yetkinlik	Gruplar Arası	1088.29	5	217.66	6.90	.00
	Grup içi	16931.29	537	31.53		
	Toplam	18019.58	542			
Öğretmenlerle İlişki	Gruplar Arası	39.15	5	7.83	.63	.67
	Grup içi	6626.25	537	12.34		
	Toplam	6665.40	542			
Sosyal İzolasyon (Ters)	Gruplar Arası	392.73	5	78.55	2.38	.05
	Grup içi	17746.64	537	33.05		
	Toplam	18139.38	542			
Sosyal Medya Tutum	Gruplar Arası	6052.82	5	1210.56	7.64	.00
	Grup içi	85067.65	537	158.41		
	Toplam	91120.47	542			

Sosyal medya kullanım sıklığına göre sosyal medyaya yönelik tutumda anlamlı farklılık olup olmadığına ilişkin analiz yapılmıştır. Tablo 4-11' e göre paylaşım ihtiyacı, sosyal yetkinlik ve sosyal medyaya yönelik tutum toplam puanında anlamlı fark bulunmuştur. Hangi gruplar arasında anlamlı fark bulunduğunu tespit etmek için Tukey HSD testi yapılmış ve sonuçlar aşağıda paylaşılmıştır.

Tablo 4-11a: Sosyal Medya Kullanım Sıklığına Göre Sosyal Medyaya Yönelik Tutum İlişkisi Tukey HSD Analizi

Bağımlı Değişken	(I) 7. Sosyal Medya Sıklığı	(J) 7. Sosyal Medya Sıklığı	Ort. Fark (I-J)	Std. Hata	P	95% Güven Aralığı	
						Alt Sınır	Üst Sınır
Paylaşım İhtiyacı	Hergün birden fazla	Hergün bir kere	-2.35*	.70	.01	-4.34	-.36
		Haftada birden fazla	-5.32*	1.00	.00	-8.17	-2.46
		Haftada bir kere	-4.22*	1.15	.00	-7.53	-.92
		Ayda birden fazla	-5.73*	1.17	.00	-9.08	-2.38
		Ayda bir kere	-5.68*	1.14	.00	-8.94	-2.43
	Hergün bir kere	Hergün birden fazla	2.35*	.70	.01	.36	4.34
		Haftada birden fazla	-2.97	1.11	.08	-6.15	.20
		Haftada bir kere	-1.88	1.25	.67	-5.46	1.71
		Ayda birden fazla	-3.38	1.27	.08	-7.01	.25
		Ayda bir kere	-3.34	1.24	.08	-6.88	.20
	Haftada birden fazla	Hergün birden fazla	5.32*	1.00	.00	2.46	8.17
		Hergün bir kere	2.97	1.11	.08	-.20	6.15
		Haftada bir kere	1.10	1.44	.97	-3.03	5.22
		Ayda bir kereden fazla	-.41	1.46	1.00	-4.58	3.76
		Ayda bir kere	-.36	1.43	1.00	-4.45	3.73
	Haftada bir kere	Hergün birden fazla	4.22*	1.15	.00	.92	7.53
		Hergün bir kere	1.88	1.25	.67	-1.71	5.46
		Haftada birden fazla	-1.10	1.44	.97	-5.22	3.03
		Ayda birden fazla	-1.51	1.57	.93	-5.99	2.98
		Ayda bir kere	-1.46	1.54	.93	-5.87	2.95
Ayda birden fazla	Hergün birden fazla	5.73*	1.17	.00	2.38	9.08	
	Hergün bir kere	3.38	1.27	.08	-.25	7.01	
	Haftada birden fazla	.41	1.46	1.00	-3.76	4.58	
	Haftada bir kere	1.51	1.57	.93	-2.98	5.99	
	Ayda bir kere	.05	1.56	1.00	-4.40	4.50	
Ayda bir kere	Hergün birden fazla	5.68*	1.14	.00	2.43	8.94	
	Hergün bir kere	3.34	1.24	.08	-.20	6.88	
	Haftada birden fazla	.36	1.43	1.00	-3.73	4.45	
	Haftada bir kere	1.46	1.54	.93	-2.95	5.87	
	Ayda bir kereden fazla	-.05	1.56	1.00	-4.50	4.40	
Sosyal Yetkinlik	Hergün birden fazla	Hergün bir kere	-2.13*	.64	.01	-3.95	-.30
		Haftada birden fazla	-2.98*	.92	.02	-5.60	-.36
		Haftada bir kere	-2.86	1.06	.08	-5.88	.17
		Ayda bir kereden fazla	-4.32*	1.07	.00	-7.39	-1.25
		Ayda bir kere	-2.44	1.04	.18	-5.43	.54

	Hergün bir kere	Hergün birden fazla	2.13*	.64	.01	.30	3.95
		Haftada birden fazla	-.85	1.02	.96	-3.76	2.06
		Haftada bir kere	-.73	1.15	.99	-4.01	2.56
		Ayda bir kereden fazla	-2.19	1.16	.41	-5.52	1.14
		Ayda bir kere	-.31	1.14	1.00	-3.56	2.93
	Haftada bir kereden fazla	Hergün birden fazla	2.98*	.92	.02	.36	5.60
		Hergün bir kere	.85	1.02	.96	-2.06	3.76
		Haftada bir kere	.12	1.32	1.00	-3.66	3.91
		Ayda bir kereden fazla	-1.34	1.34	.92	-5.16	2.48
		Ayda bir kere	.54	1.31	1.00	-3.21	4.29
	Haftada bir kere	Hergün birden fazla	2.86	1.06	.08	-.17	5.88
		Hergün bir kere	.73	1.15	.99	-2.56	4.01
		Haftada birden fazla	-.12	1.32	1.00	-3.91	3.66
		Ayda bir kereden fazla	-1.46	1.44	.91	-5.58	2.65
		Ayda bir kere	.42	1.42	1.00	-3.63	4.46
	Ayda bir kereden fazla	Hergün birden fazla	4.32*	1.07	.00	1.25	7.39
		Hergün bir kere	2.19	1.16	.41	-1.14	5.52
		Haftada birden fazla	1.34	1.34	.92	-2.48	5.16
		Haftada bir kere	1.46	1.44	.91	-2.65	5.58
		Ayda bir kere	1.88	1.43	.78	-2.20	5.96
Ayda bir kere	Hergün birden fazla	2.44	1.04	.18	-.54	5.43	
	Hergün bir kere	.31	1.14	1.00	-2.93	3.56	
	Haftada birden fazla	-.54	1.31	1.00	-4.29	3.21	
	Haftada bir kere	-.42	1.42	1.00	-4.46	3.63	
	Ayda bir kereden fazla	-1.88	1.43	.78	-5.96	2.20	
Sosyal Medya Tutum	Hergün birden fazla	Hergün bir kere	-2.09	1.43	.69	-6.18	2.00
		Haftada birden fazla	-6.96*	2.05	.01	-12.82	-1.09
		Haftada bir kere	-7.84*	2.37	.01	-14.63	-1.05
		Ayda birden fazla	-9.83*	2.41	.00	-16.72	-2.94
		Ayda bir kere	-7.50*	2.34	.02	-14.19	-.81
	Hergün bir kere	Hergün birden fazla	2.09	1.43	.69	-2.00	6.18
		Haftada birden fazla	-4.87	2.28	.27	-11.39	1.66
		Haftada bir kere	-5.75	2.58	.22	-13.12	1.62
		Ayda birden fazla	-7.74*	2.61	.04	-15.20	-.28
		Ayda bir kere	-5.41	2.54	.27	-12.69	1.86
	Haftada birden fazla	Hergün birden fazla	6.96*	2.05	.01	1.09	12.82
		Hergün bir kere	4.87	2.28	.27	-1.66	11.39
		Haftada bir kere	-.88	2.97	1.00	-9.36	7.60
		Ayda birden fazla	-2.87	2.99	.93	-11.44	5.69
		Ayda bir kere	-.55	2.94	1.00	-8.95	7.86

	Haftada bir kere	Hergün birden fazla	7.84*	2.37	.01	1.05	14.63
		Hergün bir kere	5.75	2.58	.22	-1.62	13.12
		Haftada birden fazla	.88	2.97	1.00	-7.60	9.36
		Ayda birden fazla	-1.99	3.22	.99	-11.21	7.23
		Ayda bir kere	.33	3.17	1.00	-8.74	9.41
	Ayda birden fazla	Hergün birden fazla	9.83*	2.41	.00	2.94	16.72
		Hergün bir kere	7.74*	2.61	.04	.28	15.20
		Haftada birden fazla	2.87	2.99	.93	-5.69	11.44
		Haftada bir kere	1.99	3.22	.99	-7.23	11.21
		Ayda bir kere	2.32	3.20	.98	-6.82	11.47
	Ayda bir kere	Hergün birden fazla	7.50*	2.34	.02	.81	14.19
		Hergün bir kere	5.41	2.54	.27	-1.86	12.69
		Haftada birden fazla	.55	2.94	1.00	-7.86	8.95
		Haftada bir kere	-.33	3.17	1.00	-9.41	8.74
		Ayda birden fazla	-2.32	3.20	.98	-11.47	6.82

Paylaşım ihtiyacı alt boyunda sosyal medyayı hergün birden fazla kullananlar ile diğer tüm gruplar arasında (Hergün bir kere, Haftada birden fazla, Haftada bir kere, Ayda birden fazla, Ayda bir kere) anlamlı fark bulunmaktadır ($p<0.05$).

Sosyal yetkinlik alt boyunda sosyal medyayı hergün birden fazla kullananlar ile Hergün bir kere, Haftada birden fazla ve Ayda birden fazla kullanan gruplar arasında anlamlı fark bulunmaktadır ($p<0.05$). Haftada bir kere ve ayda bir kere kullanan gruplar ile diğer kullanım grupları arasında anlamlı fark görülmemiştir ($p>0.05$).

Sosyal medyaya yönelik tutum toplam puanında sosyal medyayı hergün birden fazla kullanan grup ile Haftada birden fazla, Haftada bir kere, Ayda birden fazla, Ayda bir kere kullanan gruplar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($p<0.05$). Hergün birden fazla kullanan gruba ait sosyal medyaya yönelik tutum toplam puanın diğer gruplardan anlamlı derecede az olduğu bulunmuştur. Hergün bir kere kullanan grup ile hergün birden fazla kullanan grup arasında anlamlı fark bulunmamaktadır ($p>0.05$). Bulgulara bakıldığında sosyal medya kullanım sıklığı arttıkça, sosyal medyaya olan tutumun olumsuzla doğru kaydığı söylenebilir.

4.10. ERGENLERİN SOSYAL MEDYA KULLANMAYA YÖNELİK TUTUMLARI İLE SOSYAL MEDYA SİTELERİNİ KULLANIM SÜRESİNE İLİŞKİN BULGULAR

Tablo 4-12: Sosyal Medya Kullanım Süresine Göre Sosyal Medyaya Yönelik Tutum Analizi

		Kareler Topl.	df	Kareler Ort.	F	Sig.
Paylaşım İhtiyacı	Gruplar Arası	1454.87	5	290.97	7.75	.00
	Grup içi	19877.60	530	37.50		
	Toplam	21332.48	535			
Sosyal Yetkinlik	Gruplar Arası	1560.79	5	312.15	10.38	.00
	Grup içi	15936.40	530	30.06		
	Toplam	17497.20	535			
Öğretmenlerle İlişki	Gruplar Arası	66.44	5	13.28	1.08	.37
	Grup içi	6501.86	530	12.26		
	Toplam	6568.37	535			
Sosyal İzolasyon (Ters)	Gruplar Arası	448.22	5	89.64	2.73	.02
	Grup içi	17369.78	530	32.77		
	Toplam	17818.01	535			
Sosyal Medya Tutum	Gruplar Arası	4127.47	5	825.49	5.27	.00
	Grup içi	82976.24	530	156.55		
	Toplam	87103.71	535			

Sosyal medya kullanım süresine göre sosyal medyaya yönelik tutum analizinde farklılık olup olmadığı tek yönlü ANOVA ile incelenmiştir. Kullanım süresine göre oluşturulan gruplar arasında paylaşım ihtiyacı alt boyutunda, sosyal yetkinlik alt boyutunda, sosyal izolasyon alt boyutunda ve sosyal medyaya yönelik tutumda istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır ($p < 0.05$). Çoklu karşılaştırma testlerinden Tukey testi sonucuna göre, paylaşım ihtiyacı alt boyutunda günde 15 dakikadan az kullananlar ile diğer tüm kullanım sürelerine göre oluşan gruplar (Yaklaşık yarım saat, Yaklaşık 1 saat, 1-3 saat, 3-6 saat, 6-12 saat) arasında anlamlı fark bulunmaktadır ($p < 0.05$). Günde 15 dakikadan az kullananların paylaşım ihtiyacı diğer gruplardan daha fazladır.

Sosyal yetkinlik alt boyutunda günde 15 dakikadan az kullananlar ile 1 saatten fazla kullanan diğer gruplar arasında (1-3 saat, 3-6 saat, 6-12 saat) anlamlı fark

bulunmaktadır. Günde 15 dakikadan az kullananların sosyal yetkinlik ortalaması, 1 saatten fazla kullanan grupların (1-3 saat, 3-6 saat, 6-12 saat) sosyal yetkinlik ortalamasından anlamlı derecede fazladır.

Sosyal izolasyon alt boyutunda günde yaklaşık yarım saat kullanan grup ile günde 3-6 saat arası kullanan grup arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p<0.05$).

Sosyal medyaya yönelik tutum toplam puanında ise günde 15 dakikadan az kullananlar ile diğer tüm kullanım sürelerine göre oluşan gruplar (Yaklaşık yarım saat, Yaklaşık 1 saat, 1-3 saat, 3-6 saat, 6-12 saat) arasında anlamlı fark bulunmaktadır ($p<0.05$). Günde 15 dakikadan az kullananların sosyal medyaya yönelik tutum ortalamaları diğer gruplardan daha fazladır. Bulgulara bakıldığında sosyal medya kullanım süresi arttıkça, sosyal medyaya olan tutumun olumsuz doğru kaydığı söylenebilir.

Tablo 4-12a: Sosyal Medya Kullanım Süresine Göre Sosyal Medyaya Yönelik Tutum İlişkisi Tukey HSD Analizi

Bağımlı Değişken	(I) 8. Sosyal Medya Kullanım Süresi	(J) 8. Sosyal Medya Kullanım Süresi	Ortalama Fark (I-J)	Std. Hata	p.	95% Güven Aralığı	
						Alt Sınır	Üst Sınır
Paylaşım İhtiyacı	15 dk az	Yaklaşık yarım saat	2.25*	.70	.02	.25	4.25
		Yaklaşık 1 saat	2.97*	.79	.00	.70	5.24
		1-3 saat	3.66*	.92	.00	1.04	6.28
		3-6 saat	4.97*	1.19	.00	1.56	8.38
		6-12 saat	4.29*	1.04	.00	1.31	7.27
	Yaklaşık yarım saat	15 dk az	-2.25*	.70	.02	-4.25	-.25
		Yaklaşık 1 saat	.72	.83	.95	-1.66	3.10
		1-3 saat	1.41	.95	.67	-1.30	4.12
		3-6 saat	2.72	1.22	.23	-.77	6.20
		6-12 saat	2.04	1.07	.40	-1.03	5.10
	Yaklaşık 1 saat	15 dk az	-2.97*	.79	.00	-5.24	-.70
		Yaklaşık yarım saat	-.72	.83	.95	-3.10	1.66
		1-3 saat	.69	1.02	.98	-2.23	3.61
		3-6 saat	2.00	1.28	.62	-1.65	5.65
		6-12 saat	1.32	1.14	.86	-1.93	4.57
	1-3 saat	15 dk az	-3.66*	.92	.00	-6.28	-1.04

		Yaklaşık yarım saat	-1.41	.95	.67	-4.12	1.30
		Yaklaşık 1 saat	-.69	1.02	.98	-3.61	2.23
		3-6 saat	1.31	1.35	.93	-2.57	5.18
		6-12 saat	.63	1.22	1.00	-2.87	4.13
	3-6 saat	15 dk az	-4.97*	1.19	.00	-8.38	-1.56
		Yaklaşık yarım saat	-2.72	1.22	.23	-6.20	.77
		Yaklaşık 1 saat	-2.00	1.28	.62	-5.65	1.65
		1-3 saat	-1.31	1.35	.93	-5.18	2.57
		6-12 saat	-.68	1.44	1.00	-4.81	3.45
	6-12 saat	15 dk az	-4.29*	1.04	.00	-7.27	-1.31
		Yaklaşık yarım saat	-2.04	1.07	.40	-5.10	1.03
		Yaklaşık 1 saat	-1.32	1.14	.86	-4.57	1.93
		1-3 saat	-.63	1.22	1.00	-4.13	2.87
		3-6 saat	.68	1.44	1.00	-3.45	4.81
	Sosyal Yetkinlik	15 dk az	Yaklaşık yarım saat	.57	.63	.94	-1.22
Yaklaşık 1 saat			1.56	.71	.24	-.47	3.59
1-3 saat			3.62*	.82	.00	1.27	5.96
3-6 saat			3.66*	1.07	.01	.61	6.72
6-12 saat			5.34*	.93	.00	2.67	8.01
Yaklaşık yarım saat		15 dk az	-.57	.63	.94	-2.36	1.22
		Yaklaşık 1 saat	.99	.75	.77	-1.14	3.12
		1-3 saat	3.05*	.85	.00	.62	5.48
		3-6 saat	3.09	1.09	.05	-.03	6.22
		6-12 saat	4.77*	.96	.00	2.02	7.51
Yaklaşık 1 saat		15 dk az	-1.56	.71	.24	-3.59	.47
		Yaklaşık yarım saat	-.99	.75	.77	-3.12	1.14
		1-3 saat	2.06	.91	.21	-.55	4.68
		3-6 saat	2.11	1.14	.44	-1.16	5.37
		6-12 saat	3.78*	1.02	.00	.87	6.69
1-3 saat		15 dk az	-3.62*	.82	.00	-5.96	-1.27
		Yaklaşık yarım saat	-3.05*	.85	.00	-5.48	-.62
		Yaklaşık 1 saat	-2.06	.91	.21	-4.68	.55
		3-6 saat	.04	1.21	1.00	-3.42	3.51
		6-12 saat	1.72	1.10	.62	-1.42	4.85
3-6 saat		15 dk az	-3.66*	1.07	.01	-6.72	-.61
		Yaklaşık yarım saat	-3.09	1.09	.05	-6.22	.03
		Yaklaşık 1 saat	-2.11	1.14	.44	-5.37	1.16
		1-3 saat	-.04	1.21	1.00	-3.51	3.42
		6-12 saat	1.67	1.29	.79	-2.02	5.37
6-12 saat	15 dk az	-5.34*	.93	.00	-8.01	-2.67	

		Yaklaşık yarım saat	-4.77*	.96	.00	-7.51	-2.02
		Yaklaşık 1 saat	-3.78*	1.02	.00	-6.69	-.87
		1-3 saat	-1.72	1.10	.62	-4.85	1.42
		3-6 saat	-1.67	1.29	.79	-5.37	2.02
Sosyal İzolasyon (Ters)	15 dk az	Yaklaşık yarım saat	.87	.65	.77	-1.00	2.74
		Yaklaşık 1 saat	.35	.74	1.00	-1.77	2.47
		1-3 saat	-.85	.86	.92	-3.30	1.60
		3-6 saat	-1.00	1.12	.95	-4.19	2.19
		6-12 saat	-2.47	.97	.11	-5.26	.31
	Yaklaşık yarım saat	15 dk az	-.87	.65	.77	-2.74	1.00
		Yaklaşık 1 saat	-.52	.78	.99	-2.75	1.70
		1-3 saat	-1.72	.89	.38	-4.26	.82
		3-6 saat	-1.87	1.14	.57	-5.13	1.39
		6-12 saat	-3.34*	1.00	.01	-6.21	-.48
	Yaklaşık 1 saat	15 dk az	-.35	.74	1.00	-2.47	1.77
		Yaklaşık yarım saat	.52	.78	.99	-1.70	2.75
		1-3 saat	-1.20	.95	.81	-3.93	1.53
		3-6 saat	-1.34	1.19	.87	-4.75	2.07
		6-12 saat	-2.82	1.06	.09	-5.86	.21
	1-3 saat	15 dk az	.85	.86	.92	-1.60	3.30
		Yaklaşık yarım saat	1.72	.89	.38	-.82	4.26
		Yaklaşık 1 saat	1.20	.95	.81	-1.53	3.93
		3-6 saat	-.15	1.27	1.00	-3.77	3.47
		6-12 saat	-1.63	1.14	.71	-4.90	1.64
	3-6 saat	15 dk az	1.00	1.12	.95	-2.19	4.19
		Yaklaşık yarım saat	1.87	1.14	.57	-1.39	5.13
		Yaklaşık 1 saat	1.34	1.19	.87	-2.07	4.75
		1-3 saat	.15	1.27	1.00	-3.47	3.77
6-12 saat		-1.48	1.35	.88	-5.34	2.38	
6-12 saat	15 dk az	2.47	.97	.11	-.31	5.26	
	Yaklaşık yarım saat	3.34*	1.00	.01	.48	6.21	
	Yaklaşık 1 saat	2.82	1.06	.09	-.21	5.86	
	1-3 saat	1.63	1.14	.71	-1.64	4.90	
	3-6 saat	1.48	1.35	.88	-2.38	5.34	
Sosyal Medya Tutum	15 dk az	Yaklaşık yarım saat	4.28*	1.43	.03	.20	8.37
		Yaklaşık 1 saat	4.61*	1.62	.05	-.03	9.25
		1-3 saat	6.80*	1.87	.00	1.45	12.15
		3-6 saat	7.14*	2.44	.04	.17	14.11
		6-12 saat	7.61*	2.13	.01	1.52	13.70
	Yaklaşık yarım saat	15 dk az	-4.28*	1.43	.03	-8.37	-.20

		Yaklaşık 1 saat	.33	1.70	1.00	-4.54	5.19
		1-3 saat	2.51	1.94	.79	-3.04	8.06
		3-6 saat	2.85	2.49	.86	-4.27	9.97
		6-12 saat	3.32	2.19	.65	-2.94	9.59
	Yaklaşık 1 saat	15 dk az	-4.61*	1.62	.05	-9.25	.03
		Yaklaşık yarım saat	-.33	1.70	1.00	-5.19	4.54
		1-3 saat	2.18	2.09	.90	-3.78	8.15
		3-6 saat	2.53	2.61	.93	-4.93	9.98
		6-12 saat	3.00	2.32	.79	-3.64	9.63
	1-3 saat	15 dk az	-6.80*	1.87	.00	-12.15	-1.45
		Yaklaşık yarım saat	-2.51	1.94	.79	-8.06	3.04
		Yaklaşık 1 saat	-2.18	2.09	.90	-8.15	3.78
		3-6 saat	.34	2.77	1.00	-7.57	8.26
		6-12 saat	.81	2.50	1.00	-6.34	7.96
	3-6 saat	15 dk az	-7.14*	2.44	.04	-14.11	-.17
		Yaklaşık yarım saat	-2.85	2.49	.86	-9.97	4.27
		Yaklaşık 1 saat	-2.53	2.61	.93	-9.98	4.93
		1-3 saat	-.34	2.77	1.00	-8.26	7.57
		6-12 saat	.47	2.95	1.00	-7.96	8.91
	6-12 saat	15 dk az	-7.61*	2.13	.01	-13.70	-1.52
		Yaklaşık yarım saat	-3.32	2.19	.65	-9.59	2.94
		Yaklaşık 1 saat	-3.00	2.32	.79	-9.63	3.64
		1-3 saat	-.81	2.50	1.00	-7.96	6.34
		3-6 saat	-.47	2.95	1.00	-8.91	7.96

4.11. ERGENLERİN GELİŞMELERİ KAÇIRMA KORKUSU DÜZEYLERİ İLE CİNSİYETE İLİŞKİN BULGULAR

Tablo 4-13: Cinsiyete Göre Gelişmeleri Kaçırma Korkusu Analizi

	Cinsiyet	Sayı	Ort.	Std. Sapma	t	Df	P
Sosyal Ort. Gelişmeleri Kaçırma Korkusu	Kız	327	24.08	8.19	1.57	555	.12
	Erkek	230	23.01	7.50			

Cinsiyete göre sosyal ortamlarda gelişmeleri kaçırma korkusu puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark olup olmadığı t-test ile incelenmiştir. Tablo 4-13'e göre kızlar ve erkekler arasında sosyal ortamlarda gelişmeleri kaçırma korkusu puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0.05$).

4.12. ERGENLERİN GELİŞMELERİ KAÇIRMA KORKUSU DÜZEYLERİ İLE YAŞA İLİŞKİN BULGULAR

Tablo 4-14: Yaşa Göre Gelişmeleri Kaçırma Korkusu Analizi

Sosyal Ortamlarda Gelişmeler Kaçırma Korkusu					
	Kareler Topl.	df	Kareler Ort.	F	Sig.
Gruplar Arası	83.15	4	20.79	.33	.86
Grup içi	34830.23	552	63.10		
Toplam	34913.38	556			

Yaşa göre sosyal ortamlarda gelişmeleri kaçırma korkusu puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark olup olmadığı tek yönlü ANOVA ile incelenmiştir. Tablo 4-14' e göre yaş gruplarına göre sosyal ortamlarda gelişmeleri kaçırma korkusu puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0.05$).

4.13. ERGENLERİN GELİŞMELERİ KAÇIRMA KORKUSU DÜZEYLERİ İLE GELİR DURUMUNA İLİŞKİN BULGULAR

Tablo 4-15: Gelir Durumuna Göre Gelişmeleri Kaçırma Korkusu Analizi

Sosyal Ortamlarda Gelişmeler Kaçırma Korkusu					
	Kareler Topl.	df	Kareler Ort.	F	Sig.
Gruplar Arası	152.469	2	76.234	1.215	.298
Grup içi	34760.909	554	62.745		
Toplam	34913.378	556			

Gelir durumuna göre sosyal ortamlarda gelişmeleri kaçırma korkusu puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark olup olmadığı tek yönlü ANOVA ile incelenmiştir. Tablo 4-15' e göre gelir durumuna göre sosyal ortamlarda gelişmeleri kaçırma korkusu puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0.05$).

4.14. ERGENLERİN GELİŞMELERİ KAÇIRMA KORKUSU DÜZEYİ İLE ANNE VE BABALARININ EĞİTİM DÜZEYİNE İLİŞKİN BULGULAR

Tablo 4-16: Anne Eğitim Durumuna Gelişmeleri Kaçırma Korkusu Analizi

Annelerin Eğitim Durumu	Sayı	Sıra Ort.		Sosyal Ort. Gelişmeler Kaçırma K.
Okuryazar Değil	52	281.05		
İlkokul	278	270.29	Chi-Square	2.180
Ortaokul	135	281.80	df	5
Lise	63	300.90	Asymp. Sig.	.824
Ön Lisans	15	268.37		
Lisans ve Üstü	12	292.58		
Toplam	555			

Anne eğitim durumuna göre sosyal ortamlarda gelişmeleri kaçırma korkusunun farklılaşıp farklılaşmadığını gösteren tabloda Kruskal Wallis H testi analizi kullanılmıştır. Analiz sonucunda anne eğitim durumuna göre gruplar arasında sosyal ortamlarda gelişmeleri kaçırma korkusuna ilişkin istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 4-17: Baba Eğitim Durumuna Göre Gelişmeleri Kaçırma Korkusu Analizi

Babanızın Eğitim Durumu	N	Ort. Sıralamaları		Sosyal Ort. Gelişmeler Kaçırma K.
Okuryazar Değil	6	211.17		
İlkokul	213	262.91	Chi-Square	7.568
Ortaokul	152	279.13	df	5
Lise	125	288.95	Asymp. Sig.	.182
Ön Lisans	21	261.45		
Lisans ve Üstü	36	329.96		
Total	553			
a. Kruskal Wallis Test				
b. Gruplama değişkeni: 5.Babanızın Eğitim Durumu				

Baba eğitim durumuna göre sosyal ortamlarda gelişmeleri kaçırma korkusunun farklılaşp farklılaşmadığını gösteren tabloda Kruskal Wallis H testi analizi kullanılmıştır. Analiz sonucunda baba eğitim durumuna göre gruplar arasında sosyal ortamlarda gelişmeleri kaçırma korkusuna ilişkin istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>0.05$).

4.15. ERGENLERİN GELİŞMELERİ KAÇIRMA KORKUSU DÜZEYLERİ İLE SOSYAL MEDYA ÜYELİĞİNE İLİŞKİN BULGULAR

Tablo 4-18: Sosyal Medya Üyeliğine Göre Gelişmeleri Kaçırma Korkusu Analizi

	Sosyal Medya Üyelik	N	Ort.	Std. Sapma	T	df	P
Sosyal Ort. Gelişmeler Kaçırma K.	Evet	471	23.90	7.85	1.864	555	0.07
	Hayır	86	22.17	8.19			

Sosyal medya üyeliğine göre sosyal medya ortamlarında gelişmeleri kaçırma korkusuna ilişkin istatistiksel olarak anlamlı fark olup olmadığı t-test ile incelenmiştir. Sosyal medya üyeliği olanlar (X: 23.90) ile olmayanlar (X: 22.17) arasında sosyal ortamlarda gelişmeleri kaçırma korkusu arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0.05$).

4.16. ERGENLERİN GELİŞMELERİ KAÇIRMA KORKUSU DÜZEYLERİ İLE SOSYAL MEDYA KULLANIM SIKLIĞINA İLİŞKİN BULGULAR

Tablo 4-19: Sosyal Medya Kullanım Sıklığına Göre Gelişmeleri Kaçırma Korkusu Analizi

	Kareler Topl.	Df	Kareler Ort.	F	Sig.
Gruplar Arası	1125.274	5	225.055	3.744	.002
Grup içi	32279.896	537	60.112		
Toplam	33405.170	542			

Sosyal medya kullanım sıklığına göre oluşan gruplar arasında sosyal ortamlarda gelişmeleri kaçırma korkusunda anlamlı fark olup olmadığı tek yönlü ANOVA ile incelenmiştir. Tablo 4-19' a göre sosyal medya kullanım sıklığına göre gelişmeleri kaçırma korkusunda anlamlı fark bulunmaktadır ($p<0.05$).

Hangi gruplar arasında anlamlı fark olduğunu analiz etmek için çoklu karşılaştırma testlerinden Tukey HSD kullanılmıştır.

Tablo 4-19a: Sosyal Medya Kullanım Sıklığına Göre Gelişmeleri Kaçırma Korkusu Tukey HSD Analizi

Çoklu Karşılaştırma						
Bağımlı Değişken: Sosyal Ortamlarda Gelişmeler Kaçırma Korkusu						
Tukey HSD						
(I) 7. Sosyal Medya Sıklığı	(J) 7. Sosyal Medya Sıklığı	Ort. Fark (I-J)	Std. Hata	p.	95% Güven Aralığı	
					Alt Sınır	Üst Sınır
Hergün birden fazla	Hergün bir kere	3.11*	.88	.01	.59	5.63
	Haftadabirkereden fazla	3.42	1.26	.08	-.19	7.04
	Haftada bir kere	.81	1.46	.99	-3.37	4.99
	Ayda bir kereden fazla	2.18	1.48	.68	-2.06	6.43
	Ayda bir kere	2.61	1.44	.46	-1.51	6.73
Hergün bir kere	Hergün birden fazla	-3.11*	.88	.01	-5.63	-.59
	Haftadabirkereden fazla	.31	1.41	1.00	-3.71	4.33
	Haftada bir kere	-2.30	1.59	.70	-6.84	2.24
	Ayda bir kereden fazla	-.92	1.61	.99	-5.52	3.67
	Ayda bir kere	-.50	1.57	1.00	-4.98	3.98
Haftada bir kereden fazla	Hergün birden fazla	-3.42	1.26	.08	-7.04	.19
	Hergün bir kere	-.31	1.41	1.00	-4.33	3.71
	Haftada bir kere	-2.61	1.83	.71	-7.84	2.61
	Ayda bir kereden fazla	-1.24	1.84	.99	-6.51	4.04
	Ayda bir kere	-.81	1.81	1.00	-5.99	4.37
Haftada bir kere	Hergün birden fazla	-.81	1.46	.99	-4.99	3.37
	Hergün bir kere	2.30	1.59	.70	-2.24	6.84
	Haftadabirkereden fazla	2.61	1.83	.71	-2.61	7.84
	Ayda bir kereden fazla	1.38	1.99	.98	-4.30	7.06
	Ayda bir kere	1.80	1.95	.94	-3.78	7.39
Ayda bir kereden fazla	Hergün birden fazla	-2.18	1.48	.68	-6.43	2.06
	Hergün bir kere	.92	1.61	.99	-3.67	5.52
	Haftadabirkereden fazla	1.24	1.84	.99	-4.04	6.51
	Haftada bir kere	-1.38	1.99	.98	-7.06	4.30
	Ayda bir kere	.43	1.97	1.00	-5.21	6.06
Ayda bir kere	Hergün birden fazla	-2.61	1.44	.46	-6.73	1.51

	Hergün bir kere	.50	1.57	1.00	-3.98	4.98
	Haftadabirkereden fazla	.81	1.81	1.00	-4.37	5.99
	Haftada bir kere	-1.80	1.95	.94	-7.39	3.78
	Ayda bir kereden fazla	-.43	1.97	1.00	-6.06	5.21

*p 0.05 düzeyindedir.

Hergün birden fazla sosyal medya kullanan grup ile hergün bir kere kullanan grup arasında gelişmeleri kaçırma korkusu puanları arasında anlamlı fark bulunmuştur ($p < 0.05$). Diğer gruplar arasında gelişmeleri kaçırma korkusuna ilişkin anlamlı fark bulunmamıştır ($p > 0.05$).

4.17. ERGENLERİN GELİŞMELERİ KAÇIRMA KORKUSU DÜZEYLERİ İLE SOSYAL MEDYA KULLANMA SÜRELERİNE İLİŞKİN BULGULAR

Tablo 4-20: Sosyal Medya Kullanım Süresine Göre Gelişmeleri Kaçırma Korkusu Analizi

Sosyal Ort. Gelişmeleri Kaçırma K.					
	Kareler Topl.	Df	Kareler Ort.	F	Sig.
Gruplar Arası	651.721	5	130.344	2.154	.058
Grup içi	32073.296	530	60.516		
Toplam	32725.017	535			

Sosyal medya kullanım süresine göre sosyal medya ortamlarında gelişmeleri kaçırma korkusu puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark olup olmadığı tek yönlü ANOVA ile incelenmiştir. Tablo 4-20' ye göre sosyal medya kullanım süresine göre sosyal medya ortamlarında gelişmeleri kaçırma korkusu ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($p > 0.05$).

4.18. ERGENLERİN SOSYAL KAYGI DÜZEYLERİ İLE CİNSİYETE İLİŞKİN BULGULAR

Tablo 4-21: Cinsiyete Göre Sosyal Kaygı Ölçeği Analizi

	Cinsiyet	Sayı	Ort.	Std. Sapma	t	df	P
Olumsuz Değerlendirilme Korkusu	Kız	327	16.88	6.65			
	Erkek	230	17.96	6.11	1.95	555	.05
Genel Sosyal Kaygı ve Huzursuzluk Duyma	Kız	327	10.67	4.45			
	Erkek	230	12.15	4.88	3.70	555	.00
Yeni Durumlarda Sosyal Kaçınma- Huzursuzluk Duyma	Kız	327	16.75	5.10			
	Erkek	230	16.81	5.08	.14	555	.88
Ergenler İçin Sosyal Kaygı	Kız	327	44.30	13.54			
	Erkek	230	46.92	13.85	2.22	555	.03

Cinsiyete göre sosyal kaygı ve alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olup olmadığı incelenmiştir.

Tablo 4-21' e göre olumsuz değerlendirilme korkusu alt boyutunda, genel sosyal kaygı ve huzursuzluk duyma alt boyutunda ve sosyal kaygı toplam puanında kızlar ve erkekler arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır.

Kızların olumsuz değerlendirilme korkusuna ilişkin ortalama puanları (X: 16.88) erkeklerin olumsuz değerlendirilme korkusuna ilişkin ortalama puanlarından (X: 17.96) anlamlı derecede farklıdır ($p < 0.05$). Kızların genel sosyal kaygı ve huzursuzluk duymaya ilişkin ortalama puanları (X: 16.88) erkeklerin genel sosyal kaygı ve huzursuzluk duymaya ilişkin ortalama puanlarından (X: 17.96) anlamlı derecede farklıdır ($p < 0.05$). Kızların olumsuz değerlendirilme korkusunun ve genel sosyal kaygı huzursuzluk duyma durumlarının erkeklere oranla daha az olduğu söylenebilir.

Kızların sosyal kaygıya ilişkin ortalama puanları (X: 16.88) erkeklerin sosyal kaygıya ilişkin ortalama puanlarından (X: 17.96) anlamlı derecede farklıdır ($p < 0.05$). Kızların sosyal kaygılarının erkeklerden daha az olduğu söylenebilir.

4.19. ERGENLERİN SOSYAL KAYGI DÜZEYLERİ İLE YAŞA İLİŞKİN BULGULAR

Tablo 4-22: Yaşa Göre Sosyal Kaygı Ölçeği Analizi

		Kareler Topl.	df	Kareler Ort.	F	Sig.	Anlamlı Fark
Olumsuz Değerlendirilme Korkusu	Gruplar Arası	157.10	4	39.28	.94	.44	
	Grup içi	22961.46	552	41.60			
	Toplam	23118.57	556				
Genel Sosyal Kaygı ve Huzursuzluk Duyma	Gruplar Arası	226.45	4	56.61	2.61	.03	14-16
	Grup içi	11985.45	552	21.71			
	Toplam	12211.90	556				
Yeni Durumlarda Sosyal Kaçınma- Huzursuzluk Duyma	Gruplar Arası	450.12	4	112.53	4.45	.00	14-16, 14-17, 14-18
	Grup içi	13948.83	552	25.27			
	Toplam	14398.95	556				
Ergenler İçin Sosyal Kaygı	Gruplar Arası	1938.05	4	484.51	2.60	.04	14-16
	Grup içi	102709.53	552	186.07			
	Toplam	104647.57	556				

Yaşa göre ergenlerin sosyal kaygı puanları arasında anlamlı fark olup olmadığı tek yönlü ANOVA ile incelenmiştir. Tablo 4-22' ye göre yaş grupları arasında G-SKHD, Y-DSKHD ve sosyal kaygı puanlarında anlamlı fark bulunmaktadır ($p < 0.05$). Hangi gruplar arasında anlamlı fark olduğunu incelemek için Tukey HSD testi yapılmıştır. Tukey testi sonuçlarına göre, genel sosyal kaygı ve huzursuzluk duyma puanlarında 14 yaş ile 16 yaş arasında anlamlı fark bulunmaktadır ($p < 0.5$). 14 yaş öğrencilerin genel sosyal kaygı ve huzursuzluk durumları ($X: 12.40$) 16 yaş öğrencilerden ($X: 10.50$) anlamlı derecede fazladır.

Yeni durumlarda sosyal kaçınma ve huzursuzluk duyma puanlarında 14 yaş ile 16 yaş arasında, 14 yaş ile 17 yaş arasında ve 14 yaş ile 18 yaş arasında anlamlı fark bulunmaktadır ($p < 0.5$). 14 yaş öğrencilerin yeni durumlarda sosyal kaçınma ve huzursuzluk durumları ($X: 18.83$) 16 yaş ($X: 16.20$), 17 yaş ($X: 16.49$) ve 18 yaş öğrencilerden ($X: 15.91$) anlamlı derecede fazladır.

Son olarak sosyal kaygı toplam puanında 14 yaş ile 16 yaş arasında anlamlı fark bulunmaktadır ($p < 0.05$). 14 yaş öğrencilerin sosyal kaygı toplam puanları ($X:$

49.68) 16 yaş öğrencilerin sosyal kaygı toplam puanlarından (X: 43.68) anlamlı derecede düşüktür ($p < 0.05$).

4.20. ERGENLERİN SOSYAL KAYGI DÜZEYLERİ İLE GELİR DURUMUNA İLİŞKİN BULGULAR

Tablo 4-23: Gelir Durumuna Göre Sosyal Kaygı Ölçeği Analizi

		Kareler Topl.	df	Kareler Ort.	F	Sig.
Olumsuz Değerlendirilme Korkusu	Gruplar Arası	81.34	2	40.67	.98	.38
	Grup içi	23037.23	554	41.58		
	Toplam	23118.57	556			
Genel Sosyal Kaygı ve Huzursuzluk Duyma	Gruplar Arası	48.18	2	24.09	1.10	.33
	Grup içi	12163.71	554	21.96		
	Toplam	12211.90	556			
Yeni Durumlarda Sosyal Kaçınma- Huzursuzluk Duyma	Gruplar Arası	140.56	2	70.28	2.73	.07
	Grup içi	14258.38	554	25.74		
	Toplam	14398.95	556			
Ergenler İçin Sosyal Kaygı	Gruplar Arası	557.29	2	278.64	1.48	.23
	Grup içi	104090.29	554	187.89		
	Toplam	104647.57	556			

Gelir durumuna göre ergenlerin sosyal kaygı puanları arasında anlamlı fark olup olmadığı tek yönlü ANOVA ile incelenmiştir. Tablo 4-23' e göre sosyal kaygı toplam puanı ve alt boyutlarında gelir durumuna göre anlamlı fark bulunmamıştır ($p > 0.05$). Ergenlerin gelir durumuna göre oluşan gruplar arasında sosyal kaygı puanları ve alt boyutları açısından anlamlı fark yoktur.

4.21. ERGENLERİN SOSYAL KAYGI DÜZEYLERİ İLE ANNE BABALARIN EĞİTİM DÜZEYİNE İLİŞKİN BULGULAR

Tablo 4-24: Anne Eğitim Durumuna Göre Sosyal Kaygı Ölçeği Analizi

	Olumsuz Değerlendirilme Korkusu	Genel Sosyal Kaygı ve Huzursuzluk Duyma	Yeni Durumlarda Sosyal Kaçınma-Huzursuzluk Duyma	Ergenler İçin Sosyal Kaygı
Chi-Square	6.299	5.001	12.242	7.955
Df	5	5	5	5
Asymp. Sig.	.278	.416	.032	.159
a. Kruskal Wallis Test				
b. Gruplama değişkeni: 4. Annenizin Eğitim Durumu				

Anne eğitim durumuna göre ergenlerde sosyal kaygı ve alt boyutlarında anlamlı farklılık olup olmadığını gösteren tabloda Kruskal Wallis H testi analizi kullanılmıştır. Analiz sonucunda anne eğitim durumuna göre gruplar arasında sosyal kaygı ve alt boyutlarına ilişkin istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 4-25: Baba Eğitim Durumuna Göre Sosyal Kaygı Ölçeği Analizi

	Olumsuz Değerlendirilme Korkusu	Genel Sosyal Kaygı ve Huzursuzluk Duyma	Yeni Durumlarda Sosyal Kaçınma-Huzursuzluk Duyma	Ergenler İçin Sosyal Kaygı
Chi-Square	1.302	4.496	1.492	2.489
Df	5	5	5	5
Asymp. Sig.	.935	.480	.914	.778
a. Kruskal Wallis Test				
b. Gruplama değişkeni: 5. Babanızın Eğitim Durumu				

Baba eğitim durumuna göre ergenlerde sosyal kaygı ve alt boyutlarında anlamlı farklılık olup olmadığını gösteren tabloda Kruskal Wallis H testi analizi kullanılmıştır. Analiz sonucunda baba eğitim durumuna göre gruplar arasında sosyal kaygı ve alt boyutlarına ilişkin istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>0.05$).

4.22. ERGENLERİN SOSYAL KAYGI DÜZEYLERİ İLE SOSYAL MEDYA ÜYELİĞİNE İLİŞKİN BULGULAR

Tablo 4-26: Sosyal Medya Üyeliğine Göre Sosyal Kaygı Ölçeği Analizi

	Sosyal Medya Üyelik	N	Ort.	Std. Sapma	T	Df	P
Olumsuz Değerlendirilme Korkusu	Evet	471	17.42	6.47	.85	555	.40
	Hayır	86	16.78	6.35			
Genel Sosyal Kaygı ve Huzursuzluk Duyma	Evet	471	11.39	4.79	1.20	555	.23
	Hayır	86	10.73	4.09			
Yeni Durumlarda Sosyal Kaçınma- Huzursuzluk Duyma	Evet	471	16.69	5.02	.994	555	.32
	Hayır	86	17.28	5.47			
Ergenler İçin Sosyal Kaygı	Evet	471	45.50	13.79	.44	555	.66
	Hayır	86	44.79	13.38			

Sosyal medya üyeliğine göre ergenlerin sosyal kaygı ve alt boyutlarında anlamlı fark olup olmadığı t-test ile incelenmiştir. Tablo 4-26' ya göre sosyal medya üyeliğine sahip olanlar ile olmayanlar arasında sosyal kaygı toplam puanında ve alt boyutlarında anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0.05$).

4.23. ERGENLERİN SOSYAL KAYGI DÜZEYLERİ İLE SOSYAL MEDYAYI KULLANIM SIKLIĞINA İLİŞKİN BULGULAR

Tablo 4-27: Sosyal Medya Kullanım Sıklığına Göre Sosyal Kaygı Ölçeği Analizi

		Kareler Toplamı	df	Kareler Ort.	F	Sig.
Olumsuz Değerlendirilme Korkusu	Gruplar Arası	99.39	5	19.88	.47	.80
	Grupiçi	22569.47	537	42.03		
	Toplam	22668.86	542			
Genel Sosyal Kaygı ve Huzursuzluk Duyma	Gruplar Arası	44.56	5	8.91	.40	.85
	Grupiçi	11999.64	537	22.35		
	Toplam	12044.21	542			
Yeni Durumlarda Sosyal Kaçınma- Huzursuzluk Duyma	Gruplar Arası	102.66	5	20.53	.79	.56
	Grupiçi	13941.57	537	25.96		
	Toplam	14044.23	542			
Ergenler İçin Sosyal Kaygı	Gruplar Arası	386.76	5	77.35	.40	.85
	Grupiçi	102996.98	537	191.80		
	Toplam	103383.75	542			

Sosyal medya kullanım sıklığına göre ergenlerin sosyal kaygı puanları arasında anlamlı fark olup olmadığı tek yönlü ANOVA ile incelenmiştir. Tablo 4-27' ye göre sosyal kaygı toplam puanı ve alt boyutlarında sosyal medya kullanım sıklığına göre anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0.05$). Ergenlerin sosyal medya kullanım sıklığına göre oluşan gruplar arasında sosyal kaygı puanları açısından anlamlı fark yoktur.

4.24. ERGENLERİN SOSYAL KAYGI DÜZEYLERİ İLE SOSYAL MEDYA KULLANIM SÜRELERİNE İLİŞKİN BULGULAR

Tablo 4-28: Sosyal Medya Kullanım Süresine Göre Sosyal Kaygı Ölçeği Analizi

		Kareler Toplamı	Df	Kareler Ort.	F	Sig.
Olumsuz Değerlendirilme Korkusu	Gruplar Arası	573.91	5	114.78	2.83	.02
	Grup içi	21520.75	530	40.61		
	Toplam	22094.67	535			
Genel Sosyal Kaygı ve Huzursuzluk Duyma	Gruplar Arası	268.16	5	53.63	2.44	.03
	Grup içi	11626.58	530	21.94		
	Toplam	11894.74	535			
Yeni Durumlarda Sosyal Kaçınma- Huzursuzluk Duyma	Gruplar Arası	98.22	5	19.64	.77	.57
	Grup içi	13584.26	530	25.63		
	Toplam	13682.47	535			
Ergenler İçin Sosyal Kaygı	Gruplar Arası	2020.62	5	404.12	2.18	.06
	Grup içi	98426.35	530	185.71		
	Toplam	100446.97	535			

Sosyal medya kullanım süresine göre ergenlerin sosyal kaygı ve alt boyutlarında anlamlı farklılık olup olmadığı tek yönlü ANOVA ile incelenmiştir.

Tablo 4-28' e göre olumsuz değerlendirilme korkusu ve G-SKHD alt boyutlarında anlamlı farklılık bulunurken ($p<0.05$), yeni durumlarda sosyal kaçınma-huzursuzluk duyma ve sosyal kaygı toplam puanında gruplar arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>0.05$).

Tukey testi sonucunda olumsuz değerlendirilme korkusu alt boyutunda 3-6 saat sosyal medya kullanan grup (X: 15.38) ile 6-12 saat sosyal medya kullanan grup (X: 19.97) arasında anlamlı fark bulunmaktadır.

Genel sosyal kaygı ve huzursuzluk duyma alt boyutunda ise yaklaşık yarım saat sosyal medya kullanan grup ile (X: 10.89) 6-12 saat sosyal medya kullanan grup (X: 13.41) arasında anlamlı fark bulunmuştur. Yine genel sosyal kaygı ve huzursuzluk duyma alt boyutunda yaklaşık bir saat kullanan grup ile (X: 10.92) 6-12 saat sosyal medya kullanan grup (X: 13.41) arasında anlamlı fark bulunmaktadır ($p<0.05$).

BÖLÜM V: TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. TARTIŞMA VE YORUM

Bu bölümde ergenlerin sosyal medyaya yönelik tutumları ile gelişmeleri kaçırma korkusu ve sosyal kaygıları arasındaki ilişki doğrultusunda elde edilen bulgular, ilgili literatür ile birlikte yapılan tartışma ve yorumlar bulunmaktadır.

5.1.1. ERGENLERDE GELİŞMELERİ KAÇIRMA KORKUSU, SOSYAL KAYGI VE SOSYAL MEDYAYI KULLANMAYA YÖNELİK TUTUMLARA İLİŞKİN TARTIŞMA VE YORUM

Araştırmada ergenlerin sosyal medyaya yönelik tutumlarının olumlu olduğu, düşük düzey gelişmeleri kaçırma korkusu ve orta düzeyde sosyal kaygıya sahip oldukları bulunmuştur. Ayrıca çalışmada sosyal medya tutumları ile sosyal kaygı ve gelişmeleri kaçırma korkusu arasında ters yönde anlamlı ilişkiler bulunmuş, sosyal medyaya olan tutum olumlu olarak arttıkça ergenlerin sosyal kaygı ve gelişmeleri kaçırma korkusu yaşama durumlarının azaldığı tespit edilmiştir. Başka bir ifadeyle ergenlerde sosyal kaygı ve gelişmeleri kaçırma korkusu arttıkça, sosyal medyaya olan tutumlarının olumsuz olma eğiliminde olduğu görülmüştür. Ayrıca sosyal kaygısı yüksek düzeyde olan ergenlerin gelişmeleri kaçırma korkusu düzeyinin de yüksek olduğu saptanmıştır. Ergenlerin sosyal kaygı düzeyi arttıkça sosyal medyaya tutumun alt boyutlarından olan paylaşım ihtiyacı ve sosyal yetkinlik düzeyi azalmaktadır. Sosyal kaygının alt boyutlarından olan olumsuz değerlendirilme korkusu arttıkça, sosyal medyada paylaşım ihtiyacının ve sosyal yetkinliğin azaldığı tespit edilmiştir. Yine sosyal kaygının alt boyutlarından olan genel durumlarda sosyal kaçınma ve huzursuzluk duyma arttıkça sosyal yetkinliğin azaldığı tespit edilmiştir. Gelişmeleri kaçırma korkusu yüksek düzeyde olan bireylerin sosyal medyada paylaşım ihtiyacının ve sosyal yetkinliğinin azaldığı tespit edilmiştir. Bireyde gelişmeleri kaçırma korkusu arttıkça sosyal kaygı alt boyutlarından olan olumsuz değerlendirilme korkusu ve genel durumlarda sosyal kaçınma, huzursuzluk duyma durumlarında arttığı tespit edilmiştir.

Literatür incelendiğinde sosyal kaygıyı yordayan içedönüklük, dışadönüklük, girişkenlik, sosyallik, utangaçlık kavramları da sosyal medya kullanım ve tutumları açısından değerlendirilmiştir. Sosyal medya tutumları ve sosyal kaygı arasındaki araştırma sonuçlarıyla benzerlik gösteren bulgulara bakıldığında; Çakmak (2014) yaptığı çalışmada yüksek düzey iletişim kaygısına sahip bireylerde sosyal medya kullanım sıklığının azaldığından bahsetmiş ayrıca bu bireylerin durum güncelleme, paylaşımında bulunma, yorum yazma gibi sosyal medya eylemlerini daha az gerçekleştirdiklerini ifade etmiştir. Valkenburg ve Peter (2007) yaptığı çalışmada sosyal kaygı düzeyi yüksek olan ergenlerin çevrimiçi iletişimi daha az kullandıklarını bildirmiş ama ergenler çevrimiçi iletişimin kendilerini samimiyetle açığa vurmalarında değerli bir kaynak olduğunu ifade etmişlerdir. Ruppel (2017) yaptığı çalışmada kendini açma davranışının internet ortamından ziyade yüz yüze etkileşimde daha yüksek olduğu ifade edilmiştir. Benzer şekilde sosyal kaygı ile çevrimiçi iletişim negatif yönde ilişkili bulunmuştur. Dışadönük ergenler artan çevrimiçi iletişimle ilişkilendirilmiş buna karşın sosyal kaygılı ergenlerin çevrimiçi iletişimi daha az kullandıkları bildirilmiştir (Valkenburg ve ark., 2005). Birnie ve Horvath (2002) yaptığı çalışmada girişkenlik, sosyallik düzeyi internette kurulan sosyal iletişimin sıklığı ile pozitif ilişkili olarak bulunmuştur. Chen ve arkadaşları (2012) tarafından yapılan çalışmada içedönük bireylerin paylaşım yapma ihtiyaçlarının dışadönük bireylere oranla daha düşük olduğu vurgulanmış ve dışadönük bireylerin daha fazla bilgi paylaştıkları saptanmıştır. Dışadönük bireylerin Facebook' ta ki sosyal etkinliklere daha fazla girme eğilimi gösterdiği ve bu siteyi sosyal bağları geliştirmek ve korumak için kullandığı keşfedilmiştir (Skures, Williams ve Wise, 2012).

Sosyal medya tutumları ve sosyal kaygı arasındaki araştırma sonuçlarıyla benzerlik göstermeyen bulgulara bakıldığında; Durak (2013) yaptığı çalışmada depresyon ve kaygı gibi psikopatolojik koşulların varlığının, internetin olumsuz kullanımına yatkınlığı arttırdığı ortaya konmuştur. Shaw ve arkadaşlarının (2015) yaptığı çalışmada yüksek sosyal kaygı belirtileri taşıyan bireylerin Facebook' ta harcadıkları sürenin arttığı ayrıca bu bireylerin pasif olarak (etkileşim olmadan diğer profilleri izlemekle) Facebook kullanımında bulunduğu tespit edilmiştir. Woods ve Scott (2016) tarafından yapılan çalışmada sosyal medyaya duygusal açıdan daha fazla yatırım yapan gençlerde daha düşük uyku kalitesi, daha düşük benlik saygısı ve

daha yüksek düzeyde kaygı ve depresyon görülmüştür. Papacharissi ve Rubin (2000) yüz yüze iletişimde daha az tatmin olan bireylerin interneti kişiler arası iletişimin alternatifini olarak kullandıklarını bulmuşlardır. Farklı araştırmalarda da yalnızlık ve sosyal kaygı çevrimiçi ilişkilerin oluşumunu öngörmektedir (Leary, 1983; McKenna ve Bargh, 2000). Bazı araştırmalar yoğun sosyal medya kullanımının sosyal katılımı ve yüz yüze etkileşimi azaltırken, yalnızlık ve izolasyonu arttırdığını vurgulamıştır (Morris, 2010; Turkle, 2011). İçedönük bireyler çevrimiçi iletişimde kendilerini daha özgürce ifade edebildiklerini bildirmiş (Gobby, 2006), utangaç insanların çevrimiçi ortamlarda daha az utandıkları ve daha yetkin sosyal iletişimler kurdukları ifade edilmiştir (Stritzke, Nguyen, Durkin, 2004). Kendini açma davranışının yüz yüze iletişimden ziyade internet ortamında daha yüksek sergilendiği belirtilmiştir (Nguyen ve ark., 2012). Yapılan çalışmalarda yalnız, depresyondaki ve utangaç bireylerin daha çok televizyon izledikleri, günlük yaşam ilişkilerinden kaçmak için internet ve teknolojiyi eğlence amaçlı kullandığı belirtilmiştir (Van Den Eijnden ve Vermulst, 2006; Vorderer, Klimmt ve Ritterfeld, 2004; Weaver, 2003). Saunders ve Chester (2008) yaptığı çalışmada utangaç kişilerin internet kullanımına bağımlı olma olasılığının daha yüksek olduğu ve çevrimiçi sosyal ilişki kurarken daha az engellenme hissettiklerini belirtmişlerdir (Aktaran: Vergeer ve Pelzer, 2009).

Genel olarak literatüre bakıldığında sosyal kaygı, internet üzerinden sosyalleşmeyle ilişkilendirilmiş gibi gözükmektedir. Yani sosyal kaygılı kişilerin interneti, sosyal açıdan telafi edici bir mekanizma olmaktan ziyade mevcut sosyalleşmeyi teşvik eden bir araç olarak gördüğünü göstermektedir. Yine de bu durum, sosyal kaygılı olan kişilerin sosyal ihtiyaçlarını gidermek için interneti kullandıkları yönündeki iddialar için çok az destek vermektedir. Daha önce de belirtildiği gibi, sosyal kaygılı bireyler toplumdan soyutlanmış oldukları için, internette kendini ifade etmek konusunda biraz daha özgür hissedebilirler. Ancak, sosyal medyayı kullanmaları her zamanki sayıdaki toplumsal temaslarını arttırmamaktadır. İnternetin, utangaçlıklarını ve sosyal becerilerini test edebilecekleri bir yer olduğu yönündeki öneriye rağmen, en kaygılı bireyler bile sosyal iletişim için internette tam olarak yararlanamayabilirler (Birnie ve Horvath, 2002). Bunun sebebi belki de internet ortamındaki sosyal iletişimin, çeşitli sosyal girişimleri denemekten kaçınan sosyal kaygılı insanlar için hala çok ürkütücü olması olabilir. Ya da sosyal

kaygılı insanlar internetin sosyal yönde kullanımının faydalarını fark etmeyebilir veya herhangi bir ortamda toplumsal olarak büyük ölçüde iletişim kurmak istemeyebilirler. Sosyal kaygı belki de varsayılabilceği gibi internet sosyal iletişimde azaltılabilecek bir olgu değildir. Sonuç olarak sosyal kaygı ve çevrimiçi-çevrimdışı ilişkiler arasındaki fark gelecekteki araştırmalarda derinlemesine incelenebilecek önemli bir alan olarak gözükmektedir.

Araştırmada sosyal medya tutum ölçeğinin alt boyutlarından biri olan paylaşım ihtiyacı ile olumsuz değerlendirilme korkusu arasında ters yönde ilişki bulunmaktadır. Bireylerin sosyal medya ortamında yapılan olumsuz değerlendirilmelerden çekinerek, paylaşımı azalttığı söylenebilir. Yine çalışmamızda ortaya çıkan gelişmeleri kaçırma korkusu ile sosyal yetkinlik ve paylaşım ihtiyacı arasındaki ters yöndeki ilişkiden, gelişmeleri kaçırma korkusu yüksek olanların paylaşım ihtiyaçlarının ve sosyal yetkinliklerinin düşük olduğu söylenebilir. Bu da gelişmeleri kaçırma korkusu seviyesi yüksek olan bireyin sosyal medyada paylaşımından ziyade daha çok izleme, takip etme davranışında bulunduğu izlenimini vermektedir. Bununla ilgili literature bakıldığında; Verduyn ve arkadaşları (2015) çalışmasında Facebook pasif kullanımının başkalarına imrenme davranışına sebep olduğunu ve depresyon hissine yol açtığını bulmuştur. Facebook üzerinde devamlı olumlu sunumlara maruz kalan kullanıcıların yetersizlik ve yoksunluk hissi ürettiği, aynı zamanda bu bireylerin başkalarının kendinden daha iyi yaşadıklarını düşünmeye eğilimli olduğu görülmüştür (Chen ve Lee, 2013). Birçok Facebook kullanıcısı, siteyi bireyleri ve eski arkadaşlarının neler yaptığı, nasıl görüldüğü ve nasıl davrandıklarını görmek için bir gözetleme aracı olarak kullanmaktadır (Joinson, 2008). Ryan ve Xenos (2011), Facebook kullanıcısının aktif sosyal katılımını (durum, duvar, yorumlar, fotoğraf ekleme gibi) yalnızlık ile negatif olarak ilişkilendiğini, pasif katılımın (gruplar, oyunlar gibi) ise bunun tersini gösterdiğini belirtmişlerdir. Aynı şekilde, Burke ve ark. (2010) aktif Facebook kullanımının (mesaj yazma ve güncellenme durumu) yalnızlığı azalttığını ancak pasif kullanımın (bir arkadaşınızın duvarını okumak ve fotoğrafları görüntülemek) yalnızlık hissini yoğunlaştırdığını ifade etmiştir. Bu araştırmalara ek olarak Deters ve Mehl (2013) tasarladığı deneyde katılımcıların sık sık durum güncellemelerinin yalnızlığı azalttığını bulmuştur; çünkü bireyler bu şekilde arkadaşlarıyla daha fazla ilişki kurduklarını hissettiklerini belirtmişlerdir.

Araştırma sonucunda bulgulara bakıldığında sosyal yetkinlik düzeyi yüksek olan bireyin sosyal kaygı ve gelişmeleri kaçırma korkusu düzeyinin düşük olduğu varsayımına ulaşılmaktadır. Gosling ve arkadaşları (2011) tarafından yapılan çalışmada dışadönük bireylerin sosyalleşmek amacıyla daha fazla sosyal medya kullandıkları, daha fazla arkadaş ekledikleri ve daha fazla paylaşımda buldukları ayrıca haber akışını ve beğenileri daha fazla takip ettikleri bulunmuştur (Aktaran: Düşünceli, 2016). Sosyal yetkinlik düzeyi yüksek olan kişilerin sosyal kaygı düzeyinin düşük olması beklenen bir durumdur. Ancak sosyal yetkinlik düzeyi yüksek kişilerin fazla sosyal medya kullanımları dikkate alındığında gelişmeleri kaçırma korkusu düzeylerinin yüksek olması beklenirken daha farklı bir sonuca ulaşılmıştır. Yüksek sosyal yetkinliğe sahip bireyler için daha fazla Facebook iletişimi kullandığı ve daha az yüz yüze iletişimi tercih ettiği ifade edilmiştir (Ruppel, 2015). Bu iki kanalın kullanımı arasında nedensel bir ilişki olup olmadığı açık değildir, öyle ki birinin kullanılması diğerinin kullanımında azalma teşvik eder. Önceki araştırmalar, Facebook'ta harcanan zamanın çoğunluğunun başkalarıyla etkileşimde bulunmak yerine, pasif gözlemler (birinin haber akışını okumak gibi) olduğunu keşfetmiştir (Pempek, Yermolayeva ve Calvert, 2009). Bu nedenle, toplumsal yeterliliğe sahip kişilerin bu pasif etkinliğin yerini, yüz yüze daha aktif iletişimle değiştirmeleri söz konusu olabilmektedir.

Araştırmamızda gelişmeleri kaçırma korkusu ile sosyal kaygı arasında pozitif ilişki bulunmuştur. Buradan gelişmeleri kaçırma korkusu yüksek olan bireylerin sosyal kaygılarının da yüksek olabileceği söylenebilir. Gelişmeleri kaçırma korkusu bireylere güncel kalabilmek için telefonlarını ya da sosyal medya sitelerini takıntılı bir şekilde kontrol etmelerini önermektedir. Oberst ve arkadaşlarının (2017) araştırmasında ergenlerde ağır sosyal medya kullanımının gelişmeleri kaçırma korkusu ile anksiyete ve depresyon gibi psikopatolojilere aracılık ettiği bulunmuştur. Baker ve arkadaşlarının (2016) yaptığı çalışma ile yüksek düzeyde gelişmeleri kaçırma korkusu ile yoğun depresyon belirtileri arasında ilişki ortaya konmuştur. Rosen ve arkadaşları (2013) yaptığı araştırma sonucunda özellikle Facebook kullanıcılarının teknolojiye karşı daha çok olumlu tutum gösterdikleri aynı zamanda sosyal medyayı yeterince sık kontrol etmediklerine dair yüksek kaygı duydukları bulunmuştur. Sosyal medya tutumunun olumlu olmasının günlük medya kullanım oranı ve internet bağımlılığı ile

pozitif bir ilişkiye sahip olduğu ortaya konmuştur. Ayrıca bir görevi bitirmeden diğerine geçmeyi ya da aynı anda birden fazla görev yapmayı tercih edenlerin daha fazla sosyal medya ve teknoloji kullanımının mevcut olduğu ve bu kişilerin teknolojiyi yeterince sık kontrol edemedikleri konusunda yüksek kaygıya sahip olduğu ortaya konmuştur. Aynı ölçeği kullanan Costa ve arkadaşlarının (2016) çalışmasında da ergenlerin teknoloji kullanımında olumlu tutum içerisinde oldukları görülmüştür. Ayrıca olumlu tutumlar ile kaygı/bağımlılık faktörleri arasında yüksek ilişki bulunduğunu belirtmişlerdir. Gerçekten de yakın tarihli araştırmalar, kullanıcıların akıllı telefon cihazlarından uzaklaştıklarında, özellikle akıllı telefonları yoğun kullananlar için, bu tür bağlantıların kaygı duygularıyla ilişkili olduğunu göstermektedir (Cheever ve arkadaşları, 2014). Araştırmalarda kişilerin akıllı telefonlarına nasıl bağımlılık geliştirebileceğine ilişkin bir açıklama olarak gelişmeleri kaçırma korkusu gösterilmiş, bu durumda oluşan kaygının sosyal medya siteleri gibi çeşitli teknolojileri sürekli kontrol etmekle bağlantılı olduğu vurgulanmıştır. Gelişmeleri kaçırma korkusuna ek olarak araştırmacılar nomofobi olarak adlandırılan mobil cihazlara bağımlılık ile ilgili yeni bir tanım ortaya atmışlardır. Bu bozukluk teknolojiyle teması koparmaya ilişkin patolojik korku, endişe ve rahatsızlık duyma anlamına gelmektedir (King ve ark., 2013). Clayton ve arkadaşlarının (2015) yaptığı çalışmada akıllı telefon kullanıcılarına verilen görev esnasında çalan telefonlarını cevaplayamadığında, kalp atış hızı, kan basıncının ve kaygı durumlarının arttığı bildirilmiştir. Ayrıca gelişmeleri kaçırma korkusu düzeyi yüksek olan bireyler, sosyal medyada olumlu sosyal etkileşimlere katılan kişileri yakından takip etmekte ve daha fazla başkaları tarafından onaylanma ihtiyacı göstermişlerdir. Bu onaylanma ihtiyacı ise, olası bir bağımlılığa götürebilecek şekilde sosyal medyanın artan bir şekilde kullanımına neden olmuştur (Lai ve ark., 2016). Bu bilgiler ışığında bireylerin sosyal medyaya atfettikleri önem gelişmeleri kaçırma korkusu yaşamalarına sebep olmakta ve gelişmeleri kaçırmaktan korkan birey yüksek kaygı yaşamaktadır. Bireydeki gelişmeleri kaçırma korkusu internet ortamındaki faaliyetlerini arttırmaktadır. Buradan gelişmeleri kaçırma korkusunun internet bağımlılığının başlangıcı ya da hafif hali olabileceği düşüncesi akla gelmektedir. Gelecekteki çalışmalar için bu husus araştırılmaya değer önemli bir noktadır.

5.1.2. ERGENLERİN SOSYAL MEDYA KULLANMAYA YÖNELİK TUTUMLARI İLE BAZI DEĞİŞKENLERE İLİŞKİN TARTIŞMA VE YORUM

Bu bölümde ergenlerin sosyal medya kullanmaya yönelik tutumları sırasıyla cinsiyete, yaşa, gelir durumuna, anne ve baba eğitim durumlarına, sosyal medya üyelik durumuna, sosyal medya kullanım sıklığına ve sosyal medya kullanım sürelerine göre araştırma bulguları yorumlanmış ve ilgili literatürle tartışılmıştır.

Ergenlerin cinsiyete göre sosyal medyaya yönelik tutumları incelenmiş buna göre sosyal yetkinlik alt boyutunda kızlar ile erkekler arasında kızlar lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu sonuç kız öğrencilerinin erkek öğrencilere oranla sosyal yetkinliklerinin daha yüksek olduğu şeklinde yorumlanabilir. Sosyal medyaya yönelik genel tutumlarında ise kızlar ile erkekler arasında yine kızlar lehine anlamlı fark vardır. Paylaşım ihtiyacı, öğretmenlerle ilişki ve sosyal izolasyon alt boyutlarında anlamlı fark bulunmamıştır. Araştırmanın bulgularına göre kızların sosyal medyaya yönelik tutumlarının erkeklere oranla daha olumlu seviyede olduğu söylenebilir. Araştırmada her ne kadar kızlar lehine sonuçlar ortaya çıksada çalışma yapılan grupta kızların sayısının erkeklere oranla fazla olmasının da bu sonuçları ortaya çıkarmış olabileceği gözönünde bulundurulmalıdır.

Araştırma bulgularıyla benzer çalışmalara bakıldığında; Boneva ve Kraut tarafından yapılan bir araştırmada, kadınların erkeklerden daha fazla Facebook gibi çevrimiçi araçları kullanma durumu daha yüksek bulunmuştur. Rosen ve arkadaşlarının (2011) yaptığı çalışmada kadınların daha fazla fotoğraf paylaştıklarını ve sosyal paylaşım sitelerinde erkeklerden daha fazla zaman harcadıklarını tespit etmişlerdir. Strayhorn (2012) tarafından üniversite öğrencilerinde yapılan araştırmada, kız öğrencilerin sosyal paylaşım sitelerini erkeklerden daha sık kullandıkları ortaya konmuştur. McAndrew ve Jeong (2012) tarafından yapılan araştırmada, kadınların daha fazla başkalarının ilişki durumuyla ilgilendiği ve başkalarının etkinliklerini erkeklerden daha çok takip ettikleri ifade edilmiştir. Ayrıca, profil resimlerini izlemek düzenlemek için daha fazla zaman harcadıkları ve erkeklere kıyasla başkalarının eğitim ve kariyer başarılarına daha fazla ilgi duydukları belirtilmiştir (Raymer, 2015).

Araştırma sonuçlarına benzer olmayan çalışmalara bakıldığında bulguların çoğunluğunda erkeklerin kızlara oranla sosyal medya tutumlarının daha olumlu olduğu bulunmuştur (Kahyaoğlu ve Çelik, 2011; Tanrıverdi, 2012; Argın, 2013; Zorbaz, 2013). Yine Sherman ve arkadaşlarının (2000) yaptığı çalışmada erkeklerin teknolojiyi kadınlara oranla daha sık kullandıkları ve daha olumlu tutuma sahip oldukları ifade edilmiştir. Slate ve arkadaşları (2002) benzer şekilde erkeklerin kadınlara göre daha olumlu tutumlara sahip olduklarını ve internet kullanımı ile ilgili olarak kadınlara oranla daha rahat olduklarını bildirmişlerdir. Jackson (2001) yaptığı çalışmada kadınların teknoloji kullanımına yönelik kaygısının ve yeterliliğinin erkeklere oranla daha fazla olduğunu ve teknolojiye olan tutumlarının daha olumsuz olduğunu belirtmiştir. Kadın ve erkek tutum farklılığının özünde toplumsal cinsiyet rollerinin etkisi, erkeklerin teknolojiye ilgilerinin daha fazla olması ve erişim imkanlarının daha kolay olması gibi nedenler olabilir. Toplumsal cinsiyete dayalı düşüncelerin teknoloji performansı üzerindeki etkisinin araştırılmasını içeren Cooper (2006) çalışmasında, kadınların teknoloji kullanımı ile ilgili olumsuz düşüncelerinin belirlenmesi ve toplumsal olarak güçlendirilmesi durumunda erkek ve kadın arasındaki çeşitli sayısal uçurumların kapatılmasına katkıda bulunabileceği gösterilmiştir.

Literatüre bakıldığında, Jackson ve arkadaşlarının (2011) yaptığı çalışmada kadın ve erkek üniversite öğrencilerinin interneti eşit derecede fakat farklı şekilde kullandıklarını belirtmiştir. Kadınların interneti daha iletişimsel kullandıklarına dair kanıtların olduğunu bildirmişlerdir. Fortson ve arkadaşlarının (2007) araştırmasında bir eğilimden bahsedilmiş; kadın üniversite öğrencilerinin iletişimsel ve eğitsel amaçlarla çevrimiçi olma olasılığı daha yüksekken, erkek öğrencilerin interneti eğlence kaynağı olarak kullanma oranı daha yüksek bulunmuştur. Yine aynı çalışmada erkeklerin interneti kadınlara göre daha geniş bir yelpazede kullandıkları sonucuna varılmıştır. Bressers ve Bergen (2002), erkek üniversite öğrencilerinin okul gazetelerinin çevrimiçi sürümlerini kadınlara oranla daha çok okumakta ve interneti oyun, spor, kişisel, finans, bilgisayar/teknoloji, siyaset ve yetişkinlere uygun içerikler ekseninde kullandıkları ifade edilmiş. Kadınların ise erkeklere göre internette genelde aile ve çocuk ile ilgili bilgileri daha fazla araştırdıkları ifade edilmiştir. Ayrıca erkek ve kadın öğrencilerin internette neredeyse aynı miktarda zaman harcadıklarını belirtmişlerdir.

Cotten ve Jelenewicz (2006) kız öğrencilerin erkeklere göre oyun sitelerinde daha az zaman harcadıklarını belirtmiştir. Buradan kız ve erkeklerin sosyal medya tutumlarının kullanım amacına göre de değişebileceği varsayımı akla gelmektedir.

Araştırma sonucunda ergenlerin yaşa göre sosyal medyaya yönelik tutumları arasında sosyal yetkinlik alt boyutunda anlamlı ilişki bulunmuş. Paylaşım ihtiyacı, sosyal izolasyon ve sosyal medyaya yönelik tutumlarında yaşlar arasında anlamlı fark bulunamamıştır. Sosyal yetkinlik alt boyutunda 15 ve 17 yaşındaki öğrencilerin 18 yaşındaki öğrencilere göre daha yüksek sosyal yetkinliğe sahip olduğu söylenebilir. Bu bulgulara bakılarak yaşın artması ile bireyde sosyal yetkinlik açısından bir gerileme olduğu görülmektedir. Literatürde benzer çalışmalara rastlanmaktadır (Argın, 2013; Ökte, 2014; Atalay, 2014). Bu durum yaşın artması ile birlikte bireyin başkalarından onay alma, takdir edilme ihtiyacının azalması ile ilişkilendirilebilir. Ayrıca yaşın ilerlemesi sosyal medya kullanımında bilgi ve deneyimlerin artmasıyla bireylerin tutumlarının değişebileceğini düşündürmektedir. Bununla birlikte çalışma yapılan gruptaki 18 yaşındaki ergenlerin diğerlerine göre sayısının az olmasının sonucu etkilemiş olabileceği dikkate alınmalıdır.

Araştırma sonucunda ergenlerin gelir durumuna göre sosyal medyaya yönelik tutumları arasında sosyal yetkinlik ve sosyal medyaya yönelik tutum toplam puanında anlamlı fark bulunmuştur. Orta gelir grubunun yüksek gelir grubuna göre sosyal yetkinliğinin daha yüksek olduğu söylenebilir. Düşük gelir grubunun sosyal medyaya yönelik tutumlarının yüksek gelir grubuna göre daha olumlu olduğu söylenebilir. Literatüre bakıldığında Tanrıverdi (2012) yaptığı çalışmada internet bağımlılığının yüksek gelir grubunda arttığını ifade etmiştir. Ökte (2014) çalışmasında sosyal medya tutumları ile gelir düzeyi arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır. Argın (2013) yaptığı çalışmada ise sosyal medya tutumlarının gelir durumuna göre farklılaşmadığı fakat sosyal izolasyon alt boyutunda düşük gelir seviyesi lehine farklılık tespit edilmiştir. Araştırmamızdaki bulgular değerlendirildiğinde düşük gelir grubundaki öğrencilerin sosyal medyaya olan tutumlarının daha yüksek olduğu görülmüştür, bu durumun sosyal medya sitelerine erişimin kolay ve ücretsiz olmasından kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Araştırma sonucunda ergenlerin anne ve baba eğitim durumuna göre gruplar arasında sosyal medyaya yönelik tutumda anlamlı farklılık bulunmamıştır. Buradan ergenlerin anne ve babalarının eğitim durumlarının sosyal medyaya yönelik tutuma etkisinin olmadığı görülmektedir. Literatüre bakıldığında da benzer sonuçlara ulaşılmıştır (Tanrıverdi, 2012; Argın, 2013; Ökte, 2014).

Araştırma sonucunda ergenlerin sosyal medyaya yönelik tutumda sosyal medya üyeliği olanlar ile olmayanlar arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır. Sosyal medya üyeliği olmayanların sosyal medyaya olan tutumlarının daha olumlu seviyede olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca sosyal medya üyeliği olmayan bireylerin paylaşım ihtiyacının, sosyal medya üyeliği bulunan bireylere oranla daha fazla olduğu bulunmuştur. Yine sosyal medya üyeliği olmayanların, sosyal medya üyeliği olanlara göre daha yüksek sosyal yetkinliğe sahip oldukları bulunmuştur. Öğretmenlerle ilişki ve sosyal izolasyon alt boyutlarında sosyal medya üyeliği olanlar ile olmayanlar arasında anlamlı fark bulunmamaktadır. Literatüre bakıldığında, Argın (2013) yaptığı çalışmada sosyal medya sitesine üye olan öğrencilerin sosyal medya tutumlarının daha olumlu olduğu ortaya konmuştur. Buna karşın Saraç (2014) tarafından yapılan araştırmada ise sosyal medya sitesi üyeliği bulunmayanların sosyal medya tutumlarının daha olumlu olduğu bulunmuştur. Bu çalışmaya paralel olarak araştırmamızın bulgularında sosyal medya üyeliği bulunmayanların sosyal medya tutumlarının daha olumlu olduğu görülmüştür. Bu farklılık sosyal medyanın içinde bulunmayan kişilerin sosyal medyaya karşı daha cazip ve olumlu tutumlar geliştirdikleri şeklinde yorumlanabilir.

Çalışmamızda ergenlerin sosyal medyaya yönelik tutumları, sosyal medya kullanım sıklığı ve süresi azaldıkça olumlu hale gelmektedir. Sosyal medyaya daha çok giren ve daha çok süre harcayanların paylaşım ihtiyaçları azalmaktadır. Buna göre bireylerin sosyal medyanın olumsuzluklarına maruz kalıp tutumlarını ve katılımlarını olumsuz yönde etkileyebileceği varsayımını düşündürmektedir. Araştırma sonuçlarına bakıldığında ergenlerin sosyal medya kullanım sıklığına göre paylaşım ihtiyacı, sosyal yetkinlik ve sosyal medyaya yönelik genel tutumunda anlamlı fark bulunmuştur.

Bulgulara göre sosyal medyayı sık kullanan grubun diğer tüm kullanım sıklıklarına göre daha az paylaşım ihtiyacı olduğu ve daha yüksek sosyal yetkinliğe sahip olduğu görülmektedir. Literatüre bakıldığında; Argın (2013) yaptığı çalışmada benzer sonuçlara ulaşılmış, sosyal medya sitelerini her gün bir kereden fazla kullanan kişilerin sosyal yetkinlik düzeyleri ayda birkaç kere kullanan kişilere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Yine araştırmamızda sosyal medyayı en sık kullanan grubun sosyal medya tutumunun diğer kullanım sıklıklarına oranla daha olumsuz olduğu bulunmuştur. Dolayısıyla verilere bakıldığında sosyal medya kullanım sıklığının artması sosyal medyaya olan tutumun düşmesine neden olduğu görülmektedir. Argın (2013) yaptığı çalışmada farklı bir sonuca ulaşılmış, sosyal medya sitelerini her gün ve haftada en az bir kere kullanan öğrencilerin tutumları, ayda birkaç kere kullanan öğrencilere göre daha olumlu bulunmuştur. Çalışmada ergenlerin sosyal medya kullanım süresine göre sosyal medyaya yönelik tutumları incelendiğinde, günde 15 dakikadan az kullananların sosyal medyaya yönelik olumlu tutumları diğer gruplardan daha fazladır. Kısacası sosyal medyada geçirilen zamanın artması, bireyin sosyal medya tutumlarını olumsuz yönde etkilemektedir. Literatüre bakıldığında benzer bulgulara Saraç (2014) çalışmasında da rastlanmıştır. Fakat yaygın literatürde sosyal medyayı kullanım süresinin artması sosyal medyaya olan tutumu olumlu olarak yükselttiği görülmüştür (Gürgün ve İşman, 2008; Argın, 2013; Atalay, 2014). Sosyal medyayı günde 15 dakikadan az kullananların paylaşım ihtiyacı ve sosyal yetkinlik düzeyi diğer gruplardan daha fazladır. Buradan sosyal medyayı en az kullanan grubun, sosyal medyayı kullanım amacının paylaşım ihtiyacını gidermek şeklinde olabileceği yorumu yapılabilir.

Çalışmamızda ergenlerin sosyal medyada geçirdikleri süre arttıkça, sosyal yetkinlik düzeylerinin azaldığı ve sosyal izolasyon seviyelerinin arttığı bulunmuştur. Literatüre bakıldığında Atalay (2014) ve Argın (2013) çalışmalarında da benzer sonuçlara ulaşılmış, sosyal medyada geçirilen süre arttıkça sosyal izolasyon durumunun da arttığı tespit edilmiştir. Daha önce de belirtildiği gibi bazı araştırmalar yoğun sosyal medya kullanımının sosyal katılımı ve yüz yüze etkileşimi azaltırken, yalnızlık ve izolasyonu arttırdığını vurgulamıştır (Morris, 2010; Turkle, 2011).

Oberst ve arkadaşlarının (2017) araştırmasında ergenlerde ağır sosyal medya kullanımının gelişmeleri kaçırma korkusu ile anksiyete ve depresyon gibi psikopatolojilere aracılık ettiği bulunmuştur. Dolayısıyla bireyin sosyal izolasyonunun artması, bireyde sosyal kaygı durumunun ortaya çıkması ve gelişmeleri kaçırma korkusuna sahip olması olasılığını akla getirmektedir.

5.1.3. ERGENLERİN GELİŞMELERİ KAÇIRMA KORKUSU DÜZEYLERİ İLE BAZI DEĞİŞKENLERE İLİŞKİN TARTIŞMA VE YORUM

Bu bölümde ergenlerin gelişmeleri kaçırma korkusu sırasıyla cinsiyete, yaşa, gelir durumuna, anne ve baba eğitim durumlarına, sosyal medya üyelik durumuna, sosyal medya kullanım sıklığına ve sosyal medya kullanım sürelerine göre araştırma bulguları yorumlanmış ve ilgili literatürle tartışılmıştır.

Çalışmada cinsiyet değişkeni ile gelişmeleri kaçırma korkusu arasındaki ilişkiye bakıldığında kızlar ve erkekler arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Literatürde benzer sonuçlara, Gökler ve arkadaşlarının (2016) yaptığı çalışmada rastlanmıştır. Benzer olmayan çalışmalara bakıldığında ise, Przybylski ve arkadaşlarının (2013) yaptığı çalışmada erkeklerde yüksek düzey gelişmeleri kaçırma korkusu oranı bulunmuştur.

Ergenlerin yaş gruplarına göre sosyal ortamlarda gelişmeleri kaçırma korkusu arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Bu sonuca paralel olarak Gökler ve arkadaşlarının (2016) yaptığı çalışmada da gelişmeleri kaçırma korkusu ile yaş değişkeni arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır. Buna karşın Przybylski ve arkadaşlarının (2013) yaptığı çalışmada gelişmeleri kaçırma korkusu düzeyi özellikle gençlerde hatta genç erkeklerde en yüksek düzeyde görülmüştür.

Ergenlerin gelir durumu, anne ve baba eğitim durumlarına göre gelişmeleri kaçırma korkusu arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Buradan ergenlerin anne ve baba eğitim durumlarının sosyal ortamlarda gelişmeleri kaçırma korkusuna etkisinin olmadığı görülmektedir. Literatürde bu değişkenlerle ilgili çalışmaya rastlanmamıştır.

Ergenlerin sosyal medya üyeliği olanlar ile olmayanlar arasında gelişmeleri kaçırma korkusuna ilişkin durum incelendiğinde, anlamlı fark bulunmamıştır.

Sosyal medya ile ilgili bir kavram olan gelişmeleri kaçırma korkusunun sosyal medya üyeliği olanların lehine bir sonuç ortaya çıkması durumu beklenirken, üyelik durumunun gelişmeleri kaçırma korkusunun üzerinde etkisi olmaması durumu, yeterince sosyal medya üyeliği olmayan kesime ulaşamamış olabileceğini ve gerekli karşılaştırmanın tam olarak yapılamadığını akla getirmektedir.

Araştırma sonucunda ergenlerin sosyal medya kullanım süresine göre sosyal medya ortamlarında gelişmeleri kaçırma korkusu arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Bununla beraber ergenlerin sosyal medya kullanım sıklığı ile gelişmeleri kaçırma korkusu arasında anlamlı fark bulunmuştur. Ergenlerde sosyal medya kullanım sıklığı arttıkça gelişmeleri kaçırma korkusunun da arttığı söylenebilir. Literatüre bakıldığında; Przbylski ve arkadaşları (2013), gelişmeleri kaçırma korkusunun sosyal medya kullanımının arkasındaki itici bir güç olduğunu belirtmişlerdir. Oberst ve arkadaşlarının (2017) yaptığı çalışmada sosyal medyanın aşırı kullanımının yüksek düzeyde gelişmeleri kaçırma korkusu ile ilişkili olduğu vurgulanmıştır. Yine Baker ve arkadaşlarının (2016) yürüttüğü araştırmada gelişmeleri kaçırma korkusu ile sosyal medyada harcanan zaman arasında pozitif yönde bir ilişki ortaya konmuştur. Ugent (2015) yaptığı çalışmanın sonucunda gelişmeleri kaçırma korkusunun ergenlerde problemlili sosyal medya kullanımını açıklamada rol oynayabileceğini göstermiştir. Araştırma sonucu bu çalışmaların bulgularını destekler niteliktedir.

5.1.4. ERGENLERİN SOSYAL KAYGI DÜZEYLERİ İLE BAZI DEĞİŞKENLERE İLİŞKİN TARTIŞMA VE YORUM

Bu bölümde ergenlerin sosyal kaygı düzeyleri sırasıyla cinsiyete, yaşa, gelir durumuna, anne ve baba eğitim durumlarına, sosyal medya üyelik durumuna, sosyal medya kullanım sıklığına ve sosyal medya kullanım sürelerine göre araştırma bulguları yorumlanmış ve ilgili literatürle tartışılmıştır.

Çalışmada ergenlerin cinsiyete göre sosyal kaygı ve alt boyutlarında anlamlı farklılık olup olmadığı incelendiğinde, olumsuz değerlendirilme korkusu alt boyutunda, genel sosyal kaygı ve huzursuzluk duyma alt boyutunda ve sosyal kaygı toplam puanında kızlar ve erkekler arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır.

Bu sonuca göre kızların sosyal kaygılarının erkeklerden daha az olduğu söylenebilir. Yine kızların olumsuz değerlendirilme korkusunun ve genel sosyal kaygı huzursuzluk duymaya ilişkin durumunun erkeklerden daha az olduğu ifade edilebilir. Araştırma bulgularıyla benzer çalışmalara bakıldığında; Dilbaz ve Güz (2002) araştırmasında kadınların erkeklere oranla sosyal kaygı düzeyinin daha fazla olduğu belirtilmiştir. Mazalin ve Moore (2004) yaptığı çalışmada erkeklerde kızlara oranla daha yüksek sosyal kaygı durumu ortaya koymuştur. Aydın ve Tekinsav-Sütçü (2007) yaptığı çalışmada erkeklerin genel sosyal kaygı ve huzursuzluk duyma alt boyutunun kızlara oranla daha yüksek olduğu saptanmıştır. Subaşı (2007) çalışmasında erkeklerin sosyal kaygı düzeyini kızların sosyal kaygı düzeyinden daha yüksek bulmuştur. Tunç (2015) kadın üniversite öğrencilerinin sosyal kaçınma düzeylerinin erkeklere oranla yüksek olduğu tespitinde bulunmuştur.

Araştırma bulgularıyla benzer olmayan çalışmalara bakıldığında ise; Greca ve Lopez (1998) çalışmasında, kız öğrencilerin erkeklere göre daha fazla sosyal kaygı yaşadıklarını ifade etmişler. İzgiç ve arkadaşlarının (2000) yaptığı çalışmada sosyal kaygının kadınlarda erkeklerden daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Mehtalia ve Vankar (2004), sosyal kaygı bozukluğunu ergenlerde yaygın görülen bir bozukluk olarak sonuçlandırdığı çalışmasında; sosyal kaygının kız ve erkekte eşit olarak bulunduğunu ortaya koymuştur. Aydın ve Tekinsav-Sütçü (2007) yaptığı çalışmada kızların olumsuz değerlendirilme korkusu alt boyutunun erkeklere oranla daha yüksek bulunduğu belirtilmiştir. Çankaya (2007), Baltacı (2010) ve Göktürk (2011) araştırmasında ergenlerin cinsiyete göre sosyal kaygı düzeyinin farklılık göstermediğini ifade etmiştir. Sosyal kaygı ile ilgili araştırmalarda cinsiyet açısından oluşan bu farklılığı Leary öz sunum kavramı ve kültürel farklılıklarla açıklamaya çalışmıştır (Aktaran: Subaşı, 2007). Bu açıklamaya göre toplumsal cinsiyet rollerinin kazanımı ve kadın erkeğin toplumsallaşma yolunda, çevrenin beklentileri, gösterilen tepkiler ve diğerleri üzerinde bırakılmak istenen izlenimler kültürden kültüre değişiklik göstermekte ve cinsiyet rollerini farklı yönde etkilemektedir. Bu sebeple yeni yetişen kuşakta eski toplumsal rollerin değişebileceği kızların daha aktif rol olarak erkeklere oranla sosyalleşme sürecini daha kolay tamamlayabileceği düşünülmektedir. Ayrıca çalışma yapılan grupta kız öğrenci sayısının fazla olması bulguları etkileme açısından dikkate alınmalıdır.

Çalışmada yaşa göre ergenlerin yaş grupları ile sosyal kaygı ve alt ölçekleri arasındaki ilişki incelendiğinde anlamlı fark bulunmaktadır. Bulgulara bakıldığında ergenlerin yaşı arttıkça sosyal kaygı düzeylerinin azaldığı görülmüştür. Yapılan araştırmalar sonucu sosyal kaygının başlangıç yaşının 12.3 ile 15.7 arasında değişebildiği görülmektedir (Flanagan ve ark., 2008). Ümmet (2007) yaptığı çalışmada benzer sonuca ulaşılmış yaş arttıkça sosyal kaygı düzeyinin azaldığı bulunmuştur. Gümüş (1997) ve Erözkan (2009) araştırmasında ise sosyal kaygı düzeyinin yaşa göre farklılaşmadığı ifade edilmiştir. Küçük yaş grubunda ergenin yeni ortama girme, kabul görme, arkadaş edinme durumlarına maruz kaldığı gözönüne alınırsa bu yaş grubu için sosyal kaygı düzeyinin yüksek olması beklenen bir durum oluşturmaktadır.

Çalışmada ergenlerin sosyal kaygı ve alt boyutlarında gelir durumuna göre anlamlı fark bulunmamıştır. Çalışmanın bulgusuna paralel olarak Subaşı (2007) ve Göktürk (2011) ailenin gelir düzeyinin sosyal kaygıyı yordamadığı sonucuna ulaşmıştır. Araştırmayla benzer olmayan çalışmalara bakıldığında; İzgiç ve arkadaşlarının (2000) yaptığı çalışmada düşük ekonomik duruma sahip kişilerde sosyal kaygının daha sık görüldüğü ifade edilmiştir. Yine Erözkan (2007) ve Türe (2009) araştırmalarında düşük sosyo ekonomik düzeye sahip kişilerin sosyal kaygı durumları daha yüksek bulunmuştur. Literatürde bulunan bu farklılıklar bu konuda daha fazla bilgi verebilecek araştırmalara ihtiyaç olduğunu göstermektedir. Gelir durumu bireyin sosyal ilişkilerini etkileyecek bir durum gibi gözüksede farklı değişkenlerle üzerinde çalışılması faydalı olacaktır.

Ergenlerin anne ve baba eğitim durumuna göre sosyal kaygı ve alt boyutlarına ilişkin anlamlı farklılık bulunmamıştır. Buradan ergenlerin anne baba eğitim durumlarının sosyal kaygıya etkisinin olmadığı görülmektedir. Literatüre bakıldığında, Gümüş (1997) araştırmasında anne baba eğitim düzeyinin artmasının sosyal kaygıyı arttırdığını ifade etmiştir. Ümmet (2007) yaptığı çalışmada anne eğitim düzeyi yükseldikçe sosyal kaygının da yükseldiği görülmüştür. Göktürk (2011) tarafından yapılan araştırmada ergenlerin sosyal kaygı düzeyinin anne eğitim durumuna göre farklılık göstermediği fakat baba eğitim seviyesinin artması durumunda sosyal kaygının azaldığı tespit edilmiştir.

Literatürde anne baba eğitim düzeyine ilişkin çok fazla bulgu bulunmamakla birlikte algılanan anne baba tutumları ile sosyal kaygı düzeyi arasında ilişki olduğuna dair çalışmalar mevcuttur (Erkan, Güçray ve Çam, 2002; Erkan, 2002). Ebeveynlerin eğitim durumlarının tutumlarına yansıdığı ve bu şekilde ergenlerde sosyal kaygı düzeyini etkilediği söylenmektedir.

Çalışmada ergenlerin sosyal medya üyeliğine sahip olanlar ile olmayanlar arasında sosyal kaygı ve alt boyutlarında anlamlı fark bulunmamıştır. Aynı zamanda ergenlerin sosyal medya kullanım sıklığına göre ergenlerin sosyal kaygı durumu arasında da anlamlı fark bulunmamıştır. Literatürde benzer sonuca Shepherd ve Edelman (2005) yaptığı çalışmada ulaşılmış öğrencilerin internet kullanım sıklığı ile sosyal kaygı arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Ergenlerin sosyal medya kullanım süresine göre ergenlerin sosyal kaygı ve alt boyutlarında anlamlı farklılık olup olmadığı incelendiğinde, olumsuz değerlendirilme korkusu ve genel sosyal kaygı ve huzursuzluk duyma alt boyutlarında anlamlı farklılık bulunurken, yeni durumlarda sosyal kaçınma huzursuzluk duyma ve sosyal kaygı durumunda anlamlı farklılık bulunmamıştır. Yapılan çalışma sonucunda sosyal medyada geçirilen sürenin artması ergenlerde olumsuz değerlendirilme korkusu ve genel sosyal kaygı ve huzursuzluk duyma durumunu da arttırmaktadır. Literatürde sosyal medya kullanımı ile sosyal kaygı arasındaki ilişkiye bakıldığında; Lee Won ve arkadaşları (2015) yaptığı çalışmada sosyal kaygının uzun süreli Facebook kullanımı ile ilişkili olduğunu ifade etmiştir. Yine Vanucci ve arkadaşlarının (2017) araştırmasında sosyal medya kullanımı ile sosyal kaygı arasında pozitif ilişki olduğu bulunmuştur. Oberst ve arkadaşlarının (2017) araştırmasında ergenlerde yoğun sosyal medya kullanımının anksiyete ve depresyon gibi psikopatolojilere aracılık ettiği bulunmuştur. Çakmak (2014) yaptığı çalışmada yüksek düzey iletişim kaygısına sahip bireylerde sosyal medya kullanım sıklığının azaldığından ayıca bu bireylerin durum güncelleme, paylaşımında bulunma, yorum yazma gibi sosyal medya eylemlerini daha az gerçekleştirdiklerini ifade etmiştir. Valkenburg ve Peter (2007) yaptığı çalışmada sosyal kaygı düzeyi yüksek olan ergenler çevrimiçi iletişimi daha az kullandıklarını bildirmişlerdir.

Aslında tüm bu araştırmalar ve çalışma bulgularımız ışığında, ergenlerin sosyal medyayı ne kadar sık kullanırsa diğer bireyler tarafından o kadar çok olumsuz değerlendirilme ve eleştirilmeye açık olduklarının farkında oldukları anlaşılmaktadır. Bu durum ergende kaygı oluşturmakta ve sosyal medyaya olan tutumlarını olumsuz yönde etkilemektedir.

5.2. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada ergenlerin sosyal medyaya yönelik tutumları ile gelişmeleri kaçırma korkusu ve sosyal kaygı arasındaki ilişkinin incelenmesi hedeflenmiştir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlara bakıldığında;

1. Ergenlerin sosyal medyaya yönelik tutumları olumlu olarak bulunmuştur.
2. Ergenlerde gelişmeleri kaçırma korkusu düzeyi düşük olarak bulunmuştur.
3. Ergenlerde orta düzey sosyal kaygı tespit edilmiştir.
4. Ergenlerde sosyal kaygı ve gelişmeleri kaçırma korkusu arttıa, sosyal medyaya olan tutumların olumsuz olma eğiliminde olduğu bulunmuştur.
5. Sosyal kaygı düzeyi yüksek olan ergenlerin, gelişmeleri kaçırma korkusu düzeyinin de yüksek olduğu bulunmuştur.
6. Ergenlerin sosyal kaygı düzeyi arttıa, sosyal medyaya tutumun alt boyutlarından olan paylaşım ihtiyaı ve sosyal yetkinlik düzeyi azalmaktadır.
7. Sosyal kaygının alt boyutlarından olan olumsuz değerlendirilme korkusu arttıa, sosyal medyada paylaşım ihtiyaı ve sosyal yetkinliğin azaldığı bulunmuştur.
8. Gelişmeleri kaçırma korkusu yüksek düzeyde olan ergenlerin, sosyal medyada paylaşım ihtiyaının ve sosyal yetkinliğinin azaldığı bulunmuştur.
9. Ergenlerde gelişmeleri kaçırma korkusu arttıa, sosyal kaygı alt boyutlarından olan olumsuz değerlendirilme korkusu ve genel durumlarda sosyal kaçınma huzursuzluk duyma durumlarının da arttığı bulunmuştur.
10. Kızların sosyal medyaya yönelik tutumlarının erkeklere göre daha olumlu olduğu bulunmuştur.
11. Kızların sosyal yetkinliklerinin erkeklere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur.

12. Paylaşım ihtiyacı, sosyal izolasyon ve öğretmenlerle ilişki alt boyutları ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı fark bulunmamıştır.
13. 15 yaş ve 17 yaşındaki öğrencilerin, 18 yaşındaki öğrencilere göre sosyal yetkinliğinin daha fazla olduğu bulunmuştur.
14. Paylaşım ihtiyacı, sosyal izolasyon alt boyutları ve sosyal medyaya yönelik tutum ile yaş değişkeni arasında anlamlı fark bulunmamıştır.
15. Orta gelir düzeyine sahip ergenlerin, yüksek gelir düzeyindekilere göre sosyal yetkinlik düzeyi daha fazla bulunmuştur.
16. Düşük gelir grubuna sahip ergenlerin sosyal medya tutumlarının, yüksek gelir grubundakilere göre daha olumlu olduğu bulunmuştur.
17. Ergenlerin anne ve baba eğitim durumları ile sosyal medyaya yönelik tutum, sosyal kaygı ve gelişmeleri kaçırma korkusu arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır.
18. Ergenlerde sosyal medya üyeliği olmayanların sosyal medyaya olan tutumlarının, sosyal medya üyeliği bulunanlara göre daha olumlu olduğu bulunmuştur.
19. Sosyal medya üyeliği olmayanların, üyeliği olanlara göre daha yüksek sosyal yetkinliğe sahip oldukları bulunmuştur.
20. Öğretmenlerle ilişki ve sosyal izolasyon alt boyutlarında sosyal medya üyeliği olanlar ile olmayanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır.
21. Sosyal medya kullanım sıklığı ve süresi arttıkça, sosyal medyaya olan tutumun olumsuzla doğru kaydığı bulunmuştur.
22. Sosyal medyayı sık kullananların daha az paylaşım ihtiyacı olduğu ve sosyal yetkinlik düzeylerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur.
23. Sosyal medyayı en az süre kullananların paylaşım ihtiyacı daha fazla ve sosyal yetkinlik düzeyi yüksek bulunmuştur.
24. Ergenlerin sosyal medya sitelerinde geçirdikleri süre arttıkça, sosyal izolasyon seviyesinin de arttığı bulunmuştur.
25. Gelişmeleri kaçırma korkusu ile cinsiyet, yaş, gelir durumu, anne ve baba eğitim durumu, sosyal medya üyelik durumu, sosyal medya kullanım süresi değişkenleri arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

26. Sosyal medya kullanım sıklığı arttıkça gelişmeleri kaçırma korkusunun da arttığı bulunmuştur.
27. Kızların sosyal kaygılarının erkeklerden daha az olduğu bulunmuştur.
28. Kızların olumsuz değerlendirilme korkusu ve genel sosyal kaygı huzursuzluk duyma durumları erkeklere oranla daha az olduğu bulunmuştur.
29. Ergenlerin yaşı arttıkça, sosyal kaygı düzeylerinin azaldığı bulunmuştur.
30. Sosyal kaygı ile gelir düzeyi, anne ve baba eğitim durumu, sosyal medya üyeliği bulunma, sosyal medya kullanım sıklığı değişkenleri arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır.
31. Sosyal medya kullanım süresinin artmasıyla, sosyal kaygının da artabileceği bulunmuştur.

Bu araştırmadan elde edilen sonuçlar ışığında araştırmacılara ve eğitimcilere çeşitli öneriler geliştirilmiştir.

Araştırmacılara öneriler;

1. Bu araştırmada 14-18 yaş aralığındaki öğrencilerin sosyal medya tutumlarının, sosyal kaygı ve gelişmeleri kaçırma korkusu ile ilişkisi incelenmiştir. Yeni yapılacak araştırmalarda bu değişkenlerin gelişimini daha iyi anlayabilmek için farklı yaş grupları ve daha geniş bir örneklem grubu ile çalışılması, ayrıca araştırma devlet okullarındaki öğrencilerle yapılmış olduğundan özel okullarda dahil edilerek çalışmanın yapılması tavsiye edilmektedir. Böylece farklı gelişim ve yaş gruplarında sonuçlar karşılaştırılabilir.
2. Yapılacak benzer araştırmalarda, daha sağlıklı karşılaştırmalar ve yorumlarda bulunmak için grup sayılarının sayısal olarak denk olmasına dikkat edilebilir.
3. Yapılan çalışmada gelişmeleri kaçırma korkusu ve sosyal kaygı arasında ilişki bulunmuştur. Bu ilişki doğrultusunda tanı almış sosyal kaygılı bireylerin doğrudan gelişmeleri kaçırma korkusu yaşayıp yaşamadıklarına bakılarak daha net sonuçlar elde edilebilir.
4. İleride yapılacak araştırmalarda kişilerin sosyal medya tutumlarına bakılırken sosyal medya kullanım amaçlarına da bakılması, ayrıca sosyal medyayı sadece izleyici ya da aktif konumda kullanımının gelişmeleri kaçırma korkusu ve

sosyal kaygıyla ilişkisinin anlaşılmasına yardımcı olacak soruların ilave edilmesi araştırmayı daha da zenginleştirecektir.

5. Özellikle gelişmeleri kaçırma korkusu üzerine yapılan araştırmaların büyük kısmının yurtdışında yapıldığı görülmüş, bu nedenle yurtiçinde bu olgunun ele alınmasının ve incelenmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir.
6. Literatür taramasına bakıldığında az sayıda çalışmanın yapılmış olması, veri toplama araçlarının biraz daha geliştirilmesi gerektiğini düşündürmüştür. Araştırmada kullanılan sosyal medya tutum ölçeğinin, sosyal medya tutumlarını tam anlamıyla ölçemediği gözlenmiş. Bu sebeple farklı sosyal medya tutumlarını da ölçebilecek daha geniş çapta bir ölçeğe ihtiyaç duyulduğu ortaya çıkmıştır. İlerleyen çalışmalarda bu konu dikkate alınarak ölçek çalışmaları yapılabilir.
7. Araştırmada gelişmeleri kaçırma korkusunun internet bağımlılığı ile ilişkisinin olabileceği dile getirilmiştir. Dolayısıyla bu iki değişken arasındaki ilişkiyi inceleyecek yeni çalışmalar yapılabilir.

Rehber öğretmenlere ve psikolojik danışmanlara öneriler;

1. Ergenlerle çalışan alan uzmanları, ergenlerin sosyal beceri düzeyini arttırmaya yönelik destekleyici çalışmalar ve sosyal kaygıyı azaltmaya yönelik bireysel ya da grup çalışmaları yapabilir.
2. Ergenlerde yaş ile sosyal kaygının ilişkili olduğu göz önünde bulundurulduğunda okul rehber öğretmenleri tarafından özellikle okula yeni başlayan öğrencilere yönelik uyum çalışmaları planlanabilir. Okul ortamında öğrencilerin sosyalleşmeleri adına yapılacak aktiviteler gençlerin daha sağlıklı ilişkiler kurmasına zemin hazırlayacaktır.
3. Ergenlerin sosyal medyada geçirdikleri süre ile sosyal medyaya olan tutumları arasındaki ilişki dikkate alındığında bu durumun, ergenlerin zamanla internette olumsuz olaylara maruz kalmalarına neden olabileceği düşünülürse, okullarda sosyal medya ve internetin doğru kullanımı konusunda bilgilendirme çalışmaları yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Abel, J. P. (2013). *From Facebook to Fearful: Proposing a Scale to Measure the Fear of Missing Out*. Honors Thesis. Siena College.
- Akgündüz, D. (2013). *Fen Eğitiminde Harmanlanmış Öğrenme ve Sosyal Medya Destekli Öğrenmenin Öğrencilerin Başarı, Motivasyon, Tutum ve Kendi Kendine Öğrenme Becerilerine Etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Altunay, M. C. (2010). Twitter: Gündelik Yaşamın Yeni Rutini Pıt Pıt Net. *Anadolu Üniversitesi İletişim Fakültesi 6. Ulusal İletişim Öğrencileri Sempozyumu*. Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Alt, D. (2016). Students' Wellbeing, Fear of Missing out, and Social Media Engagement for Leisure in Higher Education Learning Environments. *Current Psychology* 12(1), 1-11.
- American Psychiatric Association (2013). *Diagnostic and Statistical Manual for Mental Disorders (5th edition)*. Washington, DC: Author.
- Antony, M. M. and Swinson, R. P. (2000). *The Shyness and Social Anxiety Workbook*. Oakland: New Harbinger.
- Argın, F. S. (2013). *Ortaokul ve Lise Öğrencilerinin Sosyal Medyaya İlişkin Tutumlarının İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Atalay, R. (2014). *Lise Öğrencilerinin Sosyal Medyaya İlişkin Tutumları ile Algıladıkları Sosyal Destek Düzeyleri Arasındaki İlişki (Bahçelievler İlçesi Örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Atarbay, S. (2017). *Farklı Bölümlerde Öğrenim Gören Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Kaygı Düzeylerinin Psikolojik Dayanıklılıklarına Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Aydın, A. ve Tekinsav Sütçü, S. (2007), Ergenler İçin Sosyal Kaygı Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirliğinin İncelenmesi. *Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı Dergisi*, 14(2), 79-89.
- Aydın, A., Tekinsav Sütçü, S. ve Sorias, O. (2010). Ergenlerde Sosyal Anksiyete Belirtilerini Azaltmaya Yönelik Bilişsel Davranışçı Bir Grup Terapisi Programının Etkinliğinin Değerlendirilmesi. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 21(1), 25-36.
- Aydoğdu, B. (2013). *Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Kaygı, Kaygı Duyarlılığı ve Madde Kullanım Durumları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Baker, Z. G., Krieger, H. and LeRoy, A. S. (2016). Fear of Missing Out: Relationships with Depression, Mindfulness and Physical Symptoms. *Translational Issues in Psychological Science*, 2(3), 275-282.
- Baltacı, Ö. (2010). *Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Kaygı, Sosyal Destek ve Problem Çözme Yaklaşımları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Bat, M. (2012). *Dijital Platformda Sosyal Medyanın Stratejik Kurumsal İletişime Etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Batıgün, A. D. ve Kılıç, N. (2011). İnternet Bağımlılığı İle Kişilik Özellikleri, Sosyal Destek, Psikolojik Belirtiler ve Bazı Sosyo-Demografik Değişkenler Arasındaki İlişkiler. *Türk Psikoloji Dergisi*, 26(67), 1-10.

Başer, A. (2014). *Sosyal Medya Kullanıcılarının Kişilik Özellikleri, Kullanım ve Motivasyonlarının Sosyal Medya Reklamlarına Yönelik Genel Tutumları Üzerindeki Rolü: Facebook Üzerine Bir Uygulama*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Bayram, A. T. (2012). *Pazarlama Veri Tabanının Güncel Bir Unsuru Olan Sosyal Medyanın Otel Pazarlamasındaki Yeri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Bayramkaya, E., Toros, F. ve Özge, C. (2005). Ergenlerde Sosyal Fobi ile Depresyon, Öz Kavramı, Sigara Alışkanlığı Arasındaki İlişki. *Klinik Psikofarmakoloji Bülteni*, 15(4), 165-173.

Beck, A. T., Emery, G. and Greenberg, R. L. (1985). *Anxiety Disorders and Phobias: A Cognitive Perspective*. New York: Basic Books.

Beck, T. A. (2005). *Bilişsel Terapi ve Duygusal Bozukluklar*. (A. Türkcan, Çev.) İstanbul: Litera Yayıncılık.

Beck, A. T. and Emery, G. (2006). *Anksiyete Bozuklukları ve Fobiler*. İstanbul: Litera Yayıncılık.

Beck, M. (2013). *Fighting FOMO: 3 strategies to beat your fear of missing out*. Erişim Tarihi: 15.07.2017, Huffington- post.com. Available at: http://www.huffingtonpost.com/2013/08/02/fomo-fear-of-missing-out_n_3685195.html

Bektaş, A. (2010). *İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Sosyal İletişim Becerileri ile Sınıf Öğretmenlerinin Motivasyonu Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Beyens, I., Frison, E. and Eggermont, S. (2016). "I don't want to miss a thing": Adolescents' fear of missing out and its relationship to adolescents' social needs, Facebook use, and Facebook related stress. *Computers in Human Behavior* 64(1), 1-8.
- Birnie, S. A. and Horvath, P. (2002). Psychological Predictors of Internet Social Communication. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 7(4), 69-75.
- Bostancı, M. (2010). *Sosyal Medyanın Gelişimi ve İletişim Fakültesi Öğrencilerinin Sosyal Medya Kullanım Alışkanlıkları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Boyd, D. M. and Ellison, N. B. (2007). Social network sites: Definition, History, and Scholarship. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 13(1), 210-230.
- Boyd, D. M. (2008). *American Teen Sociality in Networked Publics*. Doktora Tezi, Berkeley Üniversitesi, California.
- Bressers, B. and Bergen, L. (2002). Few University Students Reading Newspapers Online. *Newspaper Research Journal*, 23(2), 32-45.
- Budak, S. (2013). *Psikoloji Sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Buglass, L. S., Binder, J. F., Betts, L. R. and Underwood, J. D. M. (2017). Motivators of Online Vulnerability: The Impact of Social Network Site Use and FOMO. *Computers in Human Behavior* 66(1), 248-255.
- Burke, M., Marlow, C. and Lento, T. (2010). Social Network Activity and Social Well-Being. *In Proceedings of Conference of Human-Computer Interaction (pp.1902-1912)*. New York: ACM.

- Canoğulları, Ö. (2014). İnternet Bağımlılık Düzeyleri Farklı Ergenlerin Cinsiyetlerine Göre Psikolojik İhtiyaçları, Sosyla Kaygıları ve Anne Baba Tutum Algılarının İncelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 26(1), 42-57.
- Cardoso, G. (2006), *The Media in The Network Society. Browsing, News, Filters and Citizenship*. Lisbon: Centre For Research and Studies in Sociology.
- Ceyhan, A. A. ve Ceyhan, E. (2008) Loneliness, Depression and Computer Self-Efficacy as Predictors of Problematic Internet Use. *CyberPsychology & Behavior*, 11(6), 699-701.
- Ceyhan, A. A. (2011). İnternet Kullanma Temel Nedenlerine Göre Üniversite Öğrencilerinin Problemlı İnternet Kullanımı ve Algıladıkları İletişim Beceri Düzeyleri, Kuram ve Uygulamada. *Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(1), 59-77.
- Cheever, N. A., Rosen, L. D., Carrier, L. M. and Chavez, A. (2014). Out of Sight is not Out of Mind: The Impact of Restricting Wireless Mobile Device Use on Anxiety Levels Among Low, Moderate and High Users. *Computers in Human Behavior*, 37(1), 290-297.
- Chen, B. and Marcus, J. (2012). Students' Self-Presentation on Facebook: an Examination of Personality and Self-Construal Factors. *Computers in Human Behavior*, 28(6), 2091-2099.
- Chen, W. and Lee, K. (2013). Sharing, Liking, Commenting, and Distressed? The Pathway Between Facebook Interaction and Psychological Distress. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 16(10), 728-734.
- Clayton, R. B., Leshner, G. and Almond, A. (2015). The Extended iSelf: The Impact of iPhone Separation on Cognition, Emotion, and Physiology. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 20(2), 119-135.

- Cooper, J. (2006). The digital divide: The special case of gender. *Journal of Computer Assisted Learning*, 22(5), 320–334.
- Costa, J. J. M., Matos, A. P., Pinheiro, M. R., Salvador, M. C., Vale-Dias, M. L. and Zenha-Rela, M. (2016). Evaluating Use and Attitudes Towards Social Media and ICT for Portuguese Youth: The MTUAS-PY Scale. *The European Proceedings of Social & Behavioural Sciences*, 2357-1330.
- Cotten, S. R. and Jelenewicz, S. M. (2006). A Disappearing Digital Divide Among College Students? *Social Sciences Computer Review*, 24(4), 497–506.
- Çakmak, V. (2014). *İletişim Kaygısının Sosyal Medya Kullanımı Üzerine Olan Etkisi: Üniversite Öğrencileri Üzerine Örnek Olay İncelemesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Çankaya, B. (2007). *Lise I. ve II. Sınıf Öğrencilerinin Algılanan Benlik Saygısının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çakır, S. (2010). *Bilişsel Davranışçı Yaklaşımına Dayalı Olarak Hazırlanan Sosyal Kaygıyla Başa Çıkma Programının Lise Öğrencilerinin Sosyal Kaygı Düzeylerine Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Davis, R. A. (2001). A Cognitive-Behavioral Model of Pathological Internet Use. *Computers in Human Behavior*, 17(2), 187-195.
- Deniz, M. E. (2006). Ergenlerde Bağlanma Stilleri ve Çocukluk İstismarları ve Suçluluk –Utanc Arasındaki İlişki. *Eurasian Journal of Educational Research*, 22(1), 89-99.
- Demir, Ü. (2016). Sosyal Medya Kullanımı ve Aile İletişimi: Çanakkale’de Lise Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. *Selçuk İletişim*, 9(2), 27-50.

- Demirel, S. (2013). *Sosyal Medya ve Müşteri İlişkileri Yönetimi Facebook Uygulaması*. Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Deperlioğlu, Ö. ve Köse, U. (2010). Web 2.0 Teknolojilerinin Eğitim Üzerindeki Etkileri ve Örnek Bir Öğrenme Yaşantısı. *XII. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri*, 337- 432.
- Dewson, A., Houghton D. and Patten J. (2008). *Bloggng and Other Social Media: Exploiting the Technology and Protecting the Enterprise*. New Jersey: Gower Publishing.
- Dikme, G. (2013). *Üniversite Öğrencilerinin İletişimde ve Günlük Hayatta Sosyal Medya Kullanım Alışkanlıkları (Kadir Has Üniversitesi Örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kadir Has Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Dilbaz, N. ve Güz, H. (2002). Sosyal Kaygı Bozuklugunda Cinsiyet Farklılıkları. *Nöro-Psikiyatri Arsivi*, 39(2), 79-86.
- Dossey, L. (2014). FOMO, Digital Dementia, and Our Dangerous Experiment. *The Journal of Science and Healing*, 2(10), 69-73.
- Durak, M. ve Durak, Ş. E., (2013). Gençlerde Sosyal Kaygı ve Depresyonun Problemlili İnternet Kullanımıyla İlgili Bilişlerle İlişkisi. *Eğitim ve Bilim*, 38(169), 19-29.
- Durmuş, E. (2006). *Yaratıcı Drama ile Bütünleştirilmiş Grupla Psikolojik Danışmanın Üniversite Öğrencilerinin Utangaçlık Düzeylerine Etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Düşünceli, Y. M. (2016). *Özel Lise Öğrencilerinin Sosyal Medya Tutumları İle İçedönüklük-Dışadönüklük Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Düvenci, A. (2012). *Ağ Neslinin İnternet Kullanımı Üzerindeki Sosyal Medya Etkisinin Sosyal Sapma Yaklaşımı ile İncelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Dykman, A. (2012). *The fear of missing out*. Erişim Tarihi: 10.07.2017, Retrieved May 2012, from Forbes:
<http://www.forbes.com/sites/moneybuilder/2012/03/21/the-fearofmissingout/>
- Elhai, D. J., Levine, J. C., Dvorak, R. D. and Hall, B. J. (2016). Fear of Missing Out, Need for Touch, Anxiety and Depression are Related to Problematic Smartphone Use. *Computers in Human Behavior* 63(1), 509-516.
- Erath, S. A., Flanagan, K. S. and Bierman, K. L. (2007). Social Anxiety and Peer Relations in Early Adolescence: Behavioral and Cognitive Factors. *Abnorm Child Psychology*, 3(1), 405-416.
- Eriş, Y. ve İkiz, F. E. (2013). Ergenlerin Benlik Saygısı Ve Sosyal Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişki ve Kişisel Değişkenlerin Etkileri. *Turkish Studies*, 8(6), 179-193.
- Erkan, Z. (2002). *Ergenlerin Sosyal Kaygı Düzeyleri, Ana-Baba Tutumları ve Ailede Görülen Risk Faktörleri Üzerine Bir Çalışma*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Erkan, Z., Güçray, S. ve Çam, S. (2002). Ergenlerin Sosyal Kaygı Düzeylerinin Ana Baba Tutumları ve Cinsiyet Açısından İncelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(10), 64- 75.

- Erkul, E. R. (2009). Sosyal Medya Araçlarının (Web 2.0) Kamu Hizmetleri ve Uygulamalarında Kullanılabilirliği. *Türkiye Bilişim Derneği Dergisi*, 116(1), 96-101.
- Erözkan, A. (2007). Üniversite Öğrencilerinin Reddedilme Duyarlılıkları ile Sosyal Kaygı Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(1), 225- 240.
- Erözkan, A. (2009). Ergenlerde Yalnızlığın Yordayıcıları. *İlköğretim Online*, 8(3), 809- 819.
- Fortson, B. L., Scotti, J. R., Chen, Y., Malone, J. and Del Ben, K. S. (2007). Internet Use, Abuse, and Dependence Among Students at a Southeastern Regional University. *Journal of American College Health*, 56(2), 137–144.
- Facebook kullanıcı verileri. (2017). Erişim Tarihi: 15.07.2017, <https://newsroom.fb.com/company-info/>
- Flanagan, K. S., Erath, S. A. and Bierman, K. L. (2008). Unique Associations Between Peer and Social Anxiety in Early Adolescence. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, 37(4), 759-769.
- Fox, J. and Moreland, J. J. (2015). The Dark Side of Social Networking Sites: An Exploration of The Relational and Psychological Stressors Associated with Facebook Use and Affordances. *Computers in Human Behavior*, 45(1), 168-176.
- Gençlik ve Sosyal Medya Araştırma Raporu. (2013). Erişim Tarihi: 12.05.2017, <http://www.gsb.gov.tr/HaberDetaylari/1/3816/genclik-ve-spor-bakanligi-turkiyeninenkapsamlisosyalmedyaarastirmasiniyapti.aspx>

- Goby, V. P. (2006). Personality and Online/Offline Choice: MBTI Profiles and Favored Communication Modes in a Singapore Study. *CyberPsychology & Behaviors*, 9(1), 5–13.
- Gökler, M. E., Aydın, R., Ünal, E. ve Metintaş, S., (2015). Sosyal Ortamlarda Gelişmeleri Kaçırma Korkusu Ölçeğinin Türkçe Sürümünün Geçerlilik ve Güvenilirliğinin Değerlendirilmesi, *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 17(1), 53-59.
- Göktürk, G. Y. (2011). *Ergenlerin Sosyal Kaygı Düzeylerinin Öz Güven ve Bazı Kişisel Demografik Özelliklere Göre İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Greca, A. M. and Lopez, N. (1998). Social Anxiety Among Adolescents: Linkages with Peer Relations and Friendships. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 26(2), 83- 94.
- Grohol, J. (2011). *FOMO Addiction: The Fear of Missing Out*. Erişim Tarihi: 22.07.2017, <http://psychcentral.com/blog/archives/2011/04/14/fomoaddiction-the-fear-of-missing->
- Gülbahar, Y., Kalelioğlu, F. ve Madran, R. O. (2010). Sosyal Ağların Eğitim Amaçlı Kullanımı. *İnet-tr 2010 Türkiye 'de İnternet Konferansı*. İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Gümüş, E. A. (1997). *Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Kaygı Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Gümüş, E. A. (2002). *Sosyal Kaygı ile Başa Çıkma Grup Programının Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Kaygı Düzeylerine Etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Gümüş, E. A. (2006). Sosyal Kaygının Benlik Saygısına ve İşlevsel Olmayan Tutumlara Göre Yordanması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 26(3), 63- 75.

Gürgün, S. ve İşman, A. (2008). Özel Okullarda Öğrenim Gören İlköğretim Öğrencilerini İnternete Yönelik Tutum ve Düşünceleri (Acarkent Doğa Koleji Örneği). 8. *Uluslararası Eğitim Teknolojileri Konferansı (IETC)*, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.

Hamarta, E. (2009). Ergenlerin Sosyal Kaygılarının Kişilerarası Problem Çözme ve Mükemmeliyetçilik Açısından İncelenmesi. *İlköğretim Online* 8(3), 729-740.

Hatipoğlu, H. B. (2009). Sosyal Medya ve Ticaret Hayatına Etkileri. *CİO Club*, Eylül, 1(2), 71-74.

Hazar, M. (2011). Sosyal Medya Bağımlılığı-Bir Alan Çalışması. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 32(1), 151-175.

Hetz, P. R., Dawson, L. C. and Cullen, A. T. (2015). Social Media Use and the Fear of Missing Out (FoMO) While Studying Abroad. *Journal of Research on Technology in Education*, 47(4), 259-272.

Hudson, J. L., Lynehem, H. J. and Rapee, R. M. (2008). *Treating Childhood Behavioral and Emotional Problems. A Step -By- Step, Evidence Based Approach*, Edt: Andrew R. Eisen. New York: The Guilford Pres.

Irak, D. ve Yazıcıoğlu, O. (2012). *Türkiye ve Sosyal Medya*. İstanbul: Okuyan Us.

Işık, E. (1996). *Somatoform Bozukluklar, Yapay Bozukluklar, Anksiyete Bozuklukları*. Ankara: Baskı Kent Matbaa.

Işık, E. ve Taner, Y. I. (2006). *Çocuk, ergen ve yetişkinlerde anksiyete bozuklukları*. İstanbul: Asimetrik Paralel Yayınevi.

İşlek, M. S. (2012) *Sosyal Medyanın Tüketici Davranışlarına Etkileri: Türkiye'deki Sosyal Medya Kullanıcıları Üzerine Bir Araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karaman.

İzgiç, F., Akyüz, G., Doğan, O. ve Kuğu, N. (2000). Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Fobi Yaygınlığı. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 1(4), 207-214.

Jackson, L. A., Ervin, K. S., Gardner, P. D. and Schmitt, N. (2001). Gender and The Internet: Women Communicating and Men Searching. *Sex Roles*, 44, 363-379.

Joinson, A. (2008). 'Looking at', 'Looking up' or 'Keeping up with' People? Motives and Uses of Facebook. *CHI 2008 Online Social Networks*, 1027-1036.

Jones, T. (2014). Students' Cell Phone Addiction and Their Opinions. *The Elon Journal of Undergraduate Research in Communications*, 5(1), 74-80.

JWT Marketing Communications. (2012). *Fear of Missing Out*. Erişim Tarihi: 12.07.2017, Retrieved from JWTIntelligence: http://www.jwtintelligence.com/wpcontent/uploads/2012/03/F_JWT_FOMO-update_3.21.12.pdf

Kahraman, M. (2010). *Sosyal medya 101*. İstanbul: Mediacat Yayınları.

Kahyaoğlu, M. ve Çelik, H. C. (2011). Ortaöğretim ve Yükseköğretim Öğrencilerinin İnternet Kullanımına Yönelik Tutumlarının Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. *5th International Computer & Instructional Technologies Symposium*, Fırat Üniversitesi, Elazığ.

- Kalecik, S. (2016). *Emotion Regulation, Self-Control, Novelty Seeking, Depression and Social Anxiety Symptoms in Relation to Problematic Internet and Smartphone Use*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Bahçeşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Üniversitesi, İstanbul.
- Kaplan, A. M. and Haenlein, M. (2009). The Fairyland of Second Life: Virtual Social Worlds and How to Use Them. *Business Horizons*, 52(6), 563-572.
- Kara, T. ve Özgen, E. (2012). *Sosyal Medya Akademi*, İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Karacan, R., Senol, S. ve Sener, S. (1996). Çocukluk ve Ergenlik Çağında Sosyal Fobi. *3P Dergisi*, 4(1), 28-34.
- Karasar, N. (2007). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kaymak, G. (2012). *Sanal Topluluklardaki Sosyal Ağlarda Sosyalleşme ve Güven Sorunsalı Ereğli Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Üniversitesi, Konya.
- Kelleci, M. (2008). İnternet, Cep Telefonu, Bilgisayar Oyunlarının Çocuk ve Gençlerin Ruh Sağlığına Etkileri, *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 7(3), 253-256.
- Kırık, A. M. (2014). Aile ve Çocuk İlişkisinde İnternetin Yeri: Nitel Bir Araştırma. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 337-347.
- King, A. L. S., Valença, A. M., Silva, A. C. O., Baczynski, T., Carvalho, M. R. and Nardi, A. E. (2013). Nomophobia: Dependency on Virtual Environments or Social Phobia? *Computers in Human Behavior*, 29(1), 140-144.
- Koçak, A. (2001). *Sosyal Kaygıyla Başa Çıkma Programının Lise Öğrencilerinin Sosyal Kaygı Düzeylerine Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Koçak, N. G. (2012). *Bireylerin Sosyal Medya Kullanım Davranışlarının ve Motivasyonlarının Kullanımlar ve Doyumlar Yaklaşımı Bağlamında İncelenmesi: Eskişehir’de Bir Uygulama*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Koyuncu, A. (2012). *Sosyal Fobi*. İstanbul: Liman Yayınları.
- Kozanoğlu, T. (2006), *Utangaçlıkla Baş Edebilmede Sosyal Beceri Eğitim Programının Ergenlerin Utangaçlık Düzeyleri Üzerindeki Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Kulaksızoğlu, A. (2002). *Ergenlik Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi 5. Basım.
- Lai, C., Altavilla, D., Ronconi, A. and Aceto, P. (2016). Fear of Missing Out (FOMO) is Associated with Activation of The Right Middle Temporal Gyrus During Inclusion Social Cue. *Computers in Human Behavior* 61(1), 516-521.
- Laird, S. (2012). *From Do You Suffer From Social Media FOMO?*. Erişim Tarihi: 12.07.2017, Mashable: <http://mashable.com/2012/06/22/fomo-infographic/>
- Leary, M. R. (2001). *Social Anxiety as an Early Warning System: A Refinement and Extension of the Self-Presentational Theory of Social Anxiety*. In *from Social Anxiety to Social Phobia: Multiple Perspectives*. Ed: S. G. Hofmann, PN DiBartolo, pp. 321-334. Boston, MA: Allyn & Bacon.
- Ledley, D. R. and Heimberg, R. G. (2006). Cognitive Vulnerability to Social Anxiety. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 25(7), 755-778.
- Lee-Won, R. J., Herzog, L. and Park, S. G. (2015). Hooked on Facebook: The Role of Social Anxiety and Need for Social Assurance in Problematic Use of Facebook. *Cyberpsychology, Behavior and Social Networking*, 18(10), 567-574.

- Mash, E. J. and Wolfe, D. A. (2002). *Anxiety Disorders*. Abnormal Child Psychology (2.Ed). Belmont: Thomson Learning.
- Mayfield, A. (2008). *What is Social Media*. E-book, Erişim Tarihi: 12.05.2017, http://www.icrossing.co.uk/Fileadmin/Uploads/Ebooks/What_Is_Social_Media_Icrossing_Ebook.Pdf.
- Mazalin, D. and Moore, S. (2004). Internet Use, Identity Development and Social Anxiety Among Young Adults. *Behaviour Change*, 21(2), 90-102.
- Mehtalia K. and Vankar, G. K. (2004). Social Anxiety Adolescents. *Indian Journal of Psychiatry*, 46(3), 221-227.
- Mercan, Ç. S. (2007). *Bilişsel-Davranışçı Yaklaşımla Bütünleştirilmiş Sosyal Beceri Eğitiminin Ergenlerin Sosyal Kaygı Düzeyine Etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- McKenna, K. Y. A. and Bargh J. A. (2000). Plan 9 from Cyberspace: The Implications of the Internet for Personality and Social Psychology. *Personality and Social Psychology*, 4(1), 57-75.
- Miller, S. (2012). *Fear of Missing Out: Are You a Slave to FOMO?*. Erişim Tarihi: 11.07.2017, Retrieved from ABC News: http://abcnews.go.com/health/wellness/fear-missing-slave-fomo/story?id=16629972&singlePage=true#.T_Tg48015.wF
- Moody, E. J. (2001). Internet Use and its Relationship to Loneliness. *Cyberpsychology & Behavior*, 4(3), 393-401.
- Morris, J. (2010). Computer-Mediated Communication and the Self. *CURE*, 1(1), 35-41.

- Nguyen, M., Bin, Y. S. and Campbell, A. (2012). Comparing Online and Offline Self-disclosure: A Systematic Review. *CyberPsychology, Behavior & Social Networking*, 15(2), 103-111.
- Oberst, U., Wegmann, B. S., Brand, M. and Chamarro, A. (2017). Negative Consequences from Heavy Social Networking in Adolescents: The Mediating Role of Fear of Missing Out. *Journal of Adolescence*, 55(1), 51-60.
- Otrar, M. ve Argın, S. (2015). Öğrencilerin Sosyal Medyaya İlişkin Tutumlarını Belirlemeye Yönelik Bir Ölçek Geliştirme Çalışması. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 391-403.
- Ök, F. (2013). *Ortaöğretim Öğrencilerinin Sosyal Medya Kullanım Alışkanlıkları ve Motivasyonları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Ökte, A. (2014). *Öğrencilerin Zorbalık Eğilimleri ile Sosyal Medyaya Yönelik Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Sancaktepe Örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Öztürk, A. (2014). Sosyal Kaygıyı Açıklayan Yaklaşımlar. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(48), 015-026.
- Papacharissi, Z. and Rubin, A. M. (2000). Predictors of Internet Use. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 44(2), 175-196.
- Pempek, T. A., Yermolayeva, Y. A. and Calvert, S. L. (2009). College students' Social Networking Experiences on Facebook. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 30(3), 227-238.
- Pinterest (2010). Erişim Tarihi: 15.07.2017, <https://about.pinterest.com/en>

- Przybylski, A. K., Murayama, K. and DeHaan, C. R. (2013). Motivational, Emotional, and Behavioral Correlates of Fear of Missing Out. *Computer Human Behavior*; 29(4), 1841-1848.
- Raymer, K. E. (2015). *The Effects of Social Media Sites on Self-Esteem*. Master Thesis, Rowan University, New Jersey.
- Rifkin, J., Cindy, C. and Kahn, B. (2015). Fomo: How the Fear of Missing Out Leads to Missing Out. *Advances in Consumer Research*, 43(1), 244-248.
- Rosen, L. D., Carrier, M. and Cheever, N. A. (2013). Facebook and Texting Made Me do it: Media-induced Task-switching While Studying. *Computers in Human Behavior*, 29(3), 948-958.
- Rosen, L. D., Whaling, K., Rab, S., Carrier, L. M. and Cheever, N. A. (2013). Is Facebook Creating “iDisorders”? The Link Between Clinical Symptoms of Psychiatric Disorders and Technology Use, Attitudes and Anxiety. *Computers in Human Behavior*, 29(3), 1243-1254.
- Ruppel, E. K. (2015). Complementary Channel Use and The Role of Social Competence. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 20(1), 37-51.
- Ruppel, E. K. (2017). Reflecting on Connecting: Meta-Analysis of Differences Between Computer-Mediated and Face-to-Face Self-Disclosure. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 22(1), 18-34.
- Ryan, T. and Xenos, S. (2011). Who uses Facebook? An Investigation into the Relationship Between the Big Five, Shyness, Narcissism, Loneliness and Facebook Usage. *Computers in Human Behavior*, 27(5), 1658-1664.
- Sanders, C., Field, T., Diego, M. and Kaplan, M. (2000). The Relationship of Internet Use to Depression and Social Isolation Among Adolescents. *Adolescence*, 35(138), 237-242.

- Schmitz, J. M. (2005). The Interface Between Impulse-Control Disorders and Addictions: Are Pleasure Pathway Responses Shared Neurobiological Substrates. *Sexual Addiction & Compulsivity*, 12(2), 149-168.
- Scott, D. M. (2010). *The New Rules of Marketing and PR*. New Jersey: John Wiley and Sons.
- Shapira, N. A., Goldsmith, T. D., KeekJr, P. E., Khosla, U. M. and McElroy, S. L. (2000). Psychiatric Features of Individuals with Problematic Internet Use. *Journal of Affective Disorders*, 57(3), 267-272.
- Shaw, M. A., Timpano, R. K. and Joormann, J. (2015). Correlates of Facebook Usage Patterns: The Relationship Between Passive Facebook Use, Social Anxiety Symptoms, and Brooding. *Computers in Human Behavior*, 48(1), 575-580.
- Shepherd, M. R. and Edelman, R. J. (2005), Reasons for Internet Use and Social Anxiety, Personality and Individual Differences, *Computers in Human Behavior*, 39(1), 949-958.
- Sherman, R. C., End, C., Kraan, E., Cole, A., Campbell, J., Birchmeier, Z. and Klausner, J. (2000). The Internet Gender Gap Among College Students: Forgotten but not Gone? *CyberPsychology & Behavior*, 3(5), 885-894.
- Skues, J., Williams, B. and Wise, L. (2012). The Effects of Personality Traits, Self-Esteem, Loneliness, and Narcissism on Facebook Use Among University Students. *Computers in Human Behavior*, 28(6), 2414-2419.
- Slate, J. R., Manuel, M. and Brinson Jr., K. H. (2002). The “Digital Divide”: Hispanic College Students’ Views of Educational Uses of the Internet. *Assessment & Education in Higher Education*, 27(1), 75-93.

Sosyal Medya İstatistikleri (2017). Erişim Tarihi: 15.07.2017,
<http://www.wordstream.com/blog/ws/2017/01/05/social-media-marketing-statistics>

Sosyal Medya İnfografik Verileri (2017). Erişim Tarihi: 14.07.2017,
<https://www.socialmediatoday.com/social-networks/top-social-network-demographics-2017-infographic>

Sönmez, B. (2013). *Sosyal Medya ve Ortaöğretim Öğretmenlerinin Facebook Kullanım Alışkanlıkları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.

Strayhorn, T. (2012). Exploring the Impact of Facebook and Myspace Use on First Year Students' Sense of Belonging and Persistence Decisions. *Journal of College Student Development*, 53(6), 783-796.

Stritzke, W. Nguyen, A. and Durkin, K. (2004). Shyness and Computer-Mediated Communication: A Self-Representational Theory Perspective. *Media Psychology*, 6(1), 1-22.

Subaşı, G. (2007). Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Kaygıyı Yordayıcı Bazı Değişkenler. *Gazi Üniversitesi Eğitim ve Bilim Dergisi*, 32(144), 3-15.

Süzcün, S. (2013). *Türkiye'deki Kurumsal Marka İmajlarının Sosyal Ağlar Üzerinden Yönetimi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kadir Has Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Tarsha, A. (2016). The Role of Existential Therapy in The Prevention of Social Media-Driven Anxiety. *Existential Analysis*, 27(2), 382-388.

T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (2013). *Türkiye'de Ergen Profili Araştırması (TEPA)*. Ankara: Uzerler Matbaacılık.

- Teachman, B. A. and Allen, J. P. (2007). Development of Social Anxiety: Social Interaction Predictors of Implicit and Explicit Fear of Negative Evaluation. *Abnorm Child Psychology*, 35(1), 63-78.
- Toprak, A. (2009). *Toplumsal Paylaşım Ağı Facebook: "Görülüyorum Öyleyse Varım"*. İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Trnkova, M., Nguyễn, L. and Madeira, G. C. (2015). *Mobile Phone Usage and the Uneasiness Based on the Fear of Missing Out (FOMO)*. Master in Business Communication and Digital Media, School of Humanities, Tilburg University.
- Tunç, M., Ünlü, İ. İ., Ünlütürk, A., Sarıtaş, Ö. ve Topuz, S. (2007). *Üniversite Gençliğinin Sorunları ve Gelecek Kaygısı*. Yayınlanmamış Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Ankara.
- Tunç, A. Ç. (2015). *Sporun Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Kaygı ve Öznel İyi Oluş Düzeylerine Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Turkle, S. (2011). *Alone Together: Why We Expect More From Technology and Less From Each Other*. New York: Basic Books.
- Türkçapar, H. M. (1999). Sosyal Fobinin Psikolojik Kuramı. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 2(4), 247-253.
- Türk Dil Kurumu (2017). Erişim Tarihi: 20.07.2017, <http://www.tdk.org.tr/>
- Türkiye Sosyal Medya İstatistikleri (2017). Erişim Tarihi: 15.07.2017, www.alexa.com.tr/topsites/countries/TR

- Ümmet, D. (2007). *Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Kaygının Cinsiyet Rollerini ve Aile Ortamı Bağlamında İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Van den Eijnden, R. and Vermulst, A. (2006). Online Communication, Compulsory Internet Use and The Psycho Social Well-being of Youngsters. *Jaarboek ICT en samenleving 2006. De digitale generatie (pp. 25–46)*. Amsterdam: Boom. Retrieved February, 22, 2008, from <http://www.scp.nl/dsresource?objectid=20634&type=org>.
- Valkenburg, P. M., Schouten, A. P. and Peter, J. (2005). Adolescents' Identity Experiments on the Internet. *New Media & Society*, 7(3), 383-402.
- Valkenburg, P. M. and Peter, J. (2007). Preadolescents' and Adolescents' Online Communication and Their Closeness to Friends. *Developmental Psychology*, 43(2), 267-277.
- Vannucci, A., Flannery, M. K. and Ohannessian, C. (2017). Social Media Use and Anxiety in Emerging Adults. *Journal of Affective Disorders*, 207(1), 163-166.
- Verduyn, P., Lee, D. S., Park, J., Shablack, H., Orvell, A., Bayer, J. and Kross, E. (2015). Passive Facebook usage undermines affective well-being: Experimental and longitudinal evidence. *Journal of Experimental Psychology*. 144(2), 480-488.
- Vergeer, M. and Pelzer, B. (2009). Consequences of Media and Internet Use for Offline and Online Network Capital and Well-being. A Causal Model Approach. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 15(1), 189-210.
- Vine Uygulaması (2013). Erişim Tarihi: 15.07.2017, <https://tr.wikipedia.org/wiki/Vine>

- Vorderer, P., Krömer, N. and Schneider, F. M. (2016). Permanently Online- Permanently Connected: Explorations into University Students' Use of Social Media and Mobile Smart Devices. *Computers in Human Behavior*, 63(1), 694–703.
- Vural Z. ve Bat M. (2010). Yeni Bir İletişim Ortamı Olarak Sosyal Medya: Ege Üniversitesi İletişim Fakültesine Yönelik Bir Araştırma. *Yaşar Üniversitesi Dergisi*, 20(5), 3348-3382.
- Weaver, J. B. (2003). Individual Differences in Television Viewing Motives. *Personality and Individual Differences*, 35(6), 1427-1437.
- Whatsapp (2017). Erişim Tarihi: 15.07.2017, <https://blog.whatsapp.com/>
- Wong, D. F. K. and Sun, S. Y. K. (2006). A Preliminary Study of the Efficacy of Group Cognitive-Behavioral Therapy for People with Social Anxiety in Hong Kong. *Hong Kong J Psychiatry*, 16(2), 50-56.
- Woods, C. H. and Scott, H. (2016). Sleepy teens: Social Media Use in Adolescence is Associated with Poor Sleep Quality, Anxiety, Depression and Low Self-Esteem. *Journal of Adolescence* 51(1), 41-49.
- Wortham, J. (2011). *Feel Like a Wallflower? Maybe it's Your Facebook Wall*. Erişim Tarihi: 11.07.2017, Retrieved May 2012, from New York Times: <http://www.nytimes.com/2011/04/10/business/10ping.html>
- Yalom, I. (2007). *Anksiyete Terapisi*. İstanbul: Prestij Yayınları.
- Yalom, I. (2008). *Ergen Terapisi*. İstanbul: Prestij Yayınları.
- Yeniçiktı, T. N. (2016). Halkla İlişkiler Aracı Olarak Instagram: Sosyal Medya Kullanan 50 Şirket Üzerine Bir Araştırma. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 9(2), 92-115.

Yurdakavuştu, Y. (2012). *İlköğretim Öğrencilerinde Duygusal Zeka ve Sosyal Beceri Düzeyleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Zafarmand, N. (2010). *Halkla İlişkiler Alanında Yeni Mecra ve Uygulamaların Yeri ve Önemi: Sosyal medya ve Pr2.0*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Zorbaz, O. (2013). *Lise Öğrencilerinin Problemlı İnternet Kullanımının Sosyal Kaygı ve Akran İlişkileri Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Zorbaz, O., Tuzgöl D. M. (2014). Lise Öğrencilerinin Problemlı İnternet Kullanımının Cinsiyet, Sosyal Kaygı ve Akran İlişkiler Açısından İncelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(1), 298-310.

Zörer, B. P. (2015). *Bağlanma Kuramı Perspektifinden Sosyal Kaygı: Erken Dönem Uyumsuz Şemalar ve Reddedilme Duyarlılığının Rolü*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.

EKLER

EK-1: Kişisel Bilgi Formu

EK-2: Sosyal Medya Tutum Ölçeği

EK-3: Sosyal Ortamlarda Gelişmeleri Kaçırma Korkusu Ölçeği

EK-4: Ergenler için Sosyal Kaygı Ölçeği

EK-5: İzin Belgesi

EK-1: Kişisel Bilgi Formu

Sevgili öğrenciler;

Bu ölçek, yüksek lisans tez çalışmasında kullanılmak üzere hazırlanmıştır. Aşağıda araştırma konusu ile ilgili tutumlarınızı belirlemeye yönelik ifadeler bulunmaktadır. Ölçeğin cevaplama süresi yaklaşık 20 dakikadır. Her bir ifadeyi okuduktan sonra, ifadeye ne derecede katıldığınızı ya da katılmadığınızı liste üzerindeki ayrılan yere işaretleyiniz. Araştırmanın geçerli ve güvenilir sonuçlar verebilmesi için ölçek maddelerine samimi yanıtlar vermeniz önem taşımaktadır. Vereceğiniz bilgiler yalnızca bilimsel araştırma amacıyla kullanılacağından adınızı yazmanıza gerek yoktur.

Katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

Hilal Altınay Bor

İstanbul Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

1) Cinsiyetiniz:

Kız

Erkek

2) Yaşınız: .....

3) Gelir durumunuzu nasıl değerlendirirsiniz?:

Düşük

Orta

Yüksek

4) Annenizin eğitim durumu:

Okuryazar değil

İlkokul

- Ortaokul
- Lise
- Ön lisans
- Lisans ve üstü

5) Babanızın eğitim durumu:

- Okuryazar değil
- İlkokul
- Ortaokul
- Lise
- Ön lisans
- Lisans ve üstü

6) Herhangi bir sosyal medya sitesine (*Facebook, Twitter gibi*) üyeliğiniz var mı?

- Evet
- Hayır

7) Sosyal medya sitelerini kullanım sıklığınız nedir?

- Her gün bir kereden fazla
- Her gün bir kere
- Haftada bir kereden fazla
- Haftada bir kere
- Ayda bir kereden fazla
- Ayda bir kere

8) Sosyal Medya Sitelerine girdiğinizde genellikle ne kadar süre kalıyorsunuz?

15 dakikadan az

Yaklaşık yarım saat

Yaklaşık bir saat

1-3 saat

3-6 saat

6-12 saat

9) Sosyal paylaşım sitelerinden hangisini/hangilerini kullanıyorsunuz? (Birden fazla işaretleyebilirsiniz.)

Facebook

Twitter

İnstagram

Youtube

Pinterest

Blogger

Myspace

Vine

Diğer .....

EK-2: Sosyal Medya Tutum Ölçeği

Aşağıdaki ifadelerin her birini dikkatlice okuduktan sonra, ifadeye ne ölçüde katıldığınızı gösteren sütuna ait olan ve ifadenin hizasında bulunan kutucuğun içini X şeklinde işaretleyiniz.		Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
1	Sosyal medya siteleri sayesinde arkadaşlarımın beni fark etmesini isterim.					
2	Sosyal medya siteleri sayesinde yeni bir kişilik kazandığımı hissediyorum.					
3	Sosyal medya sitelerinin beni arkadaşlarımdan uzaklaştırdığını düşünüyorum.					
4	Sosyal medya sitelerinde gördüğüm paylaşımları arkadaşlarımla sohbet konusu yapmak hoşuma gidiyor.					
5	Sosyal medya sitelerindeki içerikler hakkında yorum yapmak hoşuma gidiyor.					
6	Sosyal medya sitelerinde yazı, video, müzik vb. paylaşımlarda bulunmaktan hoşlanıyorum.					
7	Sosyal medya sitelerinin, beni ailemden kopardığını düşünüyorum.					
8	Sosyal medya siteleri sayesinde yalnızlıktan kurtulduğumu düşünüyorum.					
9	Sosyal medya sitelerinde öğretmenlerimi takip etmeyi seviyorum.					
10	Öğretmenlerimin yazdıklarını takip etmesi hoşuma gidiyor.					
11	Sosyal medya siteleri yüzünden aileme yeterince vakit ayıramıyorum.					
12	Paylaşımlarımın arkadaşlarım tarafından beğenilmesinden hoşlanıyorum.					
13	Sosyal medya siteleri sayesinde ortak ilgi ve amaçlara sahip olduğum kişilere ulaşabileceğimi düşünüyorum.					
14	Sosyal medya siteleri yüzünden diğer sosyal aktivitelere yeterince vakit ayıramıyorum.					
15	Sosyal medya sitelerinde zaman geçirmekten mutlu oluyorum.					
16	Özel ilgi duyduğum arkadaşıma sosyal medya siteleri aracılığıyla duygularımı daha rahat ifade edebiliyorum.					
17	Sosyal medya siteleri sayesinde düzenlenen etkinliklerden haberim olması hoşuma gidiyor.					
18	Sosyal medya siteleri sayesinde daha fazla arkadaşımın olacağını düşünürüm.					
19	Öğretmenlerimin sosyal medya sitelerinde beni takip etmesi kendimi değerli hissetmemi sağlıyor.					
20	Sosyal medya siteleri sayesinde saygınlık ihtiyacımın karşılandığını düşünüyorum.					
21	Arkadaşlarımın paylaşımlarım hakkında yorum yapmaları beni mutlu ediyor.					
22	Sosyal medya siteleri yüzünden derslerime yeterli özeni gösteremiyorum.					
23	Sosyal medya siteleri yüzünden arkadaşlarıma yeterince vakit ayıramıyorum.					

EK-3: Sosyal Ortamlarda Gelişmeleri Kaçırma Korkusu Ölçeği

Sosyal medyada gelişmeleri kaçırma korkusu ile ilgili olarak aşağıdaki sorular sizin için ne kadar doğrudur.	Hiç Doğru Değildir	Bir Parça Doğrudur	Orta Derecede Doğrudur	Oldukça Doğrudur	Aşırı Şekilde Doğrudur
1) Başkalarının benimkilerden daha doyurucu deneyimler yaşadığından korkarım	☐	☐	☐	☐	☐
2) Arkadaşlarımın benimkilerden daha doyurucu deneyimler yaşadığından korkarım	☐	☐	☐	☐	☐
3) Arkadaşlarımın ben yokken eğlendiklerini öğrendiğimde endişelenirim	☐	☐	☐	☐	☐
4) Arkadaşlarımın neler yaptığını bilmediğimde kaygı hissederim	☐	☐	☐	☐	☐
5) Arkadaşlarımın "aralarındaki şakaları, muhabbetleri" anlamak benim için önemlidir.	☐	☐	☐	☐	☐
6) Bazen neler olup bittiğini takip etmek için fazla zaman harcıyıp harcamadığımı merak ederim.	☐	☐	☐	☐	☐
7) Arkadaşlarımla buluşmak için bir fırsatı kaçırmış olmak canımı sıkır.	☐	☐	☐	☐	☐
8) İyi bir zaman geçirdiğimde bunun detaylarını online olarak paylaşmak benim için önemlidir.	☐	☐	☐	☐	☐
9) Planlanmış bir toplanmayı kaçırmak canımı sıkır	☐	☐	☐	☐	☐
10) Tatile çıktığımda arkadaşlarımın ne yaptığını takip etmeye devam ederim.	☐	☐	☐	☐	☐

EK-4: Ergenler için Sosyal Kaygı Ölçeği

Bu bir test değildir. Doğru ya da yanlış cevap yoktur. Bütün maddeleri olabildiğince içtenlikle cevaplamaya çalışınız. Her bir maddenin yanında yer alan rakamlardan size uygun olanı işaretleyin.

- 1= Hiçbir zaman
2= Nadiren
3= Bazen
4= Genellikle
5=Her zaman

Örnek:

- a- Yaz tatilinde seyahat etmeyi severim. 1 2 3 4 5
b- İspanağı severim. 1 2 3 4 5

1- Başkalarının önünde yeni bir şeyler yapmaya çekinirim.	1	2	3	4	5
2- Arkadaşlarımla bir şeyler yapmaktan hoşlanırım.	1	2	3	4	5
3- Bana sataşılmasından tedirgin olurum.	1	2	3	4	5
4- Tanımadığım insanların yanında utanırım.	1	2	3	4	5
5- Sadece çok iyi tanıdığım insanlarla konuşurum.	1	2	3	4	5
6- Yaşıtlarımın arkamdan benim hakkımda konuştuklarını düşünürüm.	1	2	3	4	5
7- Kitap okumayı severim.	1	2	3	4	5
8- Başkalarının benim için ne düşündüğünden endişelenirim.	1	2	3	4	5
9- Başkalarının benden hoşlanmayacağından korkarım.	1	2	3	4	5
10- Çok iyi tanımadığım yaşıtlarımla konuşurken heyecanlanırım.	1	2	3	4	5
11- Spor yapmaktan hoşlanırım.	1	2	3	4	5
12- Başkalarının benim hakkımda ne söyleyeceğinden endişelenirim.	1	2	3	4	5
13- Yeni insanlarla tanışırken tedirgin olurum.	1	2	3	4	5
14- Başkalarının benden hoşlanmayacağından endişelenirim.	1	2	3	4	5
15- Bir grup insanla beraberken durgunumdur.	1	2	3	4	5
16- Kendi başıma bir şeyler yapmak hoşuma gider.	1	2	3	4	5
17- Başkalarının benimle dalga geçtiğini düşünürüm.	1	2	3	4	5
18- Birisiyle tartışmaya girersem onun benden hoşlanmayacağından endişe ederim	1	2	3	4	5
19- Hayır derler diye başkalarına benimle bir şeyler yapmayı teklif etmeye çekinirim.	1	2	3	4	5
20- Bazı insanların yanındayken tedirgin olurum.	1	2	3	4	5
21- İyi tanıdığım yaşıtlarımın yanındayken bile utanırım.	1	2	3	4	5
22- Başkalarından benimle bir şeyler yapmalarını istemek bana çok zor gelir.	1	2	3	4	5

EK-5: İzin Belgesi

T.C.
GAZİANTEP VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 34659092/605.01/7892146
Konu : Araştırma İzin Talebi

31/05/2017

VALİLİK MAKAMINA

İlgi: İstanbul Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsünün 27/04/2017 tarihli ve 74750 sayılı yazısı.

İstanbul Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Danışmalık (YL) (Ücretli) Programı Öğrencisi Hilal ALTINAY BOR'un " Ergenlerde Sosyal Medyaya Yönelik Tutum, Sosyal Medya Kullanımında Gelişmeleri Kaçırma Korkusu ve Sosyal Kaygı Arasındaki İlişkiler " konulu tez çalışması kapsamında, ekli listede belirtilen İlimiz Şahinbey ilçesinde bulunan 20 resmi ve özel ortaokullar ve liselerde öğrenim gören 8., 9., 10., 11. ve 12. sınıflarda öğrencilerine anket uygulama isteği, ilgi yazıda belirtilmektedir.

Bu kapsamda İstanbul Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Danışmalık (YL) (Ücretli) Programı Öğrencisi Hilal ALTINAY BOR'un tez çalışma isteği, Bakanlığımız Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 07.03.2012 tarihli ve 3616 (2012/13) sayılı genelgesi kapsamında değerlendirilmiş olup; araştırmacının, araştırmasının bitiminden itibaren 15 gün içerisinde araştırma sonuçlarını 2 kopya halinde CD içerisinde Müdürlüğümüze bildirmesi şartıyla, ekli listede belirtilen İlimiz Şahinbey ilçesinde bulunan 20 resmi ve özel ortaokul ve liselerde öğrenim gören 8., 9., 10., 11. ve 12. sınıflarda öğrencilerine, eğitim öğretimi aksatmayacak şekilde ve gönüllülük esasına dayalı olarak uygulanması, Müdürlüğümüz Ar-Ge bürosu bünyesinde oluşturulan komisyonun uygunluk raporu doğrultusunda uygun mütalaa edilmektedir.

Makamınızca da uygun görüldüğü takdirde; Olurlarınıza arz ederim.

Cengiz METE
Millî Eğitim Müdürü

OLUR
.../05/2017

Faik ARICAN
Vali a.
Vali Yardımcısı

Yeni Valilik Binası 5. Kat Büyükşehir/Gaziantep
Elektronik Ağ: www.gaziantep.meb.gov.tr
e-posta: gaziantepmem@meb.gov.tr

Müd.Yrd.M.Ali TIRYAKIOĞLU -Strateji Geliştirme Şefi YILDIRIM
Tel:(0342) 231 10 58-4450
Faks:(0342) 232 24 10

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden ea45-4020-37c8-9ee7-3fda kodu ile teyit edilebilir.

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı: Hilal Altınay Bor

Doğum Tarihi ve Yeri: 07.02.1987 / DENİZLİ

İş Bilgileri:

Milli Eğitim Bakanlığı – Okul Öncesi Öğretmeni

Eğitim Bilgileri:

Lise:

Anafartalar Lisesi, 2004, Denizli.

Lisans:

Ege Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Okul Öncesi Öğretmenliği, 2004-2009, İzmir.

Yüksek Lisans:

İstanbul Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı,
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı, İstanbul.

İletişim: hilalaltinay@gmail.com